

Hayalet Gemi

25.000 TL. Boyut: 18 x 24 cm. 1994

*Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz o
açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen hayalet
geminin sisli şehir caddelerinde,
köy mezarlıklarının tarlalarla kesiştiği boşluklarda,
çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış
luna-parklar da, sandalyeleri ters çevrilmiş
meyhanelerde, okuyucuları çoktan yokolmuş
kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini
mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta
geceleyin birdenbire havlayan köpeklerin neden
ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir.
Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında
yaşanan türden bir hayal...*

seyir defteri

*O kayanın üzerinde, çıplak ve yalnız...
Tanrılardan ateşi çalıp insanlara getiren yan-tannya verilen ceza
ürkütmüyor artık kimseyi. Çünkü 'ihamet' gündelik uğraşı
hepimizin. Göğsümüze tünemiş kartallar, yani hemcinslerimiz
tanrılardan daha acımasız şimdi.
'Barbarlık ve kimsesizlik çağı' şimdi...*

içindekiler

çiğdem çalkılıç

26

kırık ayna
FARKLILIK İHANET ŞİMDİ
nazlı ökten

28

deligömleği
AKLA İHANET
ahmet ortaçağ

30

puslu manzaralar
KÜLRENGİ GÜN
colette

32

şışedeki mesaj
ÖLDÜĞÜNDE YIKILACAK BİR EVİ
OLMAK
cemal varol

34

kimsesiz çılgılık
GEL
derya erkenci

39

yanlış pusula
HAMAMBÖCEĞİ OLARAK LİYANMAK
feyzan işler

40

başka bir dünya
ZOOFOBİ
mehmet açar

45

deniz kızlarının şarkısı
NEDEN BENİ DE GÖTÜRMEDİNİZ
GİTTİĞİNİZ O UZAK YERE
halile velioğlu

46

üstü çizilmiş kişiler
NASIL DİRENME Lİ
derleyen, nazlı ökten

51

kutup yıldızı
SARI SAYFA
halil ibrahim özcan

52

çıkamaz sokak
İLİŞKİLERİN SINIR-SIZ-LI-ĞI
zarife biliz

54

deja vu
KOKARCA
ergun kocabıyık

56

kara göründü!
ŞEYTANLA YARIŞANLAR
nejat aksoy

59

karanlıkta kızıl
YELDEĞİRMENİ İLE FIRTINA
kayhan kınkkaya

61

ay tutulması
BÖCEK YAĞMURU
murat gülsoy

JUDAS

murat gülsoy

Adamın kaık ve zavallı oluşuna bir yandan üzülürken, bir yandan da filistin askılarında deliren veya ölen insanların olası suretleri gözlerimin önüne geliyor tiksinti, bulantı ve adamı oracıkta boğma isteği bedenimi kaplıyordu.

Onun aklıma gelmesi şüphesiz bir raslantı veya zihninin insana oynadığı açıklanamaz oyunlardan biri değildi. Yaşadığım ülkede olup bitenler herkes gibi beni de etkisi altına almıştı. Hepimizin yüzlerindeki anlam yavaş yavaş değişmiş ve hiçbirimiz bunun farkına varmamıştık. Ancak yabancı bir ülkeye, özellikle yaşayanlarının sıhhat ve esenlik içinde yaşadığı bir ülkeye gittiğinizde günün her hangi bir saatinde sokaklarda dolaşırken, insanların yüzlerinde o çok özlediğiniz mutluluğu gördüğünüzde anlayabileceğiniz türden bir değişim. Tabii ki ben de hepimiz gibi yüzümde gittikçe değişmekte olan ifadeyi aynaya bakıp da anlamadım. Sadece yle olması gerektiğini düşünüyordum, ışıklı bir caddesinde yürürken şehrın.

Görünüşte herşey iyi gidiyor gibiydi. Sinemalardan çıkan kalabalıkların bakımlı ve manalı insanları, dükkanların renkli ve indirimli vitrinleri, ışıklı ve vaatkar reklam panoları, kalabalık ve neşeli kitapçılar, dinleyenlerine göre güzel olan melodilerini sokağa kadar taşıran bar ve kafeteryalar... Herşey gizli bir el tarafından düzenlenmiş gibiydi. Biz de toplu halde seyircilere bir şeyleri aktırmanın korkusuyla sanki, espriler yaparak, şarkılar söyleyerek, artık sosyopolitik bir parametre haline gelmiş olan Galatasaray için bağırarak ve zaman zaman yerlere tükürerek yürüyorduk. Biz, yani şehrın insanları... Oynanan muazzam

oyunun yetenekli oyuncularını. Herşey mizansen gibiydi.

Tabii bir rol arkadaşı olmaksızın ışıklı caddelerde yürürseniz, siz de hafif paranoyak bir toplumsal gözlemci kılığında buluverirsiniz kendinizi. Bu madalyonun bir tarafı tabii... Diğer tarafını sürekli aklımda içinde evirip çevirmekten yorgun olan zihnimin her köşesi, gazete manşetleri, televizyon'daki korkunç görüntüler, ağlayan çocuklar, çöp torbalarına doldurulan mayın ve bombalarla patlamış cesetler, operasyonlar, kan, yangın, öfke, öznesi olmayan bir korku, nesnesi olmayan bir nefret ve yükleme olmayan bir benliğe sahip olmanın verdiği ezilmişlik ve rmşlkle ve kirlenmişlikle dolmuştu. Evet çürümeyi hissediyordum. Hepimiz ryorduk. nce bizi biz yapan değerler ve ilkeler çürümeye başlamıştı. Sonra tek tek düşünsel organlarımız. Etiğimiz, dünya görüşümüz, mitlerimiz, topyalarımız ve aşklarımız...

Ve i bunaltıcı düşünceler birdenbire aklıma onu getirdi. Bir başka deyişle aklımda beyazperdesine aniden onun sureti yansdı. Anadoluhisarı'ndaydık. Daha gentik. Epeyce gentik. Cebimizde sıcacık kanyak, ayaklarımızda ıslak botlar, atkılarımız dizlerimize kadar uzun, aşıktık. Hayata, birbirimize ve yarına... Gizli mitlerimiz vardı... şarkıları ve şiirleri ciddiye alıyorduk.

Birbirimizin yüzüne dokunuyorduk. Geleceğın sakladığı dehşetten bihaber ocuklardık.

Herneyse, elediğim gibi Anadoluhisarı' ndaydık ve güneş batıyordu. Denizle sonlanan bir çıkılmaz sokağın kaldırımına oturmuş yosunları seyrediyorduk. Aniden o adam çıkıverdi ortaya. Sağı sakalı birbirine karışmış olmasına rağmen yakışıklı sayılabilecek bir adamdı. Tüm zamanını iki içmeye ve bu faaliyetini karışılacak maddi kaynağı bulmaya ayırdığı açıkça anlaşılan bir adamdı. Gentik ve adam romanlardaki gibiydi. Miyavlayıp duran sırnaşık ve besili kediler adamın pis pantolonuna srtnyorlardı. Tüm iyi niyetime rağmen, o güne kadar hiç duymadığım iğrenlikte bir küfür zinciriyle bize bağırmaya başladığında irkildim ve kendikendime şaşırdım: Adamın hiç te Nubar Terziyan veya Fikret Hakan gibi huysuz ve aksi fakat altın kalpli olması gerekmiyordu. Hızla oradan uzaklaşırken şimdilerde hiç grşmediğim fakat o zamanlar hayli samimi olduğum arkadaşım kulağıma fısıldadı: "Polistir o!"

Büyük bir doğallıkla kabul ettim bu hükmü. Çünkü o zamanlar bizim için herkes polisti. Otobüs şoförleri, simitçiler, bekçiler, kfteciler, tüm seyyar satıcılar ve fotokopiciler... Bir nevi psikoz. Fakat hep birlikte paylaşıldığında ete kemiğ bürünen bir halüsinasyon. Fakat arkadaşım daha da ilginç şeyler söylüyordu: "Hem de özel bir polis. İşkenceci! Hem de onların da babalarından. Özel teknikleri varmış. Diğr cellatların bile midesinin kaldırmadığı bazı işkenceler uygulamış. Hatta yurtdışında eğitime gitmiş. Bunun bilimini yapmış..." Böyle devam edip giden bir dolu gizemli politik bilgiler aktardı bana. Tabii bu tür hikyelerin çoğunda olduğ gibi tüm bu bilgileri nereden öğrendiğini sormadan olayı unuttum. Şimdi aradan on yıldan fazla

zaman geçmesine karşın adamın o çirkin hayaleti ve abasının altında sakladığı o korkutucu ve mistik özgeçmiş, tüm canlılığıyla aklımın sinemasında vizyona girmişti. Neden? Bilmiyorum... Gerçekten de bilmiyordum, fakat içimde tuhaf bir huzursuzluk peydah olmuştu. Sanki o adamı bulup konuşmam gerekiyordu. Haber yakalamış bir gazetecinin heyecanıyla değil daha garip bir huzursuzlukla buruluyordu midem. Onun anlatacakları çok önemliydi sanki. Bu bir türlü sırrına varamadığım sistemin şifreleri ondaydı sanki...

İşikıntısı ve kasvetle bunalıp o berduşu hatırladığım gecenin ardından günler geçmişti. Hatta sülfür ve mazot kokan kış günlerini geride bırakmıştık. Sabahları, özellikle sabahlan büyülü bir yalınlık kaplıyordu boğazı. Zamandan zaman aldığım böyle bir günün sabahında kendimi Anadoluhisarı'nda buluverdim. Böyle bir sırayla anlattığım için o adamı aramaya gittiğim sanılabilir fakat kesinlikle aklımdan böyle bir şey geçmiyordu. Biraz klasik bir ifadeyle, o ilkgençlik yıllarımın saflığını arıyordum belki de. Çok fazla değışmemiş olduğundan mıdır nedir, Anadoluhisarı insanı bir fena yapıyor. Hisar'ın çevresindeki daracık sokaklar ve sahipsiz dalgalar ve kimbilir hangi kopuk geceden arta kalmış kırık bira ve şarap şişeleriyle pisletilmiş ocuk parkları ve iskele... Ve tabii ki o denize açılan çıkılmaz sokak. Oracla ne kaçlar oturdum bilmiyorum. Güneş iyice yükselmiş, şehir artık olağan uğultusuna kavuşmuştu. İşte o anda onu düşündüm. Sırtım buz gibi oldu. Hazırlıksız yakalanacağım korkusuyla hızlı adımlarla sokağı terkettim. Dere kıyısındaki balıki kahvesine kendimi dar attım.

Ağlarını temizleyen balıkçıları seyrederek epeyce çay ve ıhlamur içmiştim ki kendimi adam hakkında kahvenin sahipleriyle

konusurken buldum. Hatta küçük cep defterimi çıkarmış kendime gazeteci ss vermiştim. Hemen herkes tanıyordu adamı. Fakat hepsinin de söylediği adamın tam bir kaık olduğuydu. Hatta tehlikeli olduğunu da söylediler. Midem iyice yanmaya başlamıştı. Sanki artık geri dnemeyecektim. Fakat artık orada değilmiş. Mahalleli kovmuş. Onun yattığı kovuğun bulunduğu bahçede yaramazlık yapan çocuklardan ikisini ağaca bağlayarak çok garip ve acımasız bir şekilde cezalandırırken yakalanınca hepsi biraraya gelip adamı kovmuş. şimdilerde Yuşa Tepesi'nin oralarda biryerde yaşıyormuş...

Herneyse lafı uzatmayalım, yanıma benden epeyce iriyarı ve olayla tamamen ilgisiz bir arkadaşımı alarak adamın yeni meknına gittim. Bundan sonrası inanılmaz bir hızla gelişti. Adamla hiç hesaplamadığımız bir şekilde karşılaştık. Öyle tuhaf oldu ki, sanki adam kendisi için geldiğimizi anlamış gibiydi. Çünkü dağın tepesinde, in cin olmayan bir korunun içinde, gözlüklü ve boynundan fotoğraf makinesi sarkan iki yabancı olsa olsa onun için gelmiş olabilirlerdi. İlk konuşan o oldu. Suntuurlu küfürlerin içine gizlenmiş olan soruları cevaplamaya çalışıyordum ki arkadaşımın ufak ufak uzaklaştığını beni arabada bekleyeceğini söylediğini duydum. Öğrenci olup olmadığımı sorduğunda geçiştirmek için evet demiştim ki adam iyice hiddetlendi. Bana yalan söyleme, bana yalan söylenmez diye üzerime doğru yürüyordu ki paniğe kapılıp fotoğraf makinemi kafasına indiriverdim. Adamın canı çok acımıştı, gözleri şaşkınlıkla bana bakmaya başladı. Bir yandan kafasını tutuyordu, bir yandan da gözlerinden sicim gibi yaşlar geliyordu. Ağzının içinde bir şeyler geveliyordu. Artık küfür etmediğini garip duaya benzer şeyler mırıldandığını anladım.

Kulbesine doğru yürüyorduk. Kendime garip bir güven gelmişti. Kulübeye

girdiğimde saygıyla eğildi ve beni kulübenin başkşesi sandığı yere oturttu. İersi iğrenç kokuyordu. Ve daha sonra doğru düzgün konuşmaya başladı. Kaık olmasına kaıktı fakat en azından küfür etmiyor ve saldırmıyordu artık.

Konuşmamız daha doğrusu onun konuşması sırasında anladım ki yıllar önce arkadaşımın söyledikleri harfi harfine doğru olmalıydı. Çünkü adam yıllarını bu ülke için feda ettiğim, i düşmanlara, ve vatan hainlerine karşı durmaksızın nasıl çalıştığını söyleyip duruyordu. Vatana ihanet etmenin ne kadar kolay olduğundan, düşmanlarımızın her fırsatı nasıl bu iş için kullandıklarından bahsediyordu. İnsan bu kadar kolay ihanet eder mi diye sorduğumda yüzüme çok abes bir şey söylemişim gibi baktı. İhanetin ne olduğunu bilmediğimi, çok büyük yanlışlar yapıldığını anlattı. Ve bana şahmeran'ın, Brts'n ve Judas'ın hikyelerini anlattı. Bu kadar çok şeyi nerden bildiğini soramadım tabii. "Mesleğinin" icaplarını yüzdeyüz yerine getiren bu sıradışı işkencecinin hastalıklı muhayyelesini besleyen bu ihanet hikyelerini dinlerken midem bulanıyordu. Adamın kaık ve zavallı oluşuna bir yandan üzülürken, bir yandan da filistin askılarında deliren veya ölen insanların olası suretleri gözlerimin önüne geliyor tiksinti, bulantı ve adamı oracıkta boğma isteği bedenimi kaplıyordu.

Daha sonra evime sağ salim döndüğümde bu hikyelerin üzerine düşünmeye başladım. Ve beni en çok Judas'ın hikyesi heyecanlandırmıştı. Tabii ki adamın yorumu onu böylesine ilėin kılıyordu. Sonradan araştırdım, verdiği bilgiler doğruydı ama yorumları tam bir deli saçması gibi görünüyor. Aşağı yukarı şu sırayla anlatmıştı sanıyorum, tabii daha sonra defterime bunları geçirirken kimi yerlerini ben de uydurmuş olabilirim:

-uçan hollandalı-

*Judas en trajik kahramanlık öyküsüdür. armıha gerilmiş
İsa'nın her tasvirinde, Judas'ın acı dolu ifadesi gizlidir.
Gizemli olan Judas'ın gemişı değil geleceğidir...*

Judas İskariyot, İsa'nın oniki havarisinden biridir ve Şu anda İnferno'nun yani cehennemin en dibinde Brutus ve Cassius ile birlikte cezalandırılan tek havaridir. Tarihçiler, İskariyot'un katil, yalancı, hain anlamına gelen bir kelimedenden geldiğini söylemeler de bu doğru değildir. Tarihçiler bilerek ve isteyerek böyle bir anlam kaydırması yaparak Judas'ı o zamanın radikal Yahudi örgütü olan Scarcii ile ilişkilendirmeye çalışmaktadırlar. Gerçekte ise İskariyot Carioth'lu anlamına gelmekte, yani Judas'ın memleketine delalet etmektedir. İlginç olan Şu ki Juclas diğer tüm havarilerden farklı olarak bu Carioth'da doğmuştur. Ve gerçek havari de odur.

Yine tarihçilere bakılırsa, Juclas otuz parça gümüşe İsa'yı satmış ve kendisini cehennemin en dibine mahkum edecek ihaneti açęözlülüęü yüzünden gerçekleştirmiştir. Uzun uzun anlatılan o ihanet gecesinde hiç bir Şey anlatıldığı gibi ya da görüldüğü gibi olmamıştır. Zaten gecedir. İsa onbir havarisi ile birlikte Son Yemek'ten sonra Getsemani bahçesinde dua etmektedir. Gece karanlıktır. Ve askerler her yerde pusuya yatmışlardır. İsa'nın suretini hiç biri bilmemektedir. Ve Juclas askerlere otuz parça gümüş karşılığında Şöyle söylemiştir: Getsemani bahçesinde öpeceğim adam İsa'dır! İşte ihanet tarihine Judas Öpücüğü diye geçen bu muhteşem komlodur ki askerleri de tüm dünyayı da yanıltmıştır. Onlara göre, Judas dediği gibi İsa'yı öpmüş ve İsa yakalanıp çarmıha gerilmiştir. Oysa tüm dünyadan ve insanoğullarından gizlenen gerçek Őudur ki çarmıha gerilen İsa'nın değil Judas'ın ta kendisidir. Olay korkunç bir komlodur ve hain damgasını yiyerek cehennemin, en dibine fırlatılan bu adam

aslında azizlerin de azizidir. Fakat gece karanlıktır. Herşey birbirine karıştırılır. İsa'nın yerine çarmıha gerilen ve o muhteşem yakarışın dudaklarından döküldüğü adam İsa değil Judas'tır: 'Baba, neden beni yalnız bıraktın!' Biz de o çocukları yalnız bıraktık askıda. Kan sızarken dudaklarından ve bacakaralarından korkunç bir hata yaptık. Onları ihanetle suçlarken Tann'ya karşı gelen bizlerdik... Bu acı gerçekleri çok az kişi bilmektedir. Çünkü hainleri cezalandırmak, masum insanlara hain damgası vurup İnferno'nun en dibine göndermekten çok çok daha zordur ve efendilerin gücü ancak mazlum kölelerine yeter... Judas en trajik kahramanlık öyküsüdür. armıha gerilmiş İsa'nın her tasvirinde, Judas'ın acı dolu ifadesi gizlidir. Gizemli olan Judas'ın geçmişi değil geleceğidir...

Evet, hemen hemen bunları anlatmıştı. Tabii daha karmakarışık cümlelerle ve duygu patlamalarıyla. armıha gerilme sahnesini defalarca anlatmıştı. Her anlatışında kendini çarmıha gerdi. Her çakılan çivi onun bedenine akılıyordu ve o masumları askıya asıyordu. Geçmişini üzerinde taşıyamıyordu. Belki de yurtdışında özel eğitime gittiği sıralarda birisi kafasına girmişti, belki de yaptığı işe öylesine inanmıştı ki bazı Őeylerin değişimi karşısında çaresiz kalmıştı. Belki de içinde kalmış olan son insanlık kırıntıları onu bizzat cezalandırmıştı. Sahipsiz bir türbenin bulunduğu korunun bir yerlerinde kendi İnferno'sunu kendisi yaratmış ve orada tezgahından geçmiş yüzlerce 'hain'in hayaletiyle hesaplaşmaya mahkum etmişti.

Onu kendi cehenneminde bırakarak Şehrin ışıklı caddelerine geri döndüm. Onu neden aramak zorunda hissettiğimi anlamıştım en sonunda, hiç bir zaman bulamayacağımı bilsem de...

KAVGASIZ BİZ İHANETİ BİLMEDİK

halide velioğlu

I
bir defaya mahsus olmak kaydıyla nelerin yaşanabileceğine dair nasılsa bir yerden çıkmış izin vesikası, miyadını doldurmuştu, tasarlanmamış, ancak kararlı kan akışlarının düz anlamları üzerine karalanmış, bir kaç satırdan ibaret bir vesika, kimden ve nasıl bilineceği meçhul bir kıymet kaygısıyla, yazıp öyle saklamalar ve öyle unutmalar için... inceltmeden ve taşımadan ihaneti... yazarak; yani unutarak.

II
adını unutarak uyanmak istediği uykuların, kâbussuz uyunmayacağına duyulan sebepsiz bir inanç... günah düşkünlüğü, bir 'ilk günah' eksikliği çeken kahramanın, avarı düşük de olsa planlayarak işlediği, ancak örgütsüz bir günah, sessiz ve içten edilmiş duaların 'gözyaşı ve kanla' artan kabulünde bir kusur, en fazla.

III
kalabalık, gürültülü ve militan düşünülen bir aşkın gerçekleşmemiş düşü, suskunlukla bozuluyor şimdi, sokaksız, tehlikesiz, belasız ama tedirgin, soluk ve sinik bir geçmişin, sorulmayacak hesabı, sahipsiz bırakılmış hikâyelere ilişilmeyecek artık, yok. tutuksuz, yargısız, infazsız... sessiz ve aşksız geçmiş, yalnızca dinlediği aşkı bilmeyecek şimdi ve artık.

IV
büyümek, artık bir geçmişi de olmak gibi birşeyse veya bir geçmişi reddetmek olsa da bu, üzeri örtülsün beklemeden uzanmış bir çocuğun saçlarında gezer elleri, akışı artık

durgun zamanın. unuttuğu ve hatırlayamayacağı telaşları sessizce anlatır ona, uykusunu bölmeden, eldeğmemiş tekrarı, tekrarın tekrarını da bırakır başucuna... çocuk uyandığında, saçında zamanın izleri, önünde yeniden başlayacağı bir tekrarı bulur, telaş içinde.

V
tekrarı tüketmek arzusu, tutkuyu kuşanır hırs ve telaşla, 'kaçınılmaz' bilinen tarihin sadık bendesinin, çok yıldır sahip olduğu duruşu tersyüz edecek biçimde yürüdüğü zamanlardan kalma, hesapsız nasiplerle kalınır sonunda, devam etmeyi erdem sorunu etmeyecek kadar yaşamış bir gövde ve zihni birarada tutma gayreti... kafamızda doğmamış cenin kanları pıhtılaşıyor. sessizce dağılıyoruz.

VI
kovulmuş olunan değil, hiç ait olunmamış bir cennetin düşünden uyanalı çok oldu; kibirli ve umarsızız, sesimizde gürültüsüz sonların boğukluğu, fakat suskun değiliz, o sizden çıkan, sizi aşan ve ancak bir parçası olabileceğiniz düşün ücretinde bir avuç biz, suret-i aşkın elinde çaresiz... dilimiz tövbeyi bilmiyor, yemini de. sırtından vurulmuş insan imgeleri, bizimle başlayıp bizimle bitecek olan küçük öykülerin içinde, kavgasız biz ihaneti bilmedik, suret aşkı elinde, biçare biçare biçareyiz.

AŞKLA VE İHANETLE

pınar türen

Demek tarih de masum değil. Neye bağlansak, neye inansak ihanet etmek için bir yol arıyoruz sanki. Sırtımız kanyor ama yine de ihanet ediyoruz ve kan içinde yaşıyoruz.

Sırtımdan kan akıyordu... Elimle durdurmaya çalıştım... Nafile... "zaman" dediler. "Herşeyi unutturur, ihaneti bile". Oysa nasıl ağrıyordu kalbim. Nasıl geçerci; zaman denilen şey nasıl unuttururdu bu acıyı? Bir gün anladım nasıl olduğunu...Yine sırtım kanyordu, Tıpkı yüzyıllardır kanayan milyonlarcası gibi. İşte o zaman küçük bir çocukken yemeğimi uslu uslu yiyeyim diye annemin verdiği "sana çukulata vereceğim" sözlerini ve yemek sonunda asla verilmeyen çikulataları hatırladım. Neden anne? Neden sana inanmış minik kalbime ihanet ettin? Belki de farkındaydın. İçin için "İşte böyle büyüyeceksin çocuğum" diyordun. "Masumlukların bittiği yerde hep ihanetler doğacak ve sen biricik yavrum gün gelip kendine de ihanet etmeyi öğreneceksin...Tıpkı benim gibi".

Çocukluğumun ufak tefek ayrıntılarını oluşturan ilk ihanetlerim önemsiz gibi görünse de aslında hayatımın ilk temel taşlarıydılar. Sonradan yaşananların yanında ihanet bile sayılmayacak kadar basit gelseler de hayatta ilk bağlandığım insandan yani annemden gelmişti. Bu da durumun vehametini gösteriyor: Sevdiklerin de sırtım kanatır.

Neden diye soran gözlerim cevap bulabilmek için yollara düşüyor. Gözlerim bu sefer film karelerinde geziniyor. Aşkın insanlara, insanların aşklarına ihanetleri var

çoğu karede. En çarpıcı sonla bitenler mafyai ilişkileri üzerine kurulan, haydutların bol bol ihanet ettikleri filmler. Arada az da olsa "dava"ya ihaneti anlatan filmler de yok değil. Ama yine de aşk filmlerindeki ihanetlerin ayrı bir tadı var sanki. İnsanı ister istemez ağlatıyorlar. Yıllardır seyrettiğim yüzlerce filmde binlerce kareler son hızla gözlerimin önünden geçerken ve ben beynimin her kıvrımında ihaneti hissetmişken birden o film gelip yapışıyor beynime:

'Nikita' ölümden kurtulup ölümlerden beter bir casusluk hayatına itilir. Uzun ve oldukça zor geçen eğitimi sonunda ilk defa insan içine doğum günü münasebetiyle karışır. Sevdiği adam onu yemeğe götürür ancak 'Nikita'nın eline mönü yerine silahı sıkıştırır ve bir adamı öldürmesini söyler. Bu 'Nikita'nın ilk işi olacaktır. Adamı öldürdükten sonra kadınlar tuvaletine gidip pencereden kaçmasını söyler sevgili hocası. 'Nikita' adamı öldürdükten sonra haydutlarla cengaverce savaşır ve kendini tuvalete zor atar. Hızla pencereyi açar... karşısına duvar çıkar. O anda sadece 'Nikita' değil hepimiz (yani tüm seyirciler) sevgili hocasının ihanetinden nefret ettik. Ama filmin ilerleyen karelerinde bu sefer 'Nikita' yalanlar üzerine kurduğu yaşamıyla onu seven erkeğe ihanet etti. İşte yine sevgiyle ihanet içice girmiş ilerliyordu ki film karelerinden çıkıyorum.

Filmler yerini resimlere bıraktı ve bu sefer çocukluk resimlerinde buluyorum kendimi. Aynaya bakıyorum. Gözlerimi aynadan ayıramıyorum, aklımda ise resimler. İşte yine sırtım kanıyor. En büyük hainin zaman olduğuna tamamiyle inanmak üzereyim artık. Aynanın içinden zaman tüneline düşüyorum.

Artık tarihteyim ve zamanla akıp gidiyorum. Safça düşünüyorum acaba hükümdarlar hiç halklarını sevmişler miydi, ya halklar hükümdarlarını hiç sevdiler mi acaba? İki durumda da herhangi bir sevgi olasılığı oldukça anlamsız. O zaman hükmedenlerin halklarına, halkların da hükümdarlarına ihanetleri meşru mu oluyor? Hayır kişisel tarihlerimizde yaşadığımız ihanetler ne kadar yanıltıcıysa, insanlık tarihimizin ihanetleri de o kadar yaralayıcı. Devrimleri de unuttuk, devrimcileri de, devrim için ölen binlerce

adsız insanı da. "Güneş de batarken sararır Padişahım". Oysa sen bir daha hiç doğmadın Şeyh Bedrettin. Sana da devran ihanet etti.

Demek tarih de masum değil. Neye bağlansak, neye inansak ihanet etmek için bir yol arıyoruz sanki. Sırtımız kanıyor ama yine de ihanet ediyoruz ve kan içinde yaşıyoruz.

Ve o şarkı çalıyor beynimde:
ihaneti sende gördüm
sende şiddeti gördüm
yanarak içinden geçtim aşkın
kor olmadan küle döndüm

Ben de bu ihanetler arası yolculuklarım bitmeden küle döneceğim. Belki kor olduktan sonra belki kor olmadan önce. Belki de sonsuza kadar böyle yaşayacağız. Aşkla ve ihanetle.

YEDİNCİ İHANET

mehmet açar

Resimli romanlar okuma yazma öğrenmeden önce de ilgimi çekerdi. Akriba evlerinde bulduğum Yüzbaşı Tommiks ve Çelik Blek'in maceralarının resimlerini büyük bir dikkatle inceler, hayalimden birtakım hikayeler uydururdum. Bazen de birilerine okuturdum. Masal gibi dinlemezdim tabii. Kimin ne dediğini öğrenmek için, okuyanın burnunun dibinden ayrılmazdım. Hayalimde canlandırdığım hikayeyle bana okunan hikayeler arasında çok büyük farklılıklar olurdu ama okumayı öğrendikten sonra bana o zamanlar çok esrarengiz bir keşifmiş gibi gelen, sonradan alışkanlık olan bir yan uğraş buldum. Çizerler maceranın sonlarına doğru, yani "hain" in kim olduğu anlaşıldıktan sonra ihanet eden kişiyi tipik bir kötü adam gibi çiziyorlardı. Oysa maceranın ilk aşamalarında o da bir iyi gibi çizilirdi. Okuduğum her resimli romanda ihanet edeni bulmak benim için bir hobi haline geldi. Bir tür oyun gibi... Sonraları ihanet edenleri önceden keşfetmek daha da kolaylaştı. Yine aynı yöntemi kullanıyordum. Yüzlere dikkatle bakılırsa kimin ihanet edeceği daha iyi anlaşılıyordu. Bazen yanıldığım da oluyordu, çünkü çizerler kasten yanıltıyorlardı...

Aynı oyunu sinemaya da uygulamak mümkündü ama Türk filmlerinde ihanet edenin kim olduğunu önceden anlamak hiç zor değildi. O kadar basitti ki... Birincisi, kötüler zaten hep aynı oyuncular oynardı. İkincisi, kimse benden bir bulmaca çözmemi istemezdi, herşey can sıkıcı derecede açıktı. Üstelik bir zamanların Türk

filmlerinde en önemli mevzulardan biriydi ihanet. Kağıt üstünde şöyle bir formül göze çarpyordu: Geleneklerinden kopmuş üst ya da orta sınıf kentliler ihanete açıktır. Herkesi her an satabilirler. Geleneklerine bağlı, yoksul mahalle kültürü içinde yaşayanlar ise kolay kolay ihanet etmezler. Tabii, birçok istisnası da vardır bu durumun. Sözelimi, Hulusi Kentmen babacan bir zengindir; mahalle kültürüne, yani kökenine henüz ihanet etmediği için insanlara da ihanet etmez. Bundan şöyle bir başka formül de çıkabilir: Yoksul mahalle kültürüne ve geleneklerine ihanet etmemiş olan insanlar başkalarına da ihanet etmezler. Belki biraz zorlama ama yoksul mahalle kültürünün engin bir Tanrı sevgisi, mütevazı bir yaşam görüşü, her koşulda dürüstlük ve insan sevgisi gibi değerlerle örtüştüğü görüldüğünde her zaman doğru bir formül. Yıllar boyunca orada burada yüzlerce Türk filmi seyretmiş ama bunu asla bir hobi yada takıntı haline getirmemiş, dolayısıyla bu konuda kendini bir uzman saymayan biri olarak Türk sinemasındaki Batı kültürü düşmanlığının altını çizmek istiyorum. Sözelimi, bir evde pikaptan yükselen Batı müzikleriyle dans eden gençler Türk sinemasının yazılmamış ahlaki normlarına göre her tür kötülüğe açıktır. Bir zamanların Türk Sineması bu konuda her zaman aynı adresi gösterir: Elde dümbelek, zurna göbek atan insanlar... Kaldı ki siz de bilirsiniz, Türk sinemasında Batı tipi eğlence yerlerini zurna-dümbelek ikilisiyle basan mahallelilere çok rastlanır.

Uzatmayalım. Bir zamanların Yeşilçam'ında

*Zeka seviyesi ortalamayı tutturana
maşist filmlerde ise kadınlara
bağlılık, sonsuz aşk gibi birtakım
değerler atfedilebiliyor. Ama genel
bir eğilim olarak kadın bala çok
zayıf ve önemsiz. Daha ince bir
zekanın ürünleri olan maşist
filmlere gelince... Güçlü kadınlara
rastlanıyor ve bunlar ihanete hayli
açık.*

ihanet, Batı'ya ve kente ait olandan gelir, bu bir. İkincisi, ihanet edenlerin sonuna kadar gizlendiği pek az film vardır. Ayrıca ihanet edecek olanın kim olacağını anlamak son derece basittir, bu da üç...

Batı'nın popüler sinemasına doğru baktığımızda ise ihanet teması biraz çetrefilleşiyor. Yukardaki üç ana ihanet formülü tümüyle geçerliliğini yitiriyor. Hatta ilk formül zaman zaman tersine dönüyor. Aydın, sivil, kentli Doğu Amerikalıların (New York, Boston, Washington vb...) Güney Batı'nın ve Orta Amerika'nın tutucu köylülerinin ellerinde neler çektiğini düşünürsek kent-köy meselesinde "aksi durum"dan ne kastettiğimiz ortaya çıkar. İkinci ve üçüncü formüller ise Amerikan popüler sinemasında genel olarak uygulanmıyor. Zaten polisiye, aksiyon ve gangster filmlerinde, ihanet edenlerin hikayenin sonlarında ortaya çıktığı bir gerçek. Ayrıca, bazı istisnalar hariç Hollywood'da oyuncular "iyiler" ve "kötüler"i oynayanlar cliye ikiye ayrılıyor.

Ne var ki, tüm bunlar Hollywood'un ihanet temasına yaklaşımında günahlarının olmadığı anlamına gelmiyor. Tam tersine derin bir günah çukuru var karşımızda. Sözgelimi, maşizm en' ince karşılığını her zaman Hollywood'da buluyor. Westernlerden

girelim. Erkekler bu katı dünyanın şövalyeleri ve bütün olumlu ahlaki değerleri onlar temsil ediyor. Zeka seviyesi düşük maşizmin zirvesinde dolaşan filmlerde, kötü adam gelip yoksul çiftçiye öldürüyor, karısını da yanına alıp gidiyor. Kadında bu duruma bir itiraz yok, kabulleniyor çünkü o da güce tapıyor. Elden ele geçen bir meta durumu herşeye hakim. Zeka seviyesi ortalamayı tutturana maşist filmlerde ise kadınlara bağlılık, sonsuz aşk gibi birtakım değerler atfedilebiliyor. Ama genel bir eğilim olarak kadın hala çok zayıf ve önemsiz. Daha ince bir zekanın ürünleri olan maşist filmlere gelince... Güçlü kadınlara rastlanıyor ve bunlar ihanete hayli açık. Erkekleri mutsuz kılıyorlar, onları mahvediyorlar ve erkekler yeniden zayıf kadınlara ya da güçlü erkek değerlerinin tüm gücüyle yaşadığı erkekler grubuna geri dönüyor. Westernler daha sonraki yılların polisiye, gangster ve bugünün bilim-kurgu, aksiyon filmlerinin anası olduğu için yukarda çizdiğimiz genel şema aynen devam ediyor. Şüphesiz Atlantik'in Batı yakasında bir sürü namuslu sinemacı var ve bunlar maşizme bilinçli bir biçimde karşı çıkıyorlar. İhanet temasını da düzeysizliğini dip noktalarında kavramıyorlar.

Kadın seyircileri hedefleyen melodramlara gelince... Bu filmlerdeki temel eğilim Amerikan toplumunun genelinin benimsediği ahlaki değerlerin yeniden üretilmesine yönelik... Kadın düşmüştür belki ama ahlaken tertemiz bir benlik taşıyor olabilir (özel Bir Kadın)... Yani görüntüye aldanmamak lazım. Hollywood'da 80'lerde ve 90'larda melodram daha ehil ellerin eline geçti çünkü kadın seyirciye seslenen Amerikalı sinemacılar 68 kuşağının zokayı kolay kolay yemeyeceğini bildiğinden ve kamuoyu araştırmaları evde hangi filme gidileceğine kadının karar verdiğini gösterdiğinden

Konu dışı ama Antonioni'nin kadının tarafını tutmayı bırakıp "Blow up" ile birlikte, kendi iç dehlizlerinde aşktan tümüyle muaf tutulmuş yalnızlıklar yaşayan erkeklerin sinemasına geçmesi gerçekten çok anlamlıdır: Üstad, "Her cinsin acısı kendine" der gibidir. Sonra "Bir Kadının Tanımlanması" gelir ve Antonioni dürüstçe meseleyi ortaya koyar: Kadın en nihayetinde bir esrar, davranışlarını yargılamak da o kadar esrarlı bir iş...

melodramı popüler feminizmin kaygan tabanına oturtular.

Fakat 1930'dan 1960'a kadar melodramlar tutucu bir orta sınıf ahlakının temsilcisidir. Bunların bazıları belirli bir seviye taşır ve içtendir. Bazılarının ise zeka seviyesi epey düşüktür ve sinema tarihin çöplüğündeki yerlerini almışlardır. "Casablanca" gibi kadını bir esrar perdesi, erkeği ise o esrarın tüm acılarını yüklenmiş bir figür olarak gösteren görece daha az maşist filmler ise bugün insan içine çıkar durumda. Şüphesiz "Malta Şahini" gibi ihanet kavramını daha komplike bir biçimde ele alan filmler de var. Daha sonra Fassbinder için bir model olacak Douglas Sirk melodramları da bugün artık birer klasik. Sirk, "ihanet" fikrine tutucu bir ahlak açısından değil, daha toplumsal bir bazda bakar. Gerek "Malta Şahini"nde gerekse Sirk filmlerinde temel tema aynıdır: Evet, insan ihanet edebilir hem de herşeye... Ama önemli olan toplumun yapısıdır çünkü ihaneti resmileştiren netice itibarıyla sistemdir. Çok sonraları, çocukluğunu 70'li yıllarda yaşayanların da iyi bildiği bir tekerlemeye dönüşmüştür bu ve ne yazık ki ikinci sınıf

Yeşilçam melodramlarında bile moda bir diyalog haline gelmiştir: "Beni bu hale toplum getirdi".

Yine de önemli olan Sirk ve Fassbinder'in yaklaşımı bence. Yani melodram her iki cinsin de birbirine çektiği eziyetleri verebilmeli. Bunun için ille de bir denge politikası yürütmenin anlamı yok. Tek bir film boyunca tek bir kadının etrafındaki erkekler için yarattığı cehennem de anlatılabilir. (İstasyon Şefinin Karısı-Fassbinder) Hatta kameranın arkasındaki yönetmen tümüyle erkeklerin tarafını tutan, kadın doğasına düşman bir film de çekebilir. Film samimiye hiçbir sorun yok ama demokrat olmak adına bugün birçok ünlü Türk yönetmenin yaptığı gibi feministlere ve medyaya samimiyetsizce yaltaklanmanın, erkek egemen toplumu kıyasıya eleştirmeye çalışmanın bir anlamı yok. Bu bağlamda hiç kimseye yaltaklanmak zorunda olmayan eşcinsel Fassbinder'in kadınların erkeklere çektiği işkenceleri anlatmakta geldiği uç noktalar çok önemli. Çünkü Fassbinder herşeyden önce sınıfsal/toplumsal bir düzlemde kuruyor hikayesini ve bu düzlemde ihanetin biri bin para...

Antonioni ise "Blow up"a kadar hep kadınların yanında. Çünkü onların feminen doğasının kapitalizmin ruhunu temsil eden erkek doğasıyla olan inanılmaz uyumsuzluğunun altını çiziyor. "Kızıl Çöl" artık şuur dışına çıkmış, erkek dünyası karşısında gerileye gerileye deliliğin sınırlarına kadar gelmiş bir kadın anlatır. Bu bağlamda "Serüven"ın finalinde kadın doğasına ulaşamayan ve her an sevgilisine ihanet etmeye hazır erkeğin, kadın karşısında söyleyecek hiçbir şeyi olmaması da "Kızıl Çöp"deki deliliğin önceden verilmiş bir haberidir. Konu dışı ama Antonioni'nin kadının tarafını tutmayı bırakıp "Blow up"

Her iki ihtimalde de sizi yalnızlık bekliyor... Hem beklentilerinizi en aza indirgemeyi hem de insanlarla olmayı becermişseniz, o zaman başka tabii... Ama ihanete uğramış yenik kahramanları sevenlerle, her zaman kazanmasını bilen, aptalları zekasıyla safdışı bırakanları tutan seyirciler ve yönetmenler son yıllarda giderek daha da açık bir şekilde saflaşıyor.

ile birlikte, kendi iç dehlizlerinde aşktan tümüyle muaf tutulmuş yalnızlıklar yaşayan erkeklerin sinemasına geçmesi gerçekten çok anlamlıdır: Üstad, "Her cinsin acısı kendine" der gibidir. Sonra "Bir Kadının Tanımlanması" gelir ve Antonioni dürüstçe meseleyi ortaya koyar: Kadın en nihayetinde bir esrar, davranışlarını yargılamak da o kadar esrarlı bir iş... Burada ihanete ve yalana karşı son derece kayıtsız sade bir bakış vardır. "Serüven"in ve "Gece"nin finalinde ihanetin acısını çaresizce yaşayan o acılı çiftler gitmiş, ihanet kelimesini lugatından çıkarıp dünyanın belirsizliğine ve genel kötülüğüne teslim olmuş çiftler gelmiştir artık.

Gangster filmlerinde ise kadınlar 'mevzu'nun dışındadır. Bu filmlere göre dünya bir erkek dünyasıdır zaten. Kadın güçsüz olduğu için onun ihanetinin de pek bir önemi yoktur. Önemli olan erkeklerin birbirine ihanet etmesidir. "Bir Zamanlar Amerika" bu fikirlerin tipik bir örneğidir ve filmin finalinde sinema tarihinin gelmiş geçmiş "en katmerli ihaneti"yle karşılaşırız. İhanet, gangster filmlerinde, diğer türlerde olmadığı kaçlar önemli bir figürdür çünkü bu filmler temelde iktidar teması çevresinde döner ve iktidarın olduğu yerde ihanet hep pusuda bekler.

Sinema başlangıcından bu yana sürükleyici, şaşırtıcı hikayeler anlatma adına "ihanet" figürüne her zaman büyük bir yer vermiştir: Arkadaşlara, sevgililere, aileye, belirli gruplara, kurumlara, düşüncelere, hatıralara ve hatta bizatihi insanın kendisine ihanet etmesi bitmez tükenmez bir figürdür. Bir gün dünyanın tüm senaristlerine "ihanet figürünü filmlerde kullanmak yasaklanmıştır" dense hemen bu basit tezin doğruluğunu araştırabilir ve şu sıralar vizyondaki filmlerde yeralan irili ufaklı ihanet figürlerinin hikayelerde ne kadar önemli bir yer tuttuğunu görebilirsiniz.

İnsanın çevresindeki diğer insanlardan beklediği şeyler bu kadar önemli bir yer tutmaya ve mutluluğun anahtarı olmaya devam ettiği müddetçe senaristler ihanet figürlerinden asla vazgeçemeyecekler. Beklentilerinizi en aza indirmek için ya gangster filmlerinde olduğu gibi daha çok güçleneceksiniz ya da melodramların yenik kahramanları gibi daha zayıf olmayı tercih edeceksiniz.

Her iki ihtimalde de sizi yalnızlık bekliyor... Hem beklentilerinizi en aza indirgemeyi hem de insanlarla olmayı becermişseniz, o zaman başka tabii... Ama ihanete uğramış yenik kahramanları sevenlerle, her zaman kazanmasını bilen, aptalları zekasıyla safdışı bırakanları tutan seyirciler ve yönetmenler son yıllarda giderek daha da açık bir şekilde saflaşıyor. Eski tüfek Hollywood yönetmenlerinden John Huston'ın bu bağlamda söylediği lafı asla unutamam: "Ben her zaman yenilenlerin tarafım tutarım."

EN İYİ BİLİMCİ OLU BİLİMCİDİR

adnan kurt

*Bize ne başkasının ölümünden demeyiz
çünkü başka insanların ölümü
en gizli mesleğidir hepimizin
başka ölümler çeker bizi*

ismet özel

Başlıkla biraz oynarsanız, değişik anlamlarda bir takım diziler elde ediyorsunuz. Örneğin en iyi sevicisi ölü sevicidir gibi. Üstelik bu kendini tekrarlamaya bile gidiyor. Nekrofiliden tutun da, sevilenin ölümündeki sevme kriterlerinin yücelmesine, aşkınlaşmasına kadar değişiklikler gösterebiliyor. Başlığın seçimi bu tür oynaklıklarla olsa da, yazı, başlıktaki ilk anlamla eşleşme durumundadır.

*Bilimi savunanlar
arasında yaygın olan
bir yanılgıdan,
insanlığa en yararlı
işlerle uğraşanların,
çalışırken hep bunu
düşündükleri, örneğin
fizyologların asil bir
ruba sahip oldukları
yanılgısından kendimizi
korumalıyız. **

*Öteki çocukları yenmek
istiyordum; matematik
de bunu
gerçekleştirmenin en
kesin yolu gibi
görünüyordu.**

Bilimcinin ölüsünden zarar gelmez. Yaşamı ise biraz abartılıp sıradışı gösterilerek öyküsü sevimli ve heyecanlı kılınabilir. Bilimci öldükten sonra iş, arkadaşlarına düşer. Yaşlılığındaki huysuzlukları, gençliğindeki hırsları, bir çocuğun masum yaramazlıkları gibi sevimli kurgularla sunulur. Araştırmalarını hep kıtkanaat paralarla zorluklar içersinde yapmıştır. Oysa ki en çok parayı bilim, özellikle de onun uğraşları haketmektedir. Düşünün bir kere: Vatandaşlar denilen insanlar topluluğu, nereye / nasıl harcanacağını bilmeden ama iyi niyetle kabullenerek bu adamlara paralar verir. Onlar bu parayla şan şöhret sahibi olmanın yollarını ararlar. Bazen (yani her zaman) paranın çoğunu bir biçim giyinenler sağlar. İşte bu gibi durumlarda ölünün ardından şöyle denir:

"Ülkenin, hatta dünyanın görüp göreceği en nadide

*İnsanları araştırmaya
yönelten pek çok neden
vardır. Birincisi
entellektüel merak,
gerçeği öğrenme
arzusudur. İkincisi
profesyonel saygınlık,
yaptıklarının kendini
tatmin etmeme
endişesidir. Sonuncusu
da başarıma hırsı, mevki
ve üne kavuşma arzusu,
hatta sağlanacak para
ve onun getireceği
güçtür... O halde bir
matematikçi, bir
kimyacı, hatta bir
fiziolog, bana
çalışmasındaki
güdünün insanlığa
yararlı olmak olduğunu
söylerse ona inanmam.
(İnansam bile bundan
dolayı onu daha
saygıdeğer bulmam)**

*Öğretmekten nefret
ederim ve bu işi
yapmam pek
gerekmedi*.*

beyinlerden (bu şekilde insanca tutkular, nefretler, bayağılıklar, zayıflıklar soyutlanan bedenle birlikte yok sayılır) olan arkadaşımız bir barış güverciniydi. O bilimden çok insanlığın kardeşliğini, eşit hakları, çocukların masumluğunu savundu. Hırs nedir bilmezdi. Ne biliyorsa hepimize öğretti. İnsanlığı da öğretmeye çalıştı da biz anlayamadık. Bombayı yaptı ve insanları savaştan caydırdı. İstemeden yaptı." gibi...

Oysa bir olasılıkla ölümden önce bu çevrelerdeki kanılar şöyleydi:
Hırsından en ufak dünyasal olayı görmeyen, at gözlüklü, kendini beğenmiş bu adam meşhur olmak için sahte yayınlar yapar, nobel almak için her güç odağına yalakalık yapar, üyesi olduğu türlü dernek toplantılarında (localar, gruplar, mandacı ya da emperyal klüpler gibi) büyük insanlık ideallerinden bahsedip destek ve para alır. Daha olmadı ilaç şirketleri için olmadık deneyler yapar, eksik ya da çarpık sonuçlar yayınlar. Ya da önüne çıkan ilk fırsatta bilgisinin daha büyük bombalar için kullanıldığını öğrenince kahrolur. Atom bombası (sözün gelişi) yapar (sonra üzülmez mi? üzülür, ağlar, özür diler gerekirse. Ama başkaları yapsaydı parayı onlar kapardı / pardon ülke zor duruma düşebilirdi ve en iyi bilenlerin hemen insanlığı kurtarması gerekirdi).

Öğrencileri, iş arkadaşları hep düşmanlardır. Onlara mümkünse birşey öğretilmez / engellenir / yanlış anlatılır / bunalıma sokulur. Eğitim insanın zamanını çalan gereksiz bir uğraştır aslında. İnsan sayısı da hızla artmaktadır. Kendi IQ'sunda (zekâ derecesinde) insanlar varken yüzmilyonlarca insan boş yere çevreyi kirletir ve kısıtlı kaynakları tüketirler. Hele o diğer bilimciler. Onlar da bilimci geçinirler ama yaptıkları nedir öyle?

Sözün kısası bilim, bilimcilerden ve onların etiğinden ayrılmıyor. Bu anlamda ise yöntemler ile donanan bir

Ben 'yararlı' hiç bir şey
yapmadım. Benim hiç
bir buluşum dünyanın
rahatı üzerinde,
doğrudan veya dolaylı
iyi veya kötü en ufak
bir farklılık ne
yapmıştır ne de yapması
beklenebilir. Başka
matematikçiler
yetiştirmeye yardımcı
oldum; ama kendi
türümden
matematikçiler. Onların
çalışmaları da, benim
yardım ettiğim
kadarıyla, benimkiler
kadar yararsızdır. *

Bilim ve din
amaçlarından
sapmışlardır.
Amacından sapmış
bilim, amacından
sapmış dinden çok daha
fazla yıkıcıdır.
Levent Yaycı, *Leman
Dergisi*

- a) Bir toplumun
bütününün savaş için
organize olması ancak
bilimsel yöntemlerle
mümkün olabilir.
- b) Bilim propagandanın
gücünü büyük ölçüde
artırmıştır ve bu güç
daha çok 'kötülük'
yararına
kullanılmaktadır.
- c) Bilim 'tarafsızlığı'
neredeyse olanaksız ve
anlamsız kılıştır; öyle
ki savaş sonrasında
akılselimi ve
sağaltımının yavaş
yavaş etrafa yayılacağı
'barış adaları' artık
bulunmayacaktır. *

*Alıntılar: Bir
Matematikçinin
Savunması g. h. hardy

şekilsel yapıyla karşılaşıyoruz. Bilim, sanılanın /
öğretilenin tersine, ne insanı daha mutlu kılıyor, ne
çevreyi koruyor ne de sağlık sağlıyor. Geçmişe bakın,
ne görüyorsunuz? Salgın hastalıklar, savaşlar, ihanet ve
kokuşmuş fikirler. Şimdi ne görüyoruz? Salgın
hastalıklar, savaşlar, kibar ihanetler ve kokuşmuş
fikirler. Şehrin insanı bilimle haşır neşir. Şehrin insanı
daha tüketici, daha kolaycı ve daha rahat (güzel
bunlar). Ama yine savaş var, hastalık var. Bilimci ne
yapıyor? O bir konformist. Çoğumuz gibi. Üstelik
-ahlaksızca olanı- bizler için önemli, gerekli, yüce
şeyler yaptığına inanıyor /inandırıyor. Bilim yeni bir
tür sömürgeciliği, emperyalizmi kurmayı başarıyor.
Yaygınlaşan bilgi ağları, gelişen teknolojiler bizden
özgürlüklerimizi alıyor. Ülkeler, halklar sahte
gereksinimler, aşırı tüketimler, yanlış bilgilendirmeler
ile bir ihanet çemberi içinde... Gereksiz koşuşturmalar,
şehir hayatları, metropoller, vardiyalar, rafineriler,
verimlilik, çevre kirliliği, yeni teknoloji,
dönüştürülebilir plastik, Patriot füzeleri, Airbus,
bilgisayar çağı, bilgisayarla eğitim, bilgisayarla satış,
bilgisayarla yıldız falı, suyla / elektrikle çalışan
otomobil -şimdilik hâlâ benzinle- insansız bankacılık.
İnsanları (düşman) öldür, sen ölme. Yukardakiler için
para iste, paraları yoksa daha çok çalıştır. Yeni yeni
fikirler üret daha çok çalışsınlar, bilimsel yöntemler
geliştir, ezilsinler. Bilimsel verilerle herşeyi kanıtla.

Bilim bir yandan maşa olarak kullanılırken, diğer
yandan bir dinsel örgütlenme, bir inanç tuzağı olarak
şekilleniyor. Bilimci ise teknolojik ürünleri, kuramları
geliştiriyor, bize karşı, insana ve doğaya karşı
çalışıyor. Hardy'nin dediği gibi:

"Bir bilim, eğer gelişmekle servet dağılımındaki
dengesizlikleri kamçılıyor veya insan yaşamını tahrip
ediyorsa ona yararlı deniyor" (1915)

SONRA

ayşe düzkan

kesik bir el gibi sokaklarda gezinen gözler gece lambalarının tozunu toplarken; kendini ve başkalarını tutuşturan sıcak bir kan ince ince tırnaklarından sızar, kimin kalbine kazık çaktın, neden bu kadar uzak gölgeni tanıyan her ruh. ıssız bir saatte şehrin en kalabalık, en cakalı caddesinin ortasından akan buz gibi ırmağa karıştı kirpiklerinden taşan ışık. sakınarak kurutulmuş güller, tek başına bir romans, çocukluğumuzdan tanıdığımız bir yürek sıkıntısı; yarın iyi birşey olmayacak!

vicdan; sadakati iç bulandıran bir köpek, uzakta usul usul hırlıyor.

hiç birşey yeterli değil içinden kaçan kalabalığı sarmaya. çünkü başkaları, hain bir kalbin en kuvvetli zehrini taşıyan yılan, kan istiyor, kendinden olmayanın akıttığı gözyaşı ve kan. itimat ki her ihanetin müjdecisidir, şimdi güvenli bir kovuğa sığınmış ve nasılsa bulunmuş bir teselli; ben yapmasam başkası yapacaktı.

"seni sevdim, kendimi yokederek, istemezdim masadaki onüçüncü olmayı, ama yalnızca boyun eğmeye gücüm var, çünkü çok zor alçalabilmek ve kendini sevebilmek yeniden." artık sen yoksun, seninle yokolmuş ben de yokum."

gece son nefesini verirken sefil batakhanelerin damlarına çarmıhlar çakılıyor, "eğleniyoruz ölesiye, başkaları ölmesin diye üstümüzde." yeni bir kimya karıştı sanki içine, ne kadar uzuyor kanının damarlarında dolanışı, herşey yavaş ve soğuk, hatırlatmak için sana olanları, evinde etobur çiçekler açıyor, sokaklarda kuduz bir köpek onun anısı, sebepsiz canın yanıyor ve sana bırakılan son bilgiyi unutmaya çalışıyorsun; yarın ikiniz de iyi olmayacaksınız.

KEDİLER ÜZERİNE SERBEST NOTLAR

kaan yazıcıoğlu

Sayın Hayalet Gemi Yazarları,

Dedem ömrünün hemen tamamını küçük bir kasaba istasyonunda memurlukla geçirmiş bir adamdır. Arada sırada bir kaç satır karaladığını görmüş olsam da, kendisinin zamanında tanınmış bir yazar olduğunu iddia edemeyeceğim. Geçenlerde yayınlanan bir sayınızda 'ihanet limanına' uğrayacağınızı duyunca, bu alçakgönüllü hayatında kuşak kuşak bir sürü kediyi beslemek ve bana okuma zevkini aşılamaktan başka bir isteği olmamış insana vefa borcumu ödemek için ilk defa bir fırsat gördüm. İstasyondaki masasında bulunan evrak-ı metrukesinden kediler üzerine olan birini (makale mi desem?) size gönderiyorum. Bunun aynı zamanda kedilere haksız yere yapılan suçlamalara da, dedemin tekdüze ömrünün yettiği kadarıyla bir cevap teşkil edeceğine inanıyorum. Yazının bazı yerleri -maalesef- silinmişti, ben buralara ne de olsa hâlâ aynı kedilere bakan torunu olarak kendi fikirlerimi eklemekte bir sakınca görmedim. Bu satırlarda günümüzün daha geçerliliğini tam teyit etmemiş fikir cereyanlarının etkisini göreceksiniz, emin olunuz ki, yalnızca kedilere ve onlara atılan çamura karşı (hainlik!) daha çok delil getirme şevkimden kaynaklanmaktadır. Bu delillerde ve bunun gibi, dedemin benimkini çok aşanengin bilgisi ile çeşitli nazariyeci ve sanatkâr kişilerden getirdiği misallerdeki muhtemelen yanlışlar, eski Türkçe çevirmedeki yetersizliğimden olup, tamamen benim sorumluluğum altındadır. Bununla beraber eseronun imzasını taşıyacaktı, çünkü her türlü övgüye o layıktır; değil mi ki, eseri ilk vücuda getiren odur. Yine de sanırım bütün bunlar için okuyucumuzu pek ilgilendirmeyen malûmatıyı.

Evet; sonunda, ücra bir taşra kasabasının sakin kedilerinin uğrak yeri bir istasyonda unutulmuş bir eser büyük bir haksızlığı gün ışığına getirmektedir: Kediler hiç bir zaman ihanet etmedi, etmeyecekler de. ispatı mevcuttur. Olay biryanlı anlamadan ibarettir.

Yaşadığımız şu zor günlerde ihanet limanını hepimize ibret-i alem olarak gösteren derginize meşakkatli yolculuğunda daha nice basanlar dilerim.

Mehmet Bican

KEDİLER ÜZERİNE SERBEST NOTLAR

Kediye nankör diyenler genellikle safdillice konuşmuş olurlar. Kedi nankör değildir, olamaz da, kedi hiçbir karşılıklı ilişkiye girmez de ondan. Hiyanet ve güven kediye yabancı kavramlardır. Yaşadığı bütün evler ona, -bu bütün hayatı boyunca sürse bile- bir konuk evidir, hepsi o kadar.

Bu yüzyılda kediler üzerine anlatılanlar, tıpkı onları anonimleştiren fotoğraflar gibi, gittikçe birbirine benzemekte. Bu söylemi daha çok kadınların taşıması da son derece doğal, çünkü kedi besleyenlerin de bildiği gibi, kedinin ev içi davranışları süperego oluşmadan önceki çocuk davranışlarını andırır.

Bu halleriyle en çok feodal doğu yapılanmaları içinde kendilerine ait bir kültürel matris bulabilmişlerdir. Tibet manastırlarını kediler korur, Acem şahlarının saraylarında kediler dolaşır, eski Mısır bir kaç bin yıldır kediye 'evcilletmek' ile övünüyor. Batı ise onu, doğuya benzer bir biçimde, ortaçağda dondurmıştır. Çizmeli Kedi, Bremen Mızıkacıları XII. yy erken rönesansının ve Pax Romana'nın kayıtsız çocuklarıdır.

Köylerin kedileri büyümlü gibidirler: Dindışıdır, çünkü herhangi bir günlük işlevleri yoktur. Kediler üzerine efsaneler üretilmez, çünkü kutsallıkları uzak geçmiş ile uzak gelecek arasında bir yerlerde yitirilmiştir, bu yüzden su götürmez bir dokunulmazlıkları vardır. Bazı kedilerin damağında bulunan 'peygamber mührünün' de, diğer mitlerdeki yeri gibi, kediye misafir odasına aldığı unutulmamalı, kedi işaretlenendir, örümceğin yaptığı gibi işaretleyen değil, anlam her zaman kediye yöneltilir, hiç bir zaman kediden yola çıkmaz.

Bütün bu özelliklerden ötürü kedilere karakter atfetmeye benzer belirsiz bir burjuva geleneği vardır. Her kedinin birbirinden farklı olduğu doğrudur, çok yalın bir çatı içersinde, ama karakter, Aristoteles'in tanımı ile en az bir defa etik seçim yapması gereken oyuncudur. Kedilerin etikle alıp veremedikleri birşey yoktur.

Böylece, kedinin 'içedönüklüğü' de aldatıcıdır diyebiliriz. Köpeklerle karşılaştırılması hoş karşılanmamalı.

Kedi heykelleri doğaüstü varlığın hâlâ yeryüzünde

dolaştığını düşünen Mısırlıların zanaatidir. Günümüzde yapılanlardan ben hiç görmedim, çeşitli rivayetler mevcut. Resimde şişman kedilerden bahsediliyor yine. Sadece daha çok karakedilerin tercih edilmiş olduğunu söylemekle yetineceğim, siyah rengin bu cesur kullanımı için kedi seçilmiş.

Öte yandan kediler filmlerde ya geldikleri yere, seyircinin görmediği o tuhaf alana doğru (beyazperdenin dışına, ama orada da birşey yok, o halde sinema büfesine) hareket ederler, ya da her çeşidi yapılmış ve genelde başarısız oldukları korku filmlerinde boy gösterirler -ama yadetmezsek olmaz, Üçüncü Adam'da Orson Welles'e bizi kedi götürür. Bu yüzden kedi sinemaya pek uygun bir hayvan değil bence, üçüncü bir türden yaklaşım için ise herhalde ya sinemanın ya da kedinin evrimleşmesini beklemek gerekecek.

Eğer bir kedi, yazarın yapıtında bir tek kez bile olsun sıra alacaksa, bu 'misafir oyunculuğun' iyi değerlendirilmesi gerekir, becerenler çoğunlukla büyük yazarlardır: Borges bir düellodan önce onu bir Arjantin kahvesinde görür, (yoksa düellodan sonra mıydı?) şişman kedi oturduğu yerde *sonsuz şimdiki zamanı* yaşamaktadır. Kafka'da bütün bir anekdotun anlatıcısı ve celladı olur. Daha bir çok örnek saymak mümkün. En son Handke'de gördüm onu. Tavsiye ederim.

Ve tabii ki, aslında onlar yazarların gizli sevgilileridirler, nasıl olmasınlar ki, çünkü kediler kelimeler gibi tarafsız kalmayı bilirler. (İlhan Berk'in kulakları çınlasın!). Yazar kedisini bu anlamda, yapıp yapıp, bozar. Gürpınar'ın kedileri ile Salah Birsel'inkiler aynı kedilerdir. Kedinin işaretleyeni yazarın günlük ritüelidir -Ahmet Rasim'inki gibi. O kediye özne idealizmine bağlayıp alay konusu olmaz, ona doğanın miniskül bir aynası gibi kendi yapıtını yansıtır (Keşke dedem bu yazıdan önce Enis Batur'u da okuyabilmiş olsaydı). Bu sayede kedi ile ilgili bütün denemeler rahat ve ferahlatıcıdır, hem artık onun söylence zamanı geçtiği için, hem de yazarın 'hatıratından' sayılabileceği için. Yazarın her tespiti yerini bulur; çünkü kedinin varlıkbilimi, tilki gibi aldatıcı değildir, uzlaşmacıdır, tilki hayvanlar aleminin kalpazanıdır; kargaya güzel ses yakıştırır, kedi ise ilahi aklı temsil eder, herkes ondan akıl alır. Kedi başka zamanların sırrını tutar.

Bu yararlı belirsizliğin vebali kendisindedir: O ne

vahşidir, ne evcil, ne toplumsal bir hayvandır, ne de çıkarıcı; kediye aklın kâredeceğini sanmak düpedüz sorulmamış bir soruya cevah aramaya benzer.

Sayın okuyucu eğer Borgesyen bir sınıflamaya izin verirse kediyi şunların yanına koyardım: Deliler, çocuklar, Cassandra, hiç insan görmemiş hayvanlar, sürgünde yaşamış sanatçılar, Kierkegaard ve bu listeye alternatif oluşturanlar.

Bir de -yazarın masum oyununun yanında tabii- artık bizim cemaatimize mahsus bir yansıtma da işin beşeri yanını oluşturmakta: Kedilerin tüylerinin ve pençelerinin bakımı, kedi mamaları, kısırlaştırılmaları, doğurmaları ve 'inanılmaz hikâyeleri' -kedilerin sadece Mart ayında çiftleşmesi ise (biyolojik anlamda bile yanlış!) halkımızın ilginç bir cinsel meseli olarak yerini koruyor. Ve bu harika saflık, o anlambilimdeki belirsizlik, kedinin o uyumlu varlıkbilimi bozulmaya çabalanıyor.

Bütün bunlar kendi halindeki kedi kültürüne bir saldırı değil yalnızca, aynı zamanda bu küçük tarihçeye de, modern bir paradigma kılıfı giydirerek, "sorunlar" icad edilmesi. Sorunlar olsun ki, çözümler pazardan satın alınabilsin. İstanbul'un kedisever halkı bu yeni hali belki yerküredeki diğer metropoller arasında en şizofrenik şekliyle yaşıyor: Sokakta binlerce kedi dolaşırken... Herhalde onlar 'sokak kedileri' oluyorlar efendim. Peki İstanbul'da bu kadar çok sokak kedisi olmasını nasıl açıklamalı? O daha çok bir İstanbul yazısının konusu. Seyyahlara başvurulabilir.

Birkaç not da, adet olduğu üzere, benim anımsadıklarımın; elbette, benim de kedilerim oldu. Ben en çok onların kapıdan girişlerini hayretle izlemiştir. Ufacık açık bir kapı düşünün. Şu veya bu sebepten ötürü ancak bir kedinin sızabileceği ölçüde. Girmeden önce, kedisi olanlar bilirler, buradan bir süre sizi izler. Sonra tüm vücudunu eşiğe sürterek odaya geçer. Ne zaman çıktığını pek göremezsiniz. Eşikte sıkışan, ters zamanda giren kedi görmedim. Sanırım içeri girmeden önce izlemelerinin sebebi de bu uygun aralığı bulmak.

Şimdi buraya kadar birlikte olduğum, kedisever ve kadirşinas okuyucuları için yazıyorum, işte onların sessizliğidir ki, sanırım benim meramımı daha iyi anlatır.

Tam o eşikten girmeden önce, kedinin sizi izlemesine baktınız mı? Eğer baktınızsa, onunla gözgöze gelmişsiniz demektir. Hayvanlar arasında sadece, kediyle gözgöze gelinebilir. Eğer bir an kendinizi bırakırsanız, mesela o hayatımızın anmakta bizi artık hiç üzmeyen tatlı hüznelerini aklımızdan geçirirken yaptığımız, sınıfta karatahtaya baktığımız, daha sonra direnilmez bir mantık karşısında haksızlığa uğradığımız veya nasıl olup da talinin bizi karşılaştırdığını bilmediğimiz bir dost, evet, hiçbir şey düşünmeden baktığımız anlardaki gibi... O an, kedinin size gayrı insani bir şeyi yönelttiğini, ve o şeyin, gelip de içinizdeki en mahrem, hayvanlara men edilmiş yere değdiğini hissedersiniz. Bu hissin asri değerlerle nasıl da drama edildiğini hepimiz biliyoruz.

Ben, kendi hesabıma, haftanın belirli günleri ve saatlerinde şu zangırdayan pencerenin önünden geçen trenler arasında bu hisden korkmamayı öğrendim. Zamanımın çoğunu yazı masamın başında, İstanbul'dan çok uzakta, ancak oraya okumaya giden torunumu düşünerek geçiriyorum. Soba baharın ilk günlerindeki akşam serinliğini kırmak için çitiriyor, ve işte şimdi, oturduğum yerden bir-iki metre uzakta, kapının eşiğinde, yazı yazmama bakan kediyle gözgöze geliyoruz. Kalemı bırakıp ona bakıyorum, gözlerinin içinde, varlığım alışık olmadığı sert birşeyle karşılaşıyor, vücudum benim olmayan bir kopuşu hatırlıyor, bu susmadan ötürü, kelimeler üzerine birşeyler yazmak istiyorum, belki unuttuğumuz ve artık kâinata kayıp giden müşterek bir zaman parçası için. O içeriye süzülüyor, onu yabancı olduğu dünyaya getiremiyor. Benim için yapabileceği bir şey yok. Pencereden istasyonun saatine bakıyorum, kadran çeyrek saat rötarlı Doğu Ekspresini gösteriyor.

SANKİ BİR DEVRİM HİÇ OLMAMIŞ GİBİ

yasemin sarıkaya

Hani henüz sadece iki askeri darbemizin olduğu, piyasamızın serbest, paramızın konvertibl olmadığı yıllarda, yükselen değerlerimizin acayip yükselen gazetesi Sabah ve biri diğerinden özgün ve çok sesli tv kanallarımız da yoktu. Bu durumda halkın sesini değil, sapına kadar resmi bir ses dinlerdik. Bu iki renkli, tek sesli toplumsal iletişim aracından, teknik arıza sebebiyle konulan manzara görüntüleri eşliğinde Ravel dinletisi sunulurdu. (Devlet baba halkı için doğru konuşmayı, doğru düşünmeyi ve doğru sanat tercihinin üstlenmişti. Ne yani zaten devlet halk için varolmaz mıydı? **olmaz mı?**). Halk için çalınan Ravel'ın İstanbul'un güzide semtlerinden birinde oturan elit bir aile babasını ilgilendiriyor olması muhtemeldi. Fakat Kayseri'deki bakkal Rıza Efendi'ye Kapadokya görüntülerinin "Allah neler yaratıyor görüyor musun hanım?" dan başka bir ifadesi olmadığı gözden kaçırılıyorrlu sanırım. İşte bu resmi kanalımızın, ciddi bir yayın politikası falan güdüldüğünden değil, hazır teknolojimiz ilerlemişken, "çeşit olsun" maksadıyla yayına giren ikincisi, son dönemlerde entellektüel milli kanalımız olarak halkımıza hizmet vermektedir. Efendim klasik müzik konserleri, festival haberleri, seçkin sinema kuşakları ve birbirinden zengin (holding sponsorluğundaki) belgeselleri ile göz doldurmaktadır. Sözü buraya kadar getirmemin gerekçesi, rastladığım bu zengin belgesellerden birinden yansıyanların bende düşündürdükleri aslında.

Sözü edilen belgeselde eski bir CIA ajanı, soğuk savaş dönemine ait istihbarat

tekniklerini ve casusluk hikayelerini anlatıyor. Uzun teknolojinin nasıl kullanıldığını, uydu fotoğrafları sayesinde Karadeniz'den yola çıkmış bir Rus gemisinde bulunan yükün hangi tür silah ya da füze olduğunu nasıl kolayca tespit ettiklerini uzun uzun anlatıyor. Bu arada Sovyet haberalmacılarına "son derece aptalca teknikler kullanıyordu" şeklinde bir gönderme yapmayı da ihmal etmiyor. Çünkü hep aynı tür silahlar için aynı kamuflej yöntemi kullanılıyor, böylelikle her şey kolayca anlaşılıyormuş. Küba krizindeki istihbarat başarısı gururla anılıyor vs.

Ajan konuşuyor, casus fotoğrafçı konuşuyor, eski Sovyet analizcisi konuşuyor. Kendi örgütlerine ihanet eden casus zaten başarısızdı, kendilerine köstebeklik yapan Rus ajanı "iki üç değerli pul, biraz da paraya razı oldu" biçiminde ifşa ediliyor.

Soğuk savaşın bitip sıcak temasın başladığı günlerden bu yana, tüm Ruslar tarihe topluca ihanet ediyor. Bir devrimleri hiç olmamış, bir devrim hiç yaşanmamış gibi, kentlerine çarlık Rusyasının isimlerini geri iade ederlerken Leningrad St.Petersburg'a ne de çabuk, ne kadar ela haince dönüşmekte. Moskova'da bir tarih öğrencisi, aslında Romanov Hanedanının demokrat (!) olduğunu söyleyebiliyor.* Yoldaşların yerini (Amerika'yla) yandaşlar alırken ve çağdaş batı her türlü Komünist eğilimli -nostaljik-hareketi, "aman geri dönmeyin, ne varsa kapitalizmde var" diyerek geçiştirme ve yeni düzen kardeşlerine omuz atarmış gibi yapma politikasını iyi yürütüyor. Öyle ya, bol bol matruşkalar ve nataşalar ithal ediliyor. Çağdaş

batı bu durumdan yalnızca casusluk öykülerinin ve filmlerinin geçerliliğini yitirmesinden dolayı üzüntü duyuyor. Belgeseldeki konuşmacılardan eski ajan (en çok da onlar mesleki heyecanlarını kaybetmekten dertli) aynen şöyle bitiriyor konuşmasını:

"Zafer bizim değil sağduyunun zaferiydi"...

Görüntü, üzerine tırmanmış bir sürü genç insanın boğazına doladıkları iplerle yere yıktıkları dev Lenin heykelinin yüzünde donuyor.

Öte yandan, 70 yaşında sokakta kuru üzüm satmak zorunda kalan ihtiyar ve ciddi boyutlarda sefalet çeken binlerce insan

üzerlerine yıkılan devrimin enkazı altında yaşam savaşı vermekte. Kuvvetle muhtemel ki en çok da bu insanlar hemen devrime inanç ve sadakat besliyor. Belki de devrim, ardında bıraktığı koskoca boşluk, sefalet ve umutsuzlukla insanlığa ihanet etti. Ama şimdi, Lenin heykelleri boğazlarına dolanan iplerle yere devrilirken ve Leningrad Petrograd'a hızla dönüşürken, tüm Ruslar hiç devrimleri olmamış gibi, tüm insanlık ise hiç devrim yaşanmamış gibi tarihe ihanet ediyor. İhanetin ipi, yüreğinde hala devrim ateşi yananlarınsolukalmasınıgüçleştiriyor.

** Yine aynı kanaldaki hoş bir sinema kuşağı söyleşisinde Murat Belge, İngiltere'de araştırma yapmak üzere bulunan bir Rus tarih öğrencisine rastladığından ve Rusya'da bugünkü durumu tartışırken böyle bir konuşma geçtiğinden gözetmişti.*

KAPICI ÇOCUKLAR

çiğdem çalkılıç

Sevgili çocukluğumun 'kapıcı çocuk' arkadaşlarım; (Not: Özellikle kapıcı çocuk diyorum. Zira şehirde ailesi kapıcılık yapan çocuklara da kısaca 'kapıcı çocuk' denir. Bu bir kültürel miras gibidir ve genelde çocuklar büyüyene kadar, apartman sakinlerince bu adla anılırlar.)

Neler yapıyorsunuz? Aklıma düştünüz nicedir. İlkokulumda aynı sırayı paylaştığım aradaşım; bana İşbankası defterlerini ve kalemlerini verirdin. Hep mavi plastik kaplı -İşbankası mavisi- ne severdim. Hatta ilk yazı öncesi alıştırılmaları (devrilmiş çizgi, solucan çizgi, top çizgisi) sayfalarca onlarda yapmıştım. Kağıt ipek gibiydi, çok kolay kayardı kurşun kalem üzerinde, beraber çalışırdık fişleri seninle, sizde... Okulda folklor oynardık, ip atlardık, lastik oynardık. Hala iki yandan sarkıttığın örgü saçların gözlerimin önünde. Ben de örgü saç yapardım, uçlarına kurdele...

Sonra aynı apartmanı paylaştığımız arkadaşlarım. İlkokula babanız götürürdü hepimizi, her sabah. Ben, kardeşim, sen ve kardeşin. Hepimizin çantası babanızın birer parmağında. Hep beraber güle oynaya giderdik okula. Akşam olunca hop ya size ya bize oyun oynamaya. Çok keyifli, çok komik, eğlenceli oyunlar keşfederdik. Mesela bizim evde çadır kurardık, kocaman ama... İçine normal sandalye de giriyordu. Ev yapıp oynardık. Bakmışız hava kararmış hemencecik. Sonra "n'olur anne n'olur anne biraz daha", "Neyse bu sefer yemeğe kadar olsun ama yarın yok". Beraber ne tehlikeler bile atlatmışız da haberimiz yokmuş. Hani erkek kardeşin ve benim kız (!) kardeşim iddiaya girmişlerdi. Hatırlıyor musun, beşinci kat balkonumuzun kenarında kim yürüyebilir diye ve yürümüşlerdi. Sonra da tırsak bizler. Bu da yetmemişti. Balkona yakın tuvalet penceresi vardı ve biz hepimiz (!) beşinci katımızın balkonundan yandaki tuvalet penceresine geçer içeriye süzülürdük. Hem de annelere hiç çaktırmadan! Aradaki beş katlık boşluğun farkında olmadan, çünkü biz ölmezdik, ölmedik de! Ama şimdi düşünmesi bile beni irkiltiyor, artık ölümlüyüm!

Berberce doktorculuk oynadık, kraliçecilik, kralcılık

ta oynadık. Pikabı bozduk, kütüphaneyle sınıftan çaldığımız tebeşirleri kullanarak, yaratıcı öğrenme ortamları hazırladık. Her neyse annemler de yeni bir kütüphane almak için bahane bulmuş oldular böylece. Sonra yandaki apartmanın satılık dairesinin anahtarı babanızdaydı. Sen bir gün kaçırdın anahtarı ve hep birlikte daireyi keşfettik. En üst kat ve kocaman bir taraça. Çıkıp güneşlenmiştik, şarkılar söyleyerek kuş kovalamıştık, acaba çukulata güneşte erir mi diye düşünmüştük ve eritmeye çalışmıştık. Ne keyifliydi. Sanıyorum hepimiz bu keyifi paylaşıyorduk. Hayır! Eminim.

Bu arada bir taraftan oynamamıza izin verilirken ne kadar dikkat edilse de bazı uyanlar da bulunuluyordu. Ailemizin temelde şu endişelerinin olduğunu duyumsuyorum şimdi geriye bakınca...

Ailelerin Kapıcı Çocuklarla Etkileşime Dönük Endişeleri:

1-Hastalık bulaşması endişesi (Genelde daha çeşitli hastalıklara maruz kalabilme riskinizin yüksek olduğu inancı var bunda)

2-'Taşra Adetleri'nin öğrenilerek davranışları etkileme endişesi (Bu korkunun en belirgin ifade ediliş biçimi "bana bak öyle kapıcı çocukları gibi yapma", "yapma öyle kapıcı çocukları gibi"dir)

3-Ayıp ve kötü kelimeler öğrenme endişesi (Sanıyorum bu endişenin altında kapıcı çocukların ailelerinin, ayıp ve kötü kelimeler kullanma sıklığının apartmanın diğer sakinlerine oranla daha fazla olduğu önermesi yatıyor)

4-Bu endişeyi anlatması biraz güç. Sanıyorum şöyle tanımlayabiliriz. Kapıcı çocuklarla etkileşime ne kadar müsaade edilirse, onlardan biri olma riski o kadar artıyor gibi bir şey. Yani şey korkusu gibi.... (Ne diyim, uçma !!!!!!!)

Bu endişelerin hala ailelerce duyumsandığına şahit oluyorum. Bu tabii çok net bir ayırım getiriyor çocuk topluluğuna. Kapıcı çocukları ve diğer çocuklar. Acaba kaç apartmanda bu etkileşime aileler izin veriyor şimdilerde merak etmekteyim. Neyse biz şanslıymışız, çaldık be çaldık beraberce.... Ve sonuna kadar oynadık.

FARKLILIK İHANET ŞİMDİ

nazlı ökten

Şöyle bir bakıverin yaşadığımız ülkeye her an, herkes birbirini boğazlamaya hazır gibi durmuyor mu? Yıllardır dinleyerek büyüdüğümüz birlik beraberlik teranelerinin bir işe yaramış hali var mı toplumsal muhalefetleri bastırmanın dışında?

Tarih M.Ö. 499 Pers İmparatoru Darius Küçük Asya'daki Yunan devletlerinin ayaklanmalarını bastırdı; Trakya ve Makedonya'yı yeniden buyruğu altına aldı ve bundan 9 yıl sonra Yunanistan'ı istila etmek üzere yola çıktı ordularıyla. Ama Atinalılar tarafından yenilgiye uğratıldı. Bundan ondokuz yıl sonra M.Ö.480'de Darius'ın oğlu Kserkses'in orduları babasının yarım bıraktığı işi tamamlamak amacıyla ikinci bir kez yola çıktılar. Ama onlar çok daha büyük bir bozguna uğratıldılar. Atinalılar ezeli düşmanları Persler'e karşı kazandıkları bu zaferi günler geceler boyu kutladılar. Bu zaferden bir yıl kadar sonra Aiskhylos* Atina'da bir oyun sahneledi. Oyun Atinalılar'ın müthiş zaferini Persler'in gözünden aktarıyordu yani korkunç bir yenilmişliğe ayna tutuyordu. Atina'daki zafer çığlıklarının neşeli şarkıların Persler'deki yansıması olan acı dolu iniltileri ve dehşet haykırıışlarını aktarıyordu. Atinalıların ezeli düşmanı Persler'in gözünden anlatıyordu olup biteni.

Tarih M.S.1992. Amerikalı bir tiyatro yönetmeni, Peter Sellers, Körfez Savaşı sürerken bir oyun koyar sahneye -oyun Aiskhylos'un Perslerinin bir uyarlaması- Persler'in yerinde Irak, Yunanlıların yerinde Amerikalılar var. Amerikalı pilotların Atari oynarcasına rahatça vurduğu hedeflerde ölen yaralanan acı çeken insanlar olduğunu hatırlatıyor oyun. Ve Amerika'da yasaklanıyor. Peter Sellers oyunun broşüründe Körfez Savaşı'ndan söz ederken "Tarihin en çok sansüre uğramış savaşı" diyor. Dakika dakika televizyondan izleyebildiğimiz ama verilen her bilginin dakika dakika Pentagon'un süzgecinden geçtiği bir savaş. Ve yasaklanan bir oyun.

M.Ö.400'lü yıllarda varolup M.S.1993'te varolmayan

bir hoşgörü. Olup bitenlere bir de şu taraftan bakalım diyememek, dedirtilmemek. Okulun duvarına Savaşa Hayır! yazdı diye başına gelmedik kalmayan 15 yaşındaki o genç kızı hatırlıyorsunuz değil mi? Körfez Savaşı sırasında herkesin şeytanı Saddam'dı. Böyle bir şeytanın yok edilmesi öylesine hayatiydi ki demokrasi adına, Irak halkının ödediği bedeli pek de kimseler iplemedi.

Siyasal sistemin dizlerinin üzerinde titreyip durduğu, toplumsal istikrarın yörüngeye girememiş bir uydu gibi saçma sapan bir gidiş geliş sergilediği, insanların sahici bir şeyler yapmak yerine varolanı ordan oraya aktarıp daha önce yapılmış olanların kötünün kötüsü türevlerini almakla yetindikleri, en görkemli yapıların bile içten içe bir kağıttan kuleye dönüştüğü zaman, toplum bir düşman bulmak zorunda. Farklılığın ihanet sayıldığı cemaatler, haini olmadan birliği olmayan toplumlar. Birileri vatan haini olacak ki kendini vatan için feda edecek birileri de bulunsun. Birileri vatan haini, birileri kafir, birileri koyunda beslenmiş yılan olsun.

Şöyle bir bakıverin yaşadığımız ülkeye her an herkes birbirini boğazlamaya hazır gibi durmuyor mu? Yıllardır dinleyerek büyüdüğümüz birlik beraberlik teranelerinin bir işe yaramış hali var mı toplumsal muhalefetleri bastırmanın dışında? Aynı topraklarda umutlu ve onurlu bir yaşantı geliştirmek, parmak kadar çocukken her sabah "Varlığımızı Türk varlığına emanet edeceğimize" dair söz vermezsek, "Devlet büyüklerimizle" harlı harfine aynı düşüncede olmazsak, İstiklal Marşı okunurken aklımıza bir şey gelir de gülersek, saygı duruşlarında canımız sıkılırsa mümkün olmayacakmış kafamızın etini yemediler mi bugüne dek? Yunanların gemisi mavi direkli ve içindeki

askerler saman yürekli diye şarkı düzmezsek nasıl sürdürür bu millet dünya üzerindeki varlığını, sorarım size? Gençler hepinizi ciddiyete davet ediyorum!

Bir kaç yıldır milliyetçilik üzerine okuyup duruyorum... Çözümlemeler, kavramlar, sorunsallar: Anderson, Hobsbawn, Gellner; Fransızlar, Araplar, Türkler, Kürtler, Boşnaklar, Hırvatlar... İçinden çıkıp da söyleyebildiğim tek şey var şimdi, belki de tarihsel anlamda kurgulanmamış olan hiç bir ulusal kimlik yok. Mutlak bir gerçekliğin varolmadığı zaten çoktan malumum. (İsterseniz rölativisit deyin umurumda değil) Hem şarkıdaki gibi, benim zarar bildiğim elaleme kâr... Yani diyorum ki sorgulanamayacak hiç bir şey yok hiç bir ulusun hiç bir yerinde -Aziz ve kahraman Türk Ulusunun bile.

Biz olmak için, düşmanlara ihtiyacımız olmasın artık. Biz olmanın yolu, birilerine karşı saldırıya geçmenin ötesinde birlikte bir şeyler yapmaktan, birlikte bir şeyleri ümit etmekten geçsin. Kendi sözcüklerim nasıl naif geliyor kendime ama tutunmalıyım onlara, kendi kurduğum hayale kendim inanmalıyım, özgürlüğe, barışa ve eşitliğe inanmayı, ne olursa olsun sürdürmeliyim, sürdürmeliyim, sürdürmeliyim. Bir göktaş çukuru bedenimde yüreğim.

AKLA İHANET

ahmet ortaçağ

*"Düşünüyorum öyleyse varım."
Descartes*

Sanırım endüstri toplumunu vareden fert olmak, varolmak demek artık.

"Tüketiyorum öyleyse varım."

Ve insan bedensel hazza yenik düştü. Asırlar boyu gücünü, tanrısal dinlerden ve toplumu tanrı olarak sunmuş kenter dini ahlaktan alan insanoğlu sonunda özgürlük çağını yakaladı. Ama nasıl? İlk cinsel özgürlükle tanışıldı, tabular yıkıldı sanıldı. Çünkü tam tersi olması gerekirken bu özgürlüğün yolu da önce bedenden yani cinsel organdan geçti, sonra beyine ulaştı. İnsan yaşayarak öğrendi, *yaşadıkça açıldı. Ancak kafa* ile kilitlenen beden, anahtarı yine bedende aradı. Din, ahlak gibi soyutlamalarla ket vurulmuş beyin işlerliğini yitirmişti çünkü.

Mefkez bedendir artık. Onu ayakta tutacak tek güç maddeden alınacak güçtür. Bedensel hazlar ve acılar herşeyin üstündedir. Hukuk sistemi de bunu kabul eder: Suçlu için öngörülen en büyük ceza kafanın bedenden fiziksel olarak ayrılmasıdır.

Peki, zaten kurutulup kalmış kafanın bedenden çekilip koparılması mıdır gerçekten trajik olan?

Çelişki, anlamı ve mutluluğu maddede aratan sistemin kendisidir. Sınıf geçirtmek üzere öğrenciye vadedilen ödüllere başlayan süreç maddeye önlenemez yöneliş ile devam eder ve sınıf atlamanın mutlak çaresi olmaya

başlar. Pompalanan hırs, ortam buldukça kıskançlık, nefret ve suça dönüşerek toplumu çürütür, çökertir. Yaşamın vadedebileceği yegâne gerçek olarak tanıtılan bu ödülleri akıl ve yaratıcı düşünceyi ezer, yok eder.

Bugünkü mevcut sistem kolay kolay demode olacağı benzemez. Tıpkı eroin tutkunu olmuş eroinman gibi para, toplumu, oluşturduğu illüzyonlarla tutsak eder. Dünyayı tek kutba hapseder. Tutunabilecek hiç bir değer yargısı bırakmaz. Sistem insanı yutmuştur. Oysa sistemler belirlenmiş amaca ulaşma yolunda sadece araç olabilirler. Amaca dönüşmeden, geçerliliklerini yitirdiklerinde terk edilebilmelidirler.

Düşünceyi maddeye yenik düşüren bu sistemden nasıl kurtulunabilir?

Tek çözüm bedensel hazların tekrarına dayalı doyum döngüsünden sıyrılıp düşünceyi amaç edinmek olarak gözüküyor. Bu saplanmaları kırabilme yetisi "Neden?, Niçin?, Nasıl?" sorularının her davranış öncesi sorulmasını ve cevaplanmadan sonuca gidilmemesini gerektiriyor. Düşünce ve duygunun ortak ürünü sezginin de büyük katılımıyla varsayımdan varolana geçiş sağlanabilir.

Sezgi önemlidir. Sezgi, matematiksel düşüncenin, yani mantığın sonuca ulaşımında yetkin bir *fonksiyon* olarak düşünülebilir. Hayat, betimlemelerle yüklü *tanım kümesi* olarak ele alındığında, *görüntü*

kümesinde ulaşılması amaçlanan sonuç bu fonksiyonu yaşamın ta kendisi kılar. Görüntü kümesini yine tanını kümesi olarak gösteren, varış noktasını çıkış noktasında aratan kısır döngüsel bir sistem bireyin iç enerjisinin ancak boşa tüketilmesi ile sonuçlanır. Yaşamı sürdürmeyi değer kılacak heyecanı sadece, oluşturulacak fonksiyon ile 'Tanım Kümesi Hayattan' edinilen birikimleri sonuca dönüştürmek, yani benzersiz görüntü kümesine ulaşabilmek verebilir. Tıpkı sahne ve dekoru hayat edinmiş tiyatro oyuncusunun rolünü her defasında yeniden oluşturarak aktarması, o anı yaşarken hissettikleriyle bir önceki oyunundan bambaşka bir rol çıkarması gibi.

İşte yaşanan şartlardaki geri dönüşü olmayan dünyaya paralel bu değişimi yakalayıp,

birikimleri o anki tekrarsız koşullarda sonuca dönüştürebilmek ancak ayakta tutulan diri bir zihinle mümkün olabilir.

Yaş ilerledikçe pençesine düşülen alışkanlıklar, saplantılar, prensipler bedenle paralel yıpranma içinde bulunan beynin değişimden kaçış yollarıdır. Her gün hücreleri biraz daha yok olan beynin bu gidişi kaçınılmaz olabilir, ama henüz vakit varken beyne gereken değişimi yaşatmamak, ona kendini yenileme imkânları sunmamak büyük haksızlık olur.

Bunu gözardı etmek bedeni uyutabilir, ancak akla açık bir ihanettir.

MUHTEŞEM GATSBY
Scott Fitzgerald

RENGAHENK
Can Yücel

ANNE FRANK'IN HATIRA DEFTERİ
Çev. Can Yücel

YAZMA SEVGİ DUVARI
Can Yücel

SALÖZ'UN MAVALI
Peter Weiss

CANFEDA
Can Yücel

BATI YAKASININ HİKAYESİ
Arthur Laurents

HER BOYDAN
Can Yücel

KADINLAR KOLONİSİ
Elke Heidenreich

ÇOK Bİ ÇOCUK
Can Yücel

DEMOKRASİ KOYU
Can Ozan

GECE VARDİYASI
Can Yücel

PAPİRÜSYAYINLARI

Babıâli Cad. 19/1 Cağaloğlu İSTANBUL Tel: 527 01 53 - 528 56 15 Faks: 526 85 07

KÜLRENGİ GÜN*

colette

Bırak beni. Hasta ve huysuzum, deniz gibi. Sıkıca sar bu battaniyeyi bacaklarımın etrafına, ama al götür bu tüten fincanı, ıslak çimen, ıhlamur ve tatsız menekşe kokan... Hiçbir şey istemiyorum, sadece başımı çevirmek ve artık ne denizi, ne de kum üzerinde birden bire hızlanan yeller gibi, deniz üzerinde su tozu gibi akıp giden, gözle görülür rüzgarı görmek istiyorum. Kimi kez uğulduyor, sabırlı ve dizginlenmiş, kumulun ardında pusuya yatmış, ufuktan daha ötede gizli... Sonra atılıyor, bir savaş çılgılığıyla, insan gibi sarsıyor pencere kanatlarını, ve kapının altından itiyor, belli belirsiz incelikteki, ebedi adımının tozunu...

Ah! Acı verse bana! Saklı bir yer yok artık içimde, korunuk bir köşe, ve kulaklarımın üzerine kapadığım ellerim, rüzgarın beynime işlemesini ve beynimi dondurmasını engellemiyor... Çıplak, kovulmuş, dağıtılmış, boşuna sıkılaştırıyorum düşüncemin parçalarını, kaçıyor benden, çırpınarak, sökük bir manto gibi, ayaklarından kıştırılmış ve kanat vurarak kurtulan bir martı gibi...

Bırak beni, ellerini alnıma koymaya usul usul gelen sen, acınacak adam. Her şeyden tiksiniyorum, ve her şeyin üstünde denizden! Git bak ona, denizi seven sen! Taraçayı dövüyor, kuduruyor, sarı köpük halinde eriyor, hareleniyor, ölü balık rengine, havayı iyot ve verimli bir çürük kokusuyla dolduruyor. Kurşuni dalganın altındaki

bacaksız, yassı, kaygan ve donmuş hayvanların iğrenç sürüsünü seziyorum... Ya sen, dalganın ve rüzgarın, çürümüş bir denizkabuğu kokusunu bu odaya kadar taşıdığım hissetmiyor musun?... Oh! Geri gel, sen ki benim için hemen hemen her şeyi yapabilirsin! Yalnız bırakma beni! Uzat, tiksintinin büzdüğü ve soldurduğu burun deliklerime, hoş kokulu ellerini uzat, sert ve sıcak ve dağ lavantaları gibi ince parmaklarını uzat... Geri gel! Yanı başımda dur, denize uzaklaşmasını emret! Yap bir işaret rüzgara, gelip kumun üzerine yatsın, çepeçevre denizkabuklarıyla, oynamak için orda... Yap bir işaret: Kumulun üzerine oturacaktır, dinlenmiş, ve eğlenecektir, bir solukta, kımıldayan tepelerin biçimini değiştirerek...

Ah! Başını sallıyorsun... istemiyorsun -yapamıyorsun. O zaman, çek git, çaresiz bırak beni fırtınada, ve duvarı yıksın ve içeri girsın ve beni alıp götürsün! Terk et odayı, ayak sesinin gereksiz gürültüsünü işitmeyeyim artık. Hayır, hayır, okşama yok! Büyücü ellerin, ve ezici bakışın, ve ağzın, başka ağızların anısını silen, güçsüz kalır bugün. Bugün, herkesten önce, senden önce, kadın olmamdan önce bana sahip olmuş birini özlüyorum.

Terk ettiğim bir ülkeye aitim ben. Şu anda, orda, orman kokulu saçların güneşte ışmasını engelleyemezsin. Şu anda, orda, derin bir otun, ruhumun susadığı nefis ve yatıştırıcı yeşilli ağaç gövdelerini boğmasını hiçbirşey engelleyemez... Gel, ülkemi tanımayan sen, gel ki sana fısıldayayım: Ülkemdeki ormanların kokusu çileğe ve güle

*Işık Ergüden Türkçeleştirdi.
Colette, Les Vrilles de la Vigne,
(Asmanın Sülükdalları), 1908.

benzer! Ülkemde böğürtlen korulukları çiçeklendiğinde, bir meyvenin, burun delikleri açılarak solunan kavranılamaz bir meyvenin bilinmeyen bir yerde -orda, burda, çok yakında- olgunlaştığına yemin ederdin, ve onu ararsın ve onun kokusunu alırsın, burda, orda, çok yakında...

Ve hazıranda, ülkemin kumulları olan yuvarlık saman yığınları üzerinden ayın ışıltılı aktığı saatte, biçilmiş çayırlar arasından geçseydin eğer, yüreğinin onların hoş kokularına içini döktüğünü hissederdin. Gözlerini kapardın, keyiflenişini gizlediğin bu ciddi gururla, ve başını öne eğdün, sessiz bir içcekişle...

Ve bir yaz günü, ülkemde, bildiğim bir bahçenin sonuna varsaydın, çiçeksiz ve karanlık bir yeşillik bahçesinin, çakıltaşlarının, kelebeklerin ve devedikenlerinin aynı açık mor ve toz rengi maviye boyandıkları bodur bir dağın mavileşmesine, uzaktan baksaydın, beni unuttur, ve oraya otururdun, yaşamının sonuna kadar hiç kıvıldamamak üzere.

Ülkemde, beşik gibi dar bir vadi de vardır, orda, geceleyin, bir sis teli, ince, beyaz, canlı bir sis, nemli havada geceyi geçiren sevimli bir pus hayaleti gevşer ve dalgalanır... Yavaş bir dalga hareketiyle canlanarak, kendi içinde erir ve sırasıyla, bulut, uyuyan kadın, bitkin yılan ve canavar başla at olur... Eğer dar vadinin üzerinde, sese doğru eğilmiş olarak, bu ruh gibi canlı sisin taşıdığı buzlu havayı içine çekmekte çok geç kalırsan, bir titreyiş kaplayacaktır seni, ve düşlerin çılgına dönecektir bütün gece...

Biraz daha dinde, ellerini ellerimin arasına ver: Ülkemde, yakıcı pembelikte yüksükotlarıyla çevrili ve sarı, bildiğim küçük bir yolu izleseydin eğer, yaşamın dışına götüren büyümlü patıkaya tırmandığına inanırdın...

Kadife kürklü eşekarılarının yerinde duramayan ezgisi seni oraya çeker ve kendi kalbinin kam gibi çınlar kulaklarında, ormana kadar, yukarda, dünyanın bittiği yerdeki... Yaşlı bir ormandır bu, insanların unuttuğu ve cennete çok benzeyen, iyi dinle, çünkü...

Nasıl da soldu rengin ve gözlerin büyüdü! Ne dedim ben sana? Hiç bilmiyorum... Konuşuyordum, ülkemden konuşuyordum, denizi ve rüzgarı unutmak için... Soldun işte, kıskanç gözlerle... Beni kendine çağırıyorsun, beni çok uzak hissediyorsun... Kendime çekidüzen vermem gerek, bir kez daha koparmam gerek, ülkemden, kanayan bütün köklerimi...

İşte ben! Yeniden sana aitim. Rüzgarı ve denizi unutmak istemiştin sadece. Düşte konuştum... Ne dedim ben sana? İnanma! Bir harikalar ülkesinden söz ettim sana kuşkusuz, havasının tadıyla sarhoş olunan, öyle mi?... İnanma! Gitme oraya: Boş yere arardın o ülkeyi. Ormanların kararttığı, biraz hüznü bir kır görürdün sadece, dingin ve yoksul bir köy, nemli bir vadi, keçileri bile beslemeyen mavimtırak ve çıplak bir dağ...

Al beni tekrar! Geri geldim işte. Ya rüzgar nereye gitti, benim yokluğumda? Hangi kumul çukurunda somurtuyor, yorgun? Keskin bir ışık, iki iri bulut kümesi arasına sıkışmış, denize dalıyor ve zıplıyor burada, sıkışık bir halde dans ettiği bu şişenin içinde...

At beni boğan bu battaniyeyi; bak! Deniz şimdiden yeşile döndü... Aç pencereyi ve kapıyı, ve koşalım bu külrengi günün kızışmış sonuna doğru, çünkü dalganın taşıdığı, senin ülkenin çiçeklerini karşılamak istiyorum kumsalda -pembe sedef taçyapraklı, yaprakları koparılmış ölümsüz çiçekler, ey deniz kabukları...

ÖLDÜĞÜNDE YIKILACAK BİR EVİ OLMAK

cemal varol

*Bakın, bana bir güç gelse,
size bu bir takım işaretler -yazı diyemem- karaladığım bu sayfanın
içinden,
yine bu işaretlerden oluşmuş bir el olarak uzansam, yüzünüze doğru açık
büyük bir el olarak, şöyle...*

Aslında ben de hep yazı yazmayı istedim. Fakat çağ mı, yoksa yaşadıklarımın bir türlü vakit bırakmamasından mı, hep tersimden yakalandım. Küçük bir çocuk iken, bir yandan cumhurbaşkanı olmayı düşler, bir yandan Hüseyin Rahmi (Kaynanam Nasıl Kudurdu ?), Sait Faik (Semaver, Kestaneci Dostum) okur, tıkr tıkr işleyen bu acayip büyü dünyasında benim de birşeylerim olsun isterdim. Şimdi yıllar sonra -bambaşka işlerle uğraşıp yaşlandıktan sonra- öyle çok, birşeyler karalamak istiyorum ki. Neden yaşlanmayı bekledim?

Vaktinizi aldığımın farkındayım. Fakat, öyle zırt diye yazılmadığına göre; ben ne yazabilirdim diyorum. Olsa olsa kendileri için öykü olmuşları tekrarlamaya çalışırdım herhalde. Ve kötü yapardım. Çünkü onları koruyamazdım. Anlatmaya çalışacaklarımı bu kargacık burgacık işaretlere taşıtabilirdim miydi? Hadi taşıtmayı becerdim -hiç sanmıyorum ya!-. Bu işaretlerden anlam çıkarmaya çalışan sizler de bu anlamı -nasıl bir anlamsa bu?- anladınız. Bu da iyi. Peki ama tüm bu anlamsız çabalar sadece iki saniye içinde elinizden, bir acayip sabun köpüğü gibi -daha çok bir toz tanesi belki-, kayıp patlayıp artık ne haltsa yok olup gitmeyecek mi?

Bakın mesela; bindokuzyüzlü yılların başlarında, bir sarayın önünde, askerlere sezdirmeden, bir ağacı siper etmiş bekliyorum. Kral -ki tarihe sonuncu olarak geçecekmiş- sallanarak kapıdan çıkıyor ve ihtiyatsızca üstü açık faytona biniyor, fırlıyorum, bir el ateş ediyorum... vs. vs. Şimdi, ölümün bile başka birşeye benzediği bu hayatta, bu aptal hikâye, sizce, şu malum iki saniyeyi olsun hakeden birşey midir?

Ya, geniş asfalt kıyılarında iki çocuk, habire gülüşmeler içinde, uzunca yürüdüğümüz, sonra parke taş kaplı bir sokak önünde durakladığımız, birden beliren bir arabanın bizi az daha ezecek olması, buna da gülmemiz, sonra o sokağın içinde bir apartmanın son katında oturan arkadaşımızı görmek için kahverengi formika kaplı kapıyı çalarken hala gülmeler içinde olmamız, açılan kapıdan beliren kadının, bize onun öldüğünü söylemesi, gülmekle kaçmak arasında duran bizlere bilmediğimiz bir yangının anlatılmasının ne anlamı olabilir?

Bakın, bana bir güç gelse, size bu bir takım işaretler -yazı diyemem- karaladığım bu sayfanın içinden, yine bu işaretlerden oluşmuş bir el olarak uzansam, yüzünüze

doğru açık büyük bir el olarak, şöyle...

Hepimiz biliyoruz ki, ancak aklımızda kalan bir sinema filmindeki kadar şaşırabiliriz.

Oysa ben, zavallı bir başka hayatı yaşayan herhangi biri olarak, henüz kesilmediği zamanlarda, mahallemdeki dört dut ağacından Şam dutu vereninden düşüşümü, bir kızın -şimdi ne yapıyorclur?- bacaklarımdaki çamurlu çizikleri temizlemesini filan anlatabilirim.

Sonra, biraz genç olduğumda birtakım derneklere gittiğimi; o derneklerin kırmızı siyah büyük resimler kaplı duvarlarından yansıyan güneşin kumral bir kızı aydınlattığını -bu kız başka-, o kızı gözümü alamadığımı, dolayısıyla metafizik dünya görüşünü savunanların nasıl komik derecede geri zekalı olduklarını, anlatana dikkat edemediğimden anlamadığımı, fakat nöbet saati üst kata çıkıp, kapı nöbetini hiç bir zaman nasıl çalışacağım -neyse ki-deneyemeyeceğim bir silahla tuttuğumu; bu arada "acaba, benim burada bu silahla olduğumu biliyor mudur?" diye diye o kızı düşündüğümü anlatabilirim.

Çocukluğumda, bizim sokağın caddeye ulaşan köşesinde Saime teyzenin ahşap bir eski zaman evi vardı. Bu eski iki katlı evin, geniş bir taş avlusu, avlunun caddeye bakan kısmında küçük bir -herhalde hizmetliler içindi- odası daha ve hela, avlunun ortasında ise taş bir yalağa akan bir musluk vardı. Ev iyice eskimiş, yoksullaşmış, ahşaplar arşından kerpiç tuğlalar dışarı uğramış hatta yer yer evin içini gösteren delikler oluşmuştu.

Saime teyze, genelde, evin çürümüş, kara kahve bir ağaç parçası halindeki dış kapı eşiğinde oturur, bir yandan birşeyler örerken, bir yandan gelen geçen mahalleliye

laf atar, kimine çekişir, kimine ağzını bozarak takılır, kiminle çançan kavg ederdi. Bizse arabaların geçtiği caddede, Saime teyzenin habire bizlere bağırarak curcunasına aldırmadan, hemen hergün top oynardık. Onun bağırtılarına, aile boyu tehditlerine kulak asmaz, hatta arada, oturduğu eşikte kalan boşluktan hızla evin taş avlusuna sıçrar, orada taş yalağa akan musluktan su içer, kafamızı suya tutardık. O yerinden kımıldamadan bağırırdı. "Terli terli su içmeyin! Etrafı ıslatmayın! Fanilanızı değiştirin!..."

Biz daha da küçükken, Saime teyze, o evde çocukları, gelinleriyle otururdu. Ev eskidikçe evden ayrıldılar. Her bu türden hikayedeki gibi, evi müteahhide vermek, adam gibi dairelerde oturmak istiyorlardı. Saime teyze ise izin vermiyordu. Bütün ısrarlara, mahalleyi saran kavgalara rağmen evi bırakmadı. Sadece bir süre sonra duvarlarında epey büyük delikler açılan üst kattan alt kata indi o kadar. Sonra birgün Saime teyze öldü. Onu o taş avludan kaldırdılar. Sadece iki gün sonra -pazardı- bir gündüz vakti, biz yine caddede top oynarken, ev kendiliğinden yıkılıverdi. Bütün duvarlar, ahşap bağlantılar falan bütün hengame taş avluya çöküvermişti. Çok şaşırmıştım.

Şimdi tekrar düşünüyorum da, Onun kadar şanslı olmayı isterdim. Belki sırf bu yüzden yazabilseydim keşke. Hiç olmadı öldüğümde yıkılacak bir ev olurdu.

-kimsesiz ıgık-

GEL

derya erkenci

bütün tanımlar tamamlandı
üşlü sayılar ve
anot ve katot
su kuşunun tarlalarda uçmaları
beraber ve solo şarkılar
mendilimden tabanca yaptım
önlük kuşagım az önce koptu
kent her suça ortak oldu.

gel

mutluluk inanılmaz korunamaz
kılınmıştır ki
biri kusar bu yüzden
biri geceleri ağlar
ilk kraçe kurban edilmiştir mercan için
kanlı ellerimi kirli pantalonuma sürerim

yaşananlar yazılır
kişi ve yer adları değiştirilmeden

gel

şimdilik anneler ve sevgi gündem dışı
kaldı
simit yedim
yanında dağ olan bir binaya
doğru yürüyorum
otomata basıyor kız
merdivenleri çıkıyorum
kalıyorum yarını
karanlıkta kalıyorum
gözlerim balık sırtı

gel

beyazı fazla olan
siyah beyaz fotoğraflar çekeceğim
söyleyeceğim yalanlar ilk sana söylenmiş
olacak
ben çeyrek geçe çeyrek kalaların
vapurlarına yetişemedim
o an benliğim
tanıdığım en çirkin orospuydu
ucuz kitaplar aldım
eski düş ülkelerini anlatan
se
sevişmek vardı seninle

gel

taraplardan birinin hep
zaaf olduğunu söylüyordu kadın
kalan patlıcan kızartmasını tabağına
sıyırırken
kadının tam karşısında oturuyordum
laternası yoktu
gözleri yoktu
yorgundu
marksist olduğunu söyleyen sevgilisi
piyango biletleri alıyordu
alnımı ıslak sokağına dayadım
sokak o sıra sağımdaydı
doğrulmuşluklarımız hanelerde merak
unsuru
elbiselerimiz henüz kuruydu

gel

her çocuk kumdan kale hayalleriyle
yaşar

yanıldım
görüntü kayıtlarım mezarlıktır
sana yüzlerce dijital mimik
şimdiki hatlarına aykırı
bir o kadar söz gösterebilirim

kamera strobe konumundadır
kadının ayakları üşümektedir
adanı olayın bir bölümünü vizörden
kadınsa her şeyi birebir görmektedir
çocukluklarına takmıştırlar
kamera sabit
hareket anlamsızdır
adanı yine bok yer
ilkokul çocukluğunun
büyümüş!üğe etkileri gibi
gereksiz bir şey sorar
kadının ayakları üşür
sevişmek istediğini söyleyemez
bilmem kaçınıcı kez
yanıt verir
bencil olamamak
duyarlı olmak
canın sokakta görülen
her şeyi istemesi
yanıt anlamsızca tatminkârdır
adamin eli kırmızı kayıt tuşuna

gitmeden az evvel kadın söyler
O nu sevdiğini
finalde iki yılda bir
hallaca atılan yer yatağı üzerinde
köpekler gibi sevişilmektedir

gel

çünkü az önce çıkardım dolaptan
dedemin fotoğraflarını
az önce ağlatmıştım
lâternasız kadını
patlıcan kızartması bitmiş
dudak kenarlarında senin
mezelik peynir kırıntıları
yukarı yürünür
yol çürümüş balık kokar
plâstik çiçek alınır
biz olmak bir deneydir
adet günleri karın ağrılı

gel

aradan günler geçmiş
bir temmuz akşamı
yüzünü anımsadığım zaman
durumumun vehametini kavradım
herkese bağırıp kimseyi dinlemiyorum
ekimin geleceği
rüzgârın palmyelerle sevişmesi
fikirleri
yolların en ortasından
yeniden yürüyememeler
içim eriyor dişlerini düşlerken

gel

eskiden korktuğum
tek somut şeylerdi cesetler
şimdi kana alışmış olmaktan
tiksiniyorum
çerçeve de kadının
çenesi ve alnı hariç
her yeri
ayaklarını ovup söylüyor
-ben öldüğümde seni düşünüyorum-
bu bir flashback tabii ki
çünkü esas kadın
kurşun geçmeyecek kadar sert
ve ölümü bile şaşırtabiliyor

dişlerim ağrıyor

gel

anlık lokal kasılmalar
nasıl denir
tekrarlıyorum bu tetani
ciğer yanması gibi
sakiniyet gibi
bir sabah uyanıp
yaşam biçimini değiştirmek
bunun kadar plâstik olması gibi
sarışın pelikür asistanlarını
gâvur belledim

gel

arap güneşleri kapsamıştır
güneyin şehirlerini hep dinlenen bir
şarkıyı
o anın nicel duyumlarına bölmek
oramız buramız
mediterrenea mimarisi
kale içleri bizi
deşifre ediyor
dinle adı avrasya çiçeği sevgilim
adam
-yastığımdan kuşkulanırım
o da yalan-
diyor
ve yüzün
birbölüonalı naturaldensity
elinde torba
torbanda hijyenik vajinal bağ
gecesinde çok içiyorsun
içiyorum
seni seviyorum eliyorsun
sevişemiyoruz
otele yürüyerek dönüyorum
ayaklarım çıplak

gel

hiç aramamış gibi
aradın gece
evropa nın tam ortasında
ben yumurtayı hâlâ
eski bir yoğurt kabında kaynatıyorum
hem alexancler graham beli
hesaplamış mıydı
aşıklığın manyeto ucu lanetini
son tutulacak gözlem dizimine
mahal vermiyorsun
fotoğraflarınıyalan
gözlerim akıyor

gel

vakti zamanında

adi kent albatroslarının
alın yazdan ve
badbahtlıkları konusunda
çok lâf ürettim
insanlar yalnızca konuştuğumu
başka şey yapmadığımı söylediler
düşündüm
çünkü az evvel almıştı
leblebiunu helvacı son umudumu
yani ideolojilerin izinlerini falan
bilmeyen bir adamdı bu adam
yani batı ülkelerinin lisanlarını
yani gitar konçertolarını
seni bilmeyen bir adamdı
göbek deliğini
memelerini
üst dudağının inceliğini
bilmeyen
bir adam

gel

takip halindeyim
okurkenki sesin geliyor aklıma
salırayı cedit de indim
televizyon açık
babanın ağırlı ayaklan var
güzeldir senin annenin ismi
utanmazlığını
şirret bir dürüstlikle kapasanda

gel

adın kale burçlarını çağrıştıracaktı
öylesine bir resim asmıştım duvara
hayâllerime sokmuştum
çay içilmiş
garson içilen fişi
çaya eklemiş
fiş çay karışık
para yok
sirkecede garın karşı sokağında
-sex lies and videotape-
dijital bir hayale
cemşit ismini koyuyorum
metroda ayaktayız
o sıralar
bana aşkınsın
gel
öğütlerini tutuyorum
fotoğraflarına bakıyorum

gel

tek ve sen dendi
ben seni
tutarlı belledim
söylediğin türkülerin
bunlara hiç faydası yok

yağmur çiseliyor
hasır sandalyeler hemoroit e meyilli
çay var
tiyatrocü çocuk çalışıyor dillerini
-ben sana aşığım ey peri ruhsar-
anımsıyorum
hafıza kaybı talep ediyorum
yağmur çiseliyor
çay var

gel

ışığım homojen değil
ellerini fazla pozluyorum
diyaframım en açığın iki kısığı
grenli bir göz nezlesi fiksliyorum
annemle babamın tuvaletinde
hadi bir espri yap
hadi ne olur yap
bunu iyi becerirsin
içiyoruz son meyhanede
masada altı erkek sana aşık
kadınlar mağdur
buz kalmamış
beyne bol sıkıyorsun lemonu

gel

tek ağaçlı göl kıyısı düşleri
öperken gülüyorsun
takvim yaprakları
ilk filmimiz oluyor
dönüşler engizisyon türküleri
aşk bir sanrı mıydı ki?

gel

uyanmak ölüm
her bir şey
hem düştü
hem değildi
köy pazarlarında
gırtlak derdinde
cleli danalar gibi dolaşmalar
kadının kendiyile çapraşmasıydı
her yüz
kendinden özgür bir ses taşır
taşır
dumanlı yalnız sohbetlerde
sesim seni

gel

kadın
ablasının sevgilisini
bulmak için
sıcak bir yataktan kalkıp
bir kıyı kentine gidecek
ilk kadındı

-kimsesiz ılık-

saçları kulaklarına kadar küt
ve esmerdi
kadın çıplaktı
kalçaları
genç bir ömür kadar geniş
adam yatakta yatıyordu
adam yatakta
yüzükoyun yatıyordu
gitmek üzere kalktı kadın
adam kadına gitme dedi
adam kadına kal dedi
kadın gitti
bir defaya mahsus olmak üzere
geri döndü karanlıkta

gel

şahsıma ithaf
bir sürü pulsuz mektubum var
sol memenin ucu ve
azının gülerken aldığı şekil duruyor
fotoğrafı vitrinlerinde
aşkım
içimde boğup öldürme
Çoğaltma adına
Özgür kıldığım susmaların
zlememelerin
kin dolmaların
sanmalarımsanmalarım
-seni özledim seni çok özledim
sabah yağmur yağsa oraya gelsem
seni görsem psem seni
ay isem seni izlesem
glsem-
zaman da mı
alğı yanılmasıdır?
bütün takvimleri yaktım

gel

sesin haketmediğin
şirleri kirletti bütün zaman
evvel zaman sığındın
l şairlerin gözlerine
oysa fikr ve zikir
kanunları bozulamazdı
kirlenen meyhaneleri
kusa kusa kirleterek
duvar oyunları oynanamazdı
hem şirler
rezilliliğimizin can simitleri
en reziller yazar
korkanlar güzel okur

burnun ve ardınızda
kaplumbağa bulutları
ey zavallı orospu çocuğu
zavallı deniz isimli puşt
seçici olmak kötü değildir

hepimiz seçeriz
zavallı bedbaht adam ki
seçmek sonun başlangıcıdır

artık

gel

kokusunun değişmeyeceği
yazım kağıtlarından
siklere insertler giriyorum
-ldğn düşündüm
korkunç çok korkunç
yalvarırım benim için ağlama
hayata ayarlı her sözden
kuşku duyuyorum
gülmenin kurallarını
ğretmiyorsun ki bana-

deniz keşanesi iskeletlerinin
abuk kırıldıklarını anlatmıştım sana

soğuktu

gel

glerim sana hazır
lmlere yeniktir
günlük sohbetlerde adım geçse
köpek olurum
birileri senden haberler getirir
hayatından vurulmama sövüp sayarım
ktym desen yalnızca
kafam karışık derim
sana vuracağıma
duvarlaravurarım
haksızlığı kabullenirim
birileri çok gereksizdir
senden haberler getirir

yorganı başıma çektim
küçük hava deliği açtım
korkmakta hiç bu kadar haklı
olmamıştım

gel
korkuyorum ecdadını sikeyim
ne olur

gel

size dair hiçbir umarım yok doktor
size hiç güvenmiyorum doktor
doktor biz
barbaros kafenin balkonunda
oturuyorduk
doktor ben
O na ne kadar aşık olduğumun farkında
değildim

O o iğrenç tuvalette
kustu doktor
ve doktor
ne O nun kusmasının ne de
benim ağlamamın
tıbbi bir açıklaması yoktu
poseidon çarpsın seni doktor
canını albızlar alsın
lösemili minik piler
koltuğuna raptiye koysun
boğulurken seni de
derine çekeyim doktor
lelim
yaşamın anlamına dair
kullanalım son kehaneti

gel

puslu bir
fabrika dumanı akşamını
düşlemek ayıp değil
ev kavramının olmadığı
paramın sadece pis bir
otele yettiği
kominin gerçek bir komi olmadığı
kardeşimle akran olup
ill da kurt olması
toprağı bol kentse burası
güvercinlerin umutlu
Çamur sıçratarak uçuşları
seni hala
cumbalı evlerin
yanında yazmam
ayıp değil

beş taş onbin diyen
ellerini dşlemeler

gel

durup durup övüyorum seni
kimseye tek lf sylettirmiyorum
koca marmarayı
bilirsin
ekilmezliğin
nasıl habis bir irin
yumrusu şişmanlamış ur

koca marmarayı bilirsin

ellerime duvarlar seçerim
yavşak ağızlara yayvan tahtalar

gel

komedya da
bir çeşmenin önündeyiz
sen yüzü yıkıyorsun
elin yüzünü yıkıyor

-kimsesiz çılgılık-

blûzün beyaz
göbeğin teşhir
öpülecek yer değil burası
elimi ısıyorum
fotoğrafçı adamın
evine gidiyorum
kadınına çiçek
O na karpuz
üstüm başım kanser
sesini taklitliyorum yarım yamalak
evin kedisi
kör ve raşitik

mutfaktan
kâğıt mendil getiriyorlar

salacakta yürüyordum
seni sevgilisi zanneden adamı gördüm
o kadar beyaz gülüyordu ki
kızamıyordum
insanların acılarını çalıp
paralar kazanıyordum
oralarda biryerlerde senin
ne yapıp edip
rakı bulabileceğini
yeşil siyah mayonu
biz fotoğrafçı adamları
midye dolma yerken
çekilen fotoğraftaki gülüşünü
deli doktorlarının çıkardığı
derginin yeni bir sayısını aldığında
yaşadığın mutluluğu düşünüyordum
süreç atlamıştı
sayacım geri sayıyordu
vakitsizlikler görüntüsüz
deklâşör basımları yaratıyordu
eskiden
kestane iskeleti kırılğanlıklarından
dostlara söylevler
adımlarına övgüler yazardım

imdat beyhudedir yokluğunda

gel

adamın biri düş idi
durum böyleyken
öğlenleri canları bira çekmesi
uzak yoldan gelen
sevgilinin ağlaması
mevsimin ilk taze leylak dalı
vardır!
-kadın yere eğildi
attığı bokları yemek zorundaydı
komikti çok komikti
saçmasapandı
adam başka bir kadına

sözler verecekti
dijital imaj sorgulamaları uzak
naiflikler piçlikti
herkes patlamışmısır yiyordu
bağırdım!-

leylak ne güzel bir çiçektir
rengi yoktur
adı rengidir
mezarlıktan çalınır
çingeneden alınır

gel

ay geçimleri inanabilmeye
ömür siroz olmaya yetiyor

ayağa kalkıp sahneye yürüyor
masalar çıtsız
mikrofonu alıyor
hayır sol yanağı bensiz
şarkı -Senede Birgün- değil
ya da bir önceki sahnede
önder somer
içkisine ilâç atıp
tecavüz etmemiş O na
mikrofona yürüyor ayağı sendelemeden
gözlerime bakmadan
sapsarısın bir şarkı söylüyor
ellerim detone
sağmda kent havai fişek

uyurken ağlıyorum
buz kalmamış
buz isteyin

gel
bakkalın köşesinde ve
karşısında üç tane
kavak ağacı var

gel

kucaklamak
ayıp haline gelince
yani öl demek gibi birilerine
birilerine
ölüm yerine uykuyu
denediğimi söylüyorum
bir günlüğüne
anamı kardeşimi görmeye
vapurlara biniyorum
hoşçakal kent
altmış beşsaatuyumuyorumherşeyaym
kent ve
malûm suretleri

gel

iskeleler dururdu gemiler giderkene
sana gelirken hep çiçek
hep gülen kadınlar
bol nezle hep üşüme
eve dönmelik para
akşam olunca
elimde gündüz bakımların
ah sanrıların
ah beynin
ah gözün
göz
le
rin ah!

bilmediğim bir sürü şey var

gel

hep gidersin
gidersin döndüğünde bir sürü fotoğrafın
olur
hep gidersin
dönsen bile hep gidersin
geçmiş vakitlerin güzel olur
dilini konuşan dostların olur
hep gidersin hep
ben duralarım
duraladıkça ben
senin birsürü yeni fotoğrafın olur
hep gidersin
galatasaray da kuşlar uçar
iki kişi birden
yalan söyler
ben duralarım sana dair
gidersin hep
sürüyle mutsuz fotoğrafım olur
hep gidersin
dönsen bile
hep gidersin

birlikte aldığımız tel gözlük
üçüncü kez kırılır
gel
finalimiz ne zaman
suarenin dağılma saati?

gel
güney yolculuğu

arabesk patatesçinin önünde ayrılıyoruz
tümünden tene ait
yalnızca kazaksın
oradan telefon ettim
hep baban çıkmıştı
gel
günler bizi ölümlere ulayacak
ağzlarımdan öptüğün yerlerde olacağım
kükürt kokacak hep
irislerimizde zorla ıhtırılmış

-kimsesiz ılık-

yağmur izlenmişlikleri
ite yalanlar
söyleyeceğiz birbirimize
bir güz provasında
saç sakal bir adamdan
rıhtımın üzerinde öğreneceğim
son sevgilinin öldüğünü
düşmek kasılmak ya da
hissi kablel vuku

adama şişeyi uzatınca
balıkekmeki denizden bir
cigara isterse
kaldırımlar süpürölünce
dizlerimin üzerine çökeceğim
hisardan algarnalar geçecek
bu tiksini ahmaklığa
lanet edeceğim
uslandırılacağım yokluğunu ve
ölümlerini karşılamaya
gözlerin bizi
ölümlere ulayacak

yağmur sindi
gel
kaleyi geçtim
Kenan Evren bulvarından aşağı
yürüyorum
öptüğün yerlerdeyim
rakı halâ çok pahalı kale içinde
ve yine aynı kadın
söylüyor şarkıları
beydağlarının dibinde
uyuz köpeklerle sevişmiş
benliksiz bir piim

sıcak
her şey eriyor
gel
bırak insanlar konuşsunlar
asfalt delme makinalarından
kentın biryerlerinde
kavgalar çıktımı
sevişmeyi düşünen aşıklardan
felsefe ve mübalağa artsın
intiharlardan cesetlerden
güncelliklerden söz açsınlar
harcansın son taşıyıcılar
şaşırtıcılar şamartıcılar
on bin çöp bidonu
otuz bin zarbo
iki göz
votaları paslı bir parakete
yer değıştirmek zorunlu
durağanlık aykırı ise
şimdi buradayken ben
oradaysan
konuş
erkek olsaydın
nasıl sevişirdin
sen
yeşil
feslehen
gel
geceli çok olmuştu
serim i
düğömdü
düğüm artık
düğömdüğömdü
ona hastalıklı yazıtlardan

su çağrışımı kolyelerden
öte şeyler verememişim
vergiler ve yergiler
eylemle ölçölür
ışık ya yoktu
ya da sönmüş
gözlerim yoktu
ya da körüm
düğüm
düğüm dü artık
düğömdüğömdü
aşkları yaşamak kolay
karşılama zordur
ne teneke saksılı
açelyalarla yaşanabilir
ne de ışıkhızını düşünerek
artık vapura binmek
sokaklarda gebe kadınlara
rastlamak yok
taşıt plâkası oyunları da
hep aybaşıları
istatistik ortalamalı
ömür bitimleri
ona gece uyumalarından
öte şeyler verememişim

serim serimdi
genellikle kolay harcanır
şimdiki düğüm
düğömdüğüm

gel

Dilek Türker
Tiyatro Ayna

AMERİKA NERDE MİSİN
(Tek Perde, 1,5 Saat)

Yazan *Israel Horovitz*
Türkçesi *Fatoş Dilber*
Dekor-Kostüm *Naz Erayda*
Yönetmen *Dilek Türker*

Adres

M.Karaca Tiyatrosu İstiklâl Caddesi 80074 Beyoğlu - İSTANBUL Tel: 252 59 35

HAMAMBÖCEĞİ OLARAK UYANMAK

feyzan işler

Zincirlere bağlı yaşamak çoğu zaman özgür olmaktan daha güvenilir görünür.

Hatırımda yanlış kalmadıysa bunun gibi bir şey demişti avukat Joseph K."ya, uyku ile uyanıklık arası seyrettiğim Kafka'nın "Dava" uyarlamasında. Dikkatimi birden bire çekiverdi ve halen zihnimi meşgul edip duruyor. Sanırım bu sözün önemi genel bir gerçekliği ifade etmesinden öte, yaşanan bir gerçekliği ortaya koymasından kaynaklanıyor.

Güven içinde ve bir bütüne ait olma ihtiyacı, özgürlük ve bireysel varoluş eğilimlerine ağır basıyor olmalı ki bağımsızlığa doğru adımlarımız yarı yolda kalıyor. Çevremizdekilere özgürlük söylevleri verirken, bu hakkı kendimize tanımadığımızın, reddedilme ve onayı yitirme kaygılarının içinde kendi adıma yaşamadığımızın farkına varamıyoruz. Bireyleşmek, kendi kendini keşfetmek, ait olduğumuz topluma ve onun oluşturduğu düzenin normlarına ciddi boyutlarda karşı koyarak ilerlenmesi gereken öyle uzun ve zor bir yoldur ki, dışlanmayı, tek başına kalmayı göze alabilmek gerekir. Ama çoğu zaman bu cesareti kendinde bulamamak, bir toplumun kabul gören standart üyelerinden biri yapar bizleri. Üstelik bağımlılığımızın derecesi zaman içinde artarak beğenilme, takdir görme eğilimlerinin etkisi ile tamamen onların olmamızı istedikleri insan olabilme (en azından öyle görünebilme) çabalarının içinde kaybolmamızla sonuçlanıyor.

İyi eğitim görürüz, toplumda saygın bir yer edinelim diye. Yeteneklerimizi geliştirmek için binbir kursa tabi tutuluruz, daha iyi işler bulalım diye. Uzak ülkelerde yaşayan insanların dillerini öğrenmek için senelerimizi harcarız, daha seçkin, daha ayrıcalıklı olalım diye. Kariyer peşinde koşar dururuz, annelerimiz gurur duysun diye. Böylece toplumun saygı duyduğu, düzenin onayladığı bir kimse olup kaypak bir rahatlık ve mutluluk hissine bırakırız kendimizi. Oysa bireysel varoluşunu gerçekleştiremeyen insan öfke ve boşluk içinde yaşar, gizliden gizliye. Kendine yabancılaşması

kaçınılmazdır. Yabancılaşmanın ruha verdiği şiddetli acıdan kaçabilmek için yapılabilecek tek şey, güçlü bir savunma mekanizmasını devreye sokarak, ötekilerin bizim üzerimizdeki teorilerinin -isteklerinin, beklentilerinin- kendimizinkilerle özdeş olduğunu varsaymaktır.

Ne yazık ki bunun hazin bir aldatmaca ve hatta kendi kendimize bir çeşit ihanet olduğunu göremiyoruz. Onlar tarafından önceden belirlenmiş hedeflerimize doğru koşarken, içinde bulunduğumuz anın gerçekliğini algılayamayan zavalı yaratıklar haline geliyoruz. Bir an durup geriye bakarak, "Ne yapıyorum sahiden?" sorusunu kendimize sorabilmek, bambaşka yollarda, bambaşka hayaller peşinde koşan insanlar olduğumuzun farkına vardırı, tıpkı benim vardığım gibi...

Hayatımızı sorgulamaya başlamak korkutucudur. Karşılaşmak istemediğimiz, görmezden geldiğimiz gerçekleri açığa çıkarır. Yaşamazlığı seçerek ötekilerle kurulan ilişkiler içinde yok olmak yerine mücadeleyi gerektiren bir yaşama geçişe zorlar bizi. Kaçımız bunun üstesinden gelecek gücü kendinde bulabilir bilemiyorum. Ama bir yerlerden başlamak, ihanetler içinde yaşamının ağır yüküyle ömrümüzü tüketmekten çok daha iyidir. İhanetlerin en yıkıcı ve en tehlikeli olanı kendimize ettiklerimizdir. Çünkü bir sabah, Gregor Samsa gibi hamamböceği olarak uyanabiliriz.

başka bir dünya

ZOOFOBI

mehmet açar

*O gece içinde girmiş olduğum dişi hayvanın ta kendisi miydi yoksa?
Kimbilir belki de her gece ben o dişi hayvanla sevişiyordum da, bundan
haberim bile yoktu.*

O günlerde çok derin uyuyordum, kütük misali... Dış dünyaya karşı yoğun bir kayıtsızlık vardı üstümde. İşyerinde ne gerekiyorsa onu yapardım. Herşeyi ağırdan aldığım, zamanı berbat bir biçimde kullandığım da söylenebilirdi ama elimdeki işleri gayet iyi teslim ederdim.

Bazı akşamlar Dem diye arka sokakların da arkasında bir bara takılırdım. Tanıdığın bol olduğu bir yerdi. Küçük, ucuz, tıka basa dolu bir bar. Bir gece, bir arkadaşımın buluşmaya gitmişti oraya. Ekildiğimi anlamam uzun sürmemiş, ama umursamamış, dipteki bir masada tesadüfen rastladığım birkaç tanıdıkla kafayı bulana kadar içmiştim. Sonra aniden masadaki herkesin kalkıp gittiği bir anda yeni ismarladığım bir içki kadehiyle başbaşa kalıverdim.

Siyah, uzun düz saçları ve itici bir yüz ifadesi vardı. Adımı söyleyerek hemen karşıma oturdu. Tanıyormuş beni. Gülümseyen bir yüzü reddedemem. Ben de gülümsedim, nereden tanıdığını anlamak istedim ama nafile... Söylememekte ısrarlıydı. Hiç sevemediğim o itici yüzünde "seni çok iyi tanıyorum" diyen sinsi bir gülümseme yayılıyordu. Umursamadım. Çünkü ilgimi çekmemişti ve daha da önemlisi tatmin edilmeye muhtaç olduğunu inkar edemeyeceğim egom, o saatte körkütük bir uykudan başka hiçbir lükse ihtiyaç

duymuyordu.

Fakat o ısrarlıydı. "Sen kimsin?" diye sormama karşın cevap vermeye tenezzül etmedi ve "Biz birbirimize göreyiz" dedi. Tekrar inceledim onu. Hayır, zorla değil ya, ilgimi çekmiyordu. Yine de gülümsedim. Bu alemde herşeyin mubah olduğunu çoktan öğrenmiştim. Hele barların kapanmasına yakın o saatler... Fakat gözlerime odaklanmış o iki koyu renk gözde hiçbir sarhoşluk alametine rastlanmıyordu. "Sen mağlupsun ve bu umurunda değil. İşte bu nedenle birbirimize göreyiz çünkü ben asla mağlup olmam ve bu da benim umurumda değil" dedi.

Gülümsedim. Kalkışını seyrederken "muhtemelen deli" diye birşeyler geçiyordu herhalde aklımdan ya da onun vücudu üzerine geçerli bir malumat edinmek için bakmaya hazırlanıyordum... Ama o, yüzündeki sinsi gülümsemeyi bıçak gibi kesip koyu renk gözlerini gözlerime kilitledi ve kanımı donduran birkaç cümle etti: "Gelecekteyiz küçüğüm, esirgeyen bir Tanrı'nın olmadığı bir başka boyutta. Arayıp bulacaksın". Ve çekip gitti.

O gittikten iki dakika sonra bana her zaman gülümseyen o kibar barmen kız yanında iki adamla beni bardan dışarı attı. Sanırım beş altı tane etkili yumruk yedim ve kapının

önüne bir çuval gibi atıldım. Kız cüzdanımdan birkaç banknotu cebine koyup suratıma fırlattı. "Bir daha buraya sakın uğrama" diye bir laf da etti galiba... Genelde sakın biriyimdir ben. Hiçbir tepki göstermedim. Herşeyin mantıklı bir açıklaması olabilirdi ama o mantıklı açıklamayı sabah bulmaya kararlıyım. Derken patlayan silahlar, cam şangırtıları, çığlıklar ve barın tuzla buz olmuş pencerelerinden dışarı fırlayan birkaç insan... ölmüşlerdi herhalde. Bir tanesi tam üstüme düşmüştü. Parçalanmış bağırsaklarından yayılan o pis koku midemi bulandırmıştı. Sessizlik... Çok uzun bir sessizlik. Kan ve sıcak insan etinden meydana gelen bir birikintinin içinden doğrudum. Neler okluğunu anlamak isteğinden ziyade neler olacağım kestirmeye çalışıyordum. Ama hiçbir şey olmadı. Sadece birkaç tane fare cesetlerin başına üşüşmüştü. Tiksiniirim bu hayvanlardan. Hemen uzaklaştım.

Adına Dem dediğim barın bulunduğu sokakta olmadığımı anlamam fazla uzun sürmedi. Keşif aşama aşama gelişti ve birkaç dakika içinde şu noktaya kadar geleli: ömrümde ilk kez gördüğüm bir yerdeydim. Mekan tasvirleri hiç ilgimi çekmez ama bulunduğum yer her neresiyse bir kasabaya benziyordu ve o kasabanın zifiri karanlıktaki dar bir sokağında yediğim yumruklardan sersemlemiş vaziyette ilerliyordum. Dört tane av köpeği üstüme atladı ve eğitildikleri belli olan bu itler beni kısıvrak yakaladılar. İki elim ve iki ayağım ıslak çenelerinin içinde onları kontrol eden otoriteyi bekliyordu. "Çok şükür insani bir otoriteyle karşılaşacağım" diye bile düşündüğümü ve bu düşüncenin bana bir tür rahavet verdiğini söyleyebilirim. Birkaç dakika sonra beni itlerine yakalatan kişi az önce bardaki "temizliği" yapanın kendisi olduğunu söylüyordu. Hedef barmen kız ve

o iki herifmiş. "Bağırsaklarını deştim" eliyordu bana. "Evet ama hepsi de üstüme bulaştı" dedim ona. Güldü. Yirmi yaşlarında sarışın mavi gözlü bir kızdı ve kesinlikle güzel değildi...

Yaşadıklarımızla ilgili birkaç soru sormaya teşebbüs ettim. Ama nafiye, beni dinlemedi bile, birden ortaya çıkan bir cipe bindik. Dazlak kafalı şişman bir adam kullanıyordu. Tipik bir kötü adam vakası: Pis bir kahkaha, iğrenç bir ses tonu... Arka koltuktaydım. Aralarında anlam veremediğim bir şeyler konuşuyorlardı. Bir tür tartışma denebilir. Sanki negatif elektrikler uçuşuyordu arabanın içinde. Derken kız sustu ve aniden "Dur allahın belası bir şey unuttum" diye haykırdı. Şişko ani bir fren yaptı ve kıza dönüp küfretmeye başladı. Bütün bu küfürlerin amacı kıza ne unuttuğunu sormaktı aslında. Kız "Bunu unuttum" diyerek elindeki iri silahla şişkonun beynini dağıttı. Kan ve et parçaları suratıma yapışmıştı. Kısa sürede dört kurban. Kızın skoru fena değildi. Bana ağza alınmaz küfürler savurarak şişkonun cesedini arabadan çıkarmama yardımcı olmamı istedi. Dediklerini yaptım. Hayatıma büyük bir süratle girip çıkan zavallı şişkoyu dağılan beyniyle yolun ortasına bırakıp gazladık.

Nihai hedefimizin eski bir binanın dördüncü katı olduğunu ve burada iki esmer bıyıklı adamın bizi beklediğini anlamam fazla uzun sürmedi. Zaten kızla bir şey konuşulmuyordu. Küfredip duruyordu, sanırım ben onun için "belalı bir iş"dim sadece. Kız evin içindeki adamlara da küfürler savuruyordu. Sonra ellerine bulaşan kanı temizlemek için banyoya gitti. İki adam da peşinden. İki el silah sesi duydum. Evden çıkan adamlardan biri "içerelekini ne yapalım?" elledi. Ötekisi, "öldürmesek de olur, bize ne?" eliyerek hayatımı kurtardı. Sarışın kızın ne durumda okluğunu anlamak

için banyoya gittiğimde bu gece gördüğün beşinci cesetle karşılaştım. Acaba şimdi ne saçmalık olacak diye merakla beklemeye başladım. Ama hiçbir şey olmadı. Gelen giden yoktu. Bir yarım saat sonra falan salondaki divanın üstüne uzandım. Herşeyi unutup uyuyabilmek mümkün değildi ama "dışarı" hakkında elimde geçerli hiçbir bilgi yoktu. Uykuya dalar gibi oldum. Çok kısa bir süre sonra garip seslerle irkildim. Sesler banyodan geliyordu. Gidip baktım. Yüzlerce fare, kızın cesedini yemekle meşguldü. Her neredeysem farelerin bol bulunduğu bir yerdi. Barda karşıma çıkan siyah saçlı kızın söylediklerini bir kez daha düşündüm: "Gelecekteyiz küçüğüm"... Ama ya, o son söz: "Arayıp bulacaksın". Bir tür şifreydi belki... Bir an zihnim boşaldı sanki. Her tür algıya açık bomboş bir karanlığa düştüm ve işte o an herşeyi kavradım. Uzun siyah saçlı kız karşımdaydı. Yüzünde şefkat dolu bir gülümseme... "Tamam" dedim usulca, "Tümüyle seninim. Karşı koymayacağım." Gerçekten de onundum artık.

Buna alışacaktım. Artık iki ayrı zaman kavramım vardı. Onunla olduğum zamanlar ve onsuz geçen normal hayattaki zaman. Sabahları işe gidiyor, akşama kaçlar işlerimi yapıyor ve eve geliyordum. Sonra onun geliş anını bekliyordum. Gelip beni alıyor ve halüsinasyonların içinde bir başka boyuta taşıyordu. Halüsinasyonları (ya da rüya mı desem acaba?) onunla paylaşıyorduk. Bir keresinde bana neler olduğunu kısaca açıkladı. Evinin bulunduğu gezegende küçük yaşlardan beri tek bir konuda eğitilmişti: Başkalarının hafızaları içinde dolaşma yeteneği... Ama herkesin hafızasına giremiyordu. "Hayır, düşünceleri okumuyorum" diyordu. Sadece hafızayı görüyor ve onu üç boyutlu reel bir olay gibi yaşıyordu. Eğer isterse, karşısındaki herhangi bir insanı da hafızaya kayıtlı

olayların içine alabiliyordu. Böylece bazen onunla bazen de tek başıma kendi hafızamın içindeki, o tuhaf evrende yaşayabiliyordum.

Sadece kişisel olaylar değil, yıllar boyunca hafızamın bir sünger gibi emdiği romanlar, filmler, müzikler, resimler, fotoğraflar ve diğerleri... Bir Rembrandt tablosunun içine girebiliyorduk örneğin. Seçimler sanırım hep ona aitti. Yoksa kişisel olarak asla George Romero'nun "Yaşayan Ölülerin Gecesi" filminin içine girmeyi istemezdim. Beethoven'in dokuzuncu senfonisinin zamanında bana çağırırdığı herşeyi beraberce tek tek görebiliyorduk. Ya da bir Beatles parçası eşliğinde çocukluğumdaki bir öğleden sonraya dönebiliyor, halının üstünde yap-boz parçalarından kurduğum futbol takımlarına çok heyecanlı bir kupa finali oynatabiliyordum. Çocukluğumdaki anılarımda bana katılmıyordu ama beni izlediğini hissedebiliyordum. Kafka'nın "Dava" romanı, romanı okurken kafamda canlanan bir film gibi çıkıyordu karşıma. İlginç olan romandaki bütün şahsiyetlerin ya tanınmış ünlü oyuncularından ya da benim tanıdığım insanlardan oluşmasıydı. O zaman ikimiz de bir film seyreliyorduk sanki, ben ele girmiyordum romanın içine. Joseph K.'yi ise elbette hafızamda çakılı kalan resimleriyle bizzat Franz Kafka oynuyordu. 30 yaşındaki haliyle...

Sabah dokuzda işimin basınçla oluyor, mecbur kalmadıkça kimseyle konuşmuyor, hiçbir arkadaşımı aramıyor (zaten kaç tane vardı ki?) görüşmek isteyenleri ele atlatıp duruyordum. Akşam altıda işten çıkar çıkmaz eve gidiyor, ağzına kadar doldurduğum buzdolabımdan alel acele bir şeyler yedikten sonra onu beklemeye başlıyordum. Sonsuza kadar böyle yaşayabilirdim... Bu bir mutluluk düşünelü benim için. Yirmialtı yıl boyunca yaşadığım

herşey bana yeterdi artık. Geri kalan yıllarda bu geçmişle yaşayıp gidebilirdim. Düşüncelerimi okumamasından memnundum çünkü ona aşkıttım. Zihnimde yankılanan sesiyle, hafızamın içinde beni dolaştırma biçimiyle bir kadındı o.

Bir akşam her zamanki gibi onu bekliyordum. Zihnimde o bomboş, karanlık derin kuyunun oluşmasını ve onun ani bir sürprizle beni bir yerlere götürmesini bekliyordum. Önce o karanlık derinlik oluştu, zevk içinde gözlerini kapadım. Ve yıllar öncesine, çocukluğuma geri döndüm. Ama tuhaf, o sanki yanımda yoktu. İlkokuldaki dershane de geçiyordu olay. Sınıf öğretmeni bekliyordu. Ben sınıf başkanıydım. Hemen hatırladım. Öğretmen bu işi sıraya bindirmişti. İki haftalık dönemler boyunca iki kişiyi görevlendiriyordu. Bir başkan bir de başkan yardımcısı. Başkanlar, öğretmenin çalışanlar dediği öğrencilerden, yardımcılar ise çalışmayanlar dediği kesimden oluşuyordu. Elimde bir kağıt kalem "konuşanları", "yaramazlık yapanları" yazıyordum. Elimdeki listede yazılı olanlar yanlarındaki her çarpı için belirli bir para ödemek zorundaydı. Bu paralar sınıfın ortak kasasına gidiyor ve hayırlı işlerde kullanılıyordu.

Bir isim ve bir yüz... tümüyle unuttuğum... Yanına gidiyorum, esmer bir kız, belli ki fakir bir ailesi var. Onun arkasına gidiyorum ve "Konuşma diyorum sana" diyerek kafasına vuruyorum. Sertçe vuruyorum, kız ağlamaya başlıyor. Ne hakkım var ki buna? diyerek kendime deli gibi kızıyorum... Ama kız dönüp, "Ne olur öğretmene söyleme bak vurdun işte!" diyerek ağlamaya devam ediyor. Sınıfın içinde yüksek sesle bağıriyorum, "Söyleyeceğim işte" diyip tekrar vuruyorum kafasına...

Birden herşeyi hatırladım. Çalışkan başkanların yoksul tembellerin dövmesi zaman içinde yerine oturmuş, sınıfça kabul edilmiş bir gelenektir. Öğretmenin bilgisi dışında kendiliğinden gelişmiş bir kuraldı bu. Hafıza geçmişimdeki bu olayı şuurlar dışında bir yerlerde kayıtlı tutmuştu ve o an garip bir vicdan azabıyla kendimi şaşkınlık içinde seyreliyordum. Üstelik artık o da biliyordu artık bunu.

Hayır işkence bitmedi, sürdü. Bütün ömrüm boyunca yaptığım haksızlıkları tek tek göstermeye başladı bana. Ertesi gün işe gitmedim. O, kendini göstermeyen bir makinist gibi bobinleri peş peşe takıyordu. İş yerine telefon edip geri kalan günleri de evde geçirdim. Kendimi ona bırakmıştım artık... Ne zaman duracağına o karar verecekti. Durdu da... Birkaç gün boyunca John Ford filmlerinde cılaştırdı beni. Huzurlu, dingin gecelerdi onlar. Sonra işime döndüm. Normal hayatım yeniden başladı. Ama o geri dönmüyor, vakit kazanmak istercesine sürekli filmlerin, romanların içinde dolaştırıyordu beni. Yeniden onunla telepatik iletişime geçmek istiyordum ama o sessizliğini koruyordu. Yine de yanımdaydı.

Bir gece o karanlık derin boşluğa düştüm ve kendimi "Bazıları Sıcak Sever" filminde buldum. Marilyn Monroe'nun Tony Curtis'i baştan çıkarmaya çalıştığı sahneye. Curtis'in yerindeydim... Belirli bir süre sonra film den kopup sevişmeye başladık... Aylardır zihnimde gizlice dolaştırdığım o fikir gerçek olmuştu. O, beğendiğim bir kadın suretine girip benimle sevişiyordu işte... Artık erotik ve duygusal bir boyuta girmiştik. Ama tuhaf olan, benimle iletişim kurmamaya devam etmesiydi. Çocukluğuma gittiğim o akşamdan beri benimle hiç konuşmamıştı. Oysa eskiden onu hep

yanımda hisseder, bana sorduğu soruları cevaplardım. Mesela "Dostoyevski'nin Yeraltından Notları'nı niye seviyorsun?" derdi bana, masum bir çocuk gibi... Ya da Uçan Hollandalı'nın girişinde neden "Kıyamet" filmini hatırlıyorsun? Geçmişimle ilgili cevap vermekten zevk aldığım yüzlerce soru...

Ama artık soru yoktu. Sadece sevişiyorduk. Ömrüm boyunca beğendiğim bütün kadınların suretinde çıkıyordu karşıma. Sonra o son anda, önce bir gökkuşağının içine giriyor, ardından da siyah kadifemsi nemli bir boşluğa düşmeye başlıyordum... O boşlukta onun "içinde" bir yerlerde olduğumu biliyordum. Bu da, en az iletişim kadar güzel bir duyguydu. Ömrümde hiçbir sevişme bu kadar güzel olamazdı. Ama konuşmak da istiyordum... Oysa o sessizdi ve karanlık boşluğa düştüğümde tuhaf bir biçimde zihnimi durduruyor, düşüncelerimi tek bir noktada toplamamı sağlıyordu.

Sonunda işten atıldım. Şefim gözlerimin içine bakmadan "Aylardır memnun değiliz senden. Senin teslim ettiğin tüm işler müşteriden geri dönmeye başladı" diyip, muhasebe servisine uğramamı söyledi. Hiç etkilenmedim. Eve erken gitmek hoşuma bile gitmişti... Galiba o da sevinmişti bu duruma. "Piknik" filminde Kim Novak'ı güneşli bir pazar sabahı bahçede dolaşırken görüverdim bir an... Karanlık kadifemsi ıslak boşluğun içinde zihnimi durdurmasını engellemeye çalışıp, konuşmaya çalıştım onunla. Telepatik bağı kurmadığını görünce bütün gücümü toplayıp yüksek sesle bağırdım: "Tümüyle yanına al beni. Konuş artık benimle."

Birden iğrenç bir kokuyla irkildim. Garip sesler duydum ve üstümde kımıldanan bir hayvan gördüm. Fare, kedi, köpek ya da maymun... Dişi bir hayvan işte... Kahverengi

bir buluta dönüşüp birden ortadan kayboldu. Kaskatı kesilmiş bir halde olup biteni kavramaya çalıştım. Niye böyle bir şey olmuştu? Belki de birleşme anında aşkın en şiddetli noktasına ulaşmış ve ta kalbine ulaşmıştı sesim. Varolan bütün güçlerini yok eden, ikimizi de o hayal dünyasından basit birer fiziksel gerçekliğe indirgeyen bir duygusal yoğunluk çıkmıştı ortaya... Ya da herşeye bir son vermek için yapmıştı bunu. O'un fiziksel bir görünüşü var mıydı? Yoksa o sadece bir enerji biçimi miydi? O gece içinde girmiş olduğum dişi hayvanın ta kendisi miydi yoksa? Kimbilir belki de her gece ben o elişi hayvanla sevişiyordum da, bundan haberim bile yoktu.

Her neyse... Onu bir daha görmedim, varlığını da hissetmedim. Birkaç hafta içinde kendimi toparlayıp bir mühendislik bürosunda yeni bir işe girdim. Aylarca iş çıkışı yine erkenden eve döndüm. Alışkanlıktan mı yoksa onu beklediğim için mi? Bu sorunun cevabını ben de bilmiyorum. Bütün olup bitenleri bir mimar arkadaşına anlattığımda bana asla cevaplayamayacağım bir başka soru sormuştu: "Adı neydi?"

**Hayalet Gemi
mesajlarınızı bekliyor...
Şiddet limanında
buluşalım!..**

Yazışma adresi:

Hayalet Gemi
Ayazmaderesi cad. Yener ap. 19/9
80260 Gayrettepe İSTANBUL
Tel (212) 288 97 15 **Faks** (212) 266 84 26

NEDEN BEN DE GÖTÜRMEDNZ GİTTİĞİNİZ O UZAK YERE

halide velioğlu

Bir kış baştanbaşa bölmüştü sizi çağıran haber. Üstelik nasıl birdenbire!.. O korktuğum mevsim, o soğuk bu diye düşünmüştüm; hiç dönmeyeceksiniz sandığım uzaklara, ben de gelmeyi çok, ama çok istemiştim. Oysa lafı bile olmaz, söylenmezdi hiç bir şey. Veda, el sallamalar ve "hemen döneceğim"ler...

Komşu teyzeyle konuşmalarınızdan duyardım sabahları, beni uyuyor bilirken siz. Kahvelerinizi soğutur, öyle içer, laftan lafa geçerdiniz. Her günü başlatan, anlatarak eskittiğiniz dertleriniz. Ama bu sefer başka, telaş var: gideceksiniz. Anneniz hastaymış, şimdi değilse ne zaman, sahi gitmelisiniz.

O gün her zamankinden fazla durdunuz ayna karşısında. O çok sevdiğim, kolsuz gri elbiseniz ve içinde mavi, üzeri beyaz noktalı şeffaf gömleğiniz. Hiç sevmem saçlarımın taranmasını, hele hele kurdele takılmasını... O gün hiç ağlamadım, belki beni hâlâ götürebilirdiniz? Ponpon çoraplarım, rugan ayakkabılarım ve dönen eteğim... Yaşasın! çok güzeliz.

Şimdi fotoğrafçıya gideceğiz. Artık öğrendim, ne zaman çok uzağa gitseniz, önce fotoğrafçıya. O kocaman ışıklardan iki tane yanarsa, beni de götüreceksiniz; bir tane yanarsa üşüyeceğim.

Yola çıkacağız. Yine kavga... Asılınca ben, acıyacak kolunuz. Siz yürüyeceksiniz, ben koşacağım. Fotoğrafçı yakın,

yorulmayacağız. Vitrinde gelin kızların resimleri var. Onlara bakacağım, kurdelelerimi çıkaracağım.

Beklemeden çok, içeri gireceğiz. O perdelerin arkasında, küçük tuhaf yere. Makinanın arkasında iki tane tabure olacak. Birini alçaltacak amca, tam boyuma göre. Siz aynaya bakıp öyle geleceksiniz. Amca size bakacak, öfkeleneyeceğim. Dönünce rujunuzu silmişsiniz, göreceğim. Çok üzgünsünüz. Yanağımı okşayacaksınız, "hadi artık asma suratını benim güzel kızım". Güleceğiz.

Işıkları bekliyorum, iki mi bir mi. Bir de amcanın şakası var, o hep yaptığı komiklik, kuş çıkacak filan... Işıklar yanıyor sonunda: iki tane! Heyecandan öleceğim. Yok ölmüyorum, gülüyorum. Galiba gideceğim. Bir kere basıyor düğmeye amca, o tuhaf makinanın arkasından. Bir daha bekliyorum, n'olur bir daha... Yok olmuyor. Işık iki tane, ama resim bir tane, biliyorum. Gitmeyeceğim. Artık hep bileceğim bunu; birisi gidecek söylemeden ve götürmeyecek beni de, gittiği o uzak yere.

NASIL DİRENMELİ

derleyen, nazlı ökten

SIRP MİLLİYETÇİLİĞİ:
Kendi Halkının Milliyetçiliği
Maja Korac

İnsan kendi halkının milliyetçiliğiyle yüzleşmeden soyut milliyetçilik karşısında nasıl objektif olabilir? Üstelik eski Yugoslavya söz konusuysa. Sırp olmak ülkede olup bitenler üzerinde en fazla sorumluluğu taşımak anlamına geliyorsa.

Günümüzde Sırp olmak, Sırbistan'da yaşamak ve milli anlamda bir saplantıya sahip olmamak, milletinize ihanet etmekle suçlanmak ve "kötü" bir Sırp olarak anılmak demek. "Kötü" ve "iyi" Sırp ayrımı Sırp tarihinden çıkarılmış, kurtuluş savaşlarıyla tıka basa dolu bir savaşçı mitolojisi olan milli mitolojimiz açısından çok önemlidir. Sırplar tarihleri boyunca cesur askerler, kendi milli kurtuluşları ve "kardeş" güney_Slav milletlerinin kurtuluşları için didinen savaşçılar olmuşlardır. Sürekli savaşan, savaşta korkunç kayıplar veren, kendilerini Balkan tarihinin sert ikliminin en büyük kurbanları olarak gören dürüst ve korkusuz askerler olarak yüceltilmişlerdir. Her zaman bir noktada bu savaşlar sırasında ya da sonrasında "kardeş" milletlerin "ihanetine" uğramış hissediler

kendilerini.

Aslında Sırplar'ın zorluklarla dolu tarihleri sırasında yoksunluk çektikleri doğrudur. Bu inkâr edilemez. Günümüzde Sırp milli gururunun manipüle edilmesi özellikle komşu cumhuriyetlerdeki Sırp cemaatler arasında çok derine kök salmış bir korkuya ve trajik bir geçmişe dayanmaktadır. Tarih boyunca daha önce olduğu gibi "kardeş" milletlerin kurbanı olmaktan korkmaktadırlar. Milliyetçi liderlerimiz, "milletin babalan", halkımızı "milli gururları ve tarihsel adalet" adına savaşmak üzere harekete geçirmek için şu sloganı yarattılar: "Sırplar savaşta hep kazanır ama barışta hep kaybeder." Bu utanmazca manipülasyon. Hırvatistan'ın bazı bölgelerinde az çok homojen cemaatler halinde yaşayan Sırpların harekete geçmesine, "milli hakları ve kurtuluşları" için savaşmaya başlamalarına neden oldu. Bugün Sırbistan'daki Sırp liderliğinin radikal milli politikalarının ilk kurbanları haline geldiler. Dünün "güçlü milli politikası" bugünün "kaderi" oldu ve bana kalırsa Sırp politikacılarının çoğu için siyasi ve bireysel anlamda hayatta kalmanın tek yolu oldu...

ESKİ YUGOSLAVYA'DA İKİ YAZAR
ARASINDA BİR TARTIŞMA

Nasıl Direnmeli?

İkisi de Sırp ve ikisi de Sloboda Miloseviç'e muhalif. Fakat aynı kelimelerle savaşıyorlar. Vidosav Stevanovic yazmak için köşesine çekilmiş. Vuh Draskovitch ise önde gelen demokratik muhalefet hareketini kurmuş.

Birbirlerini onbeş yıldır tanıyorlar. Savaş yüzünden birbirlerini 1991 Ekiminden bu yana görememişler. Savaş sırasında ve savaş hakkında yazılmış tek roman olan "Kar ve Köpekler"in yazarı Vidosav Stevanovic karısı ve çocuklarıyla Sırbistan'ın bir köyünde yaşıyor. Kamusal hayattan dışlanmış olarak (rejim bu eski yayıncının tüm çalışma olanaklarını engellemiş durumda) birikmiş biraz parası ve yabancı dilde yaptığı çevirilerle yaşıyor. 1981'de yazdığı Bıçak adlı romanı yeni yayınlanan Vuh Draskovitch Belgrad yakınlarında bir yurttan yaşıyor. 1990 Ocağından beri Sırp demokratik yenilenme hareketinin Başkam olan yazar üç yıldır artık yazmıyor. Tüm zamanını siyasi etkinliklere, mitinglere, toplantılara, protesto gösterilerine, basın konferanslarına ayırıyor.

SORU: Savaşın hayatınızı ve yazarlığınızı sarsacağına farkına ne zaman vardınız?

V.D.: Yugoslav halklarının kaderinin gazetecilik yaparken karşılaştığım, güney Afrika halklarından Hotantolar'a benzer insanların ellerinde olduğunu anladığımda. Hotantolar "adalet nedir?" sorusuna "benim kabilem komşu kabileye saldırıp yağmaladığı, öldürdüğü ve çok ganimetle döndüğü zaman adalet yerini bulur" cevabını veriyorlardı. "Haksızlık ve suç nedir?" sorusuna ise "Komşu kabile aynısını

bize yaparsa bu suç olur" diye yanıtlıyorlardı.

V.S.: Uzun zamandan beri Balkanlar'a hiç bir sorunun etnik ilkeye dayanarak çözülemeyeceğini söylüyor ve yazıyorum. Her milliyetçilik kendini sevmekle başlar ama demogogların eline düşer düşmez herkese karşı nefrete dönüşür. 1988'de milliyetçi propagandanın savaşı kaçınılmaz hale getirdiğini gördüğümde kamusal hayatı terketmeye karar verdim. Hiç bir halka, partiye ya da bir etnik gruba ait olmadan yalnız hatalarını ödeyen bir birey olmak. Başka bir cevap bulamadım.

V.D.: Ben 1990 baharında Sırp Demokratik yenileme hareketini kurarak başka bir yol seçtim. Televizyon devletin elindeydi, ben de 19.yüzyılın vaizleri gibi doğrudan halka gittim. Altı ay boyunca her gün aynı hikayeyi tekrarladım: Tüm evren farklılıkların uyumu üzerine kuruludur. Birbirinin aynı iki yıldız yoktur, dünyanın hiçbir yerinde tek bir tip kuşun öttüğü, özeleş iki nehir yatağına sahip bir orman yoktur. Bu ela gösterir ki Tanrı tekbiçimliliğin zıttıdır, etnik anlamda katıksız bir ulus, kültür, evlilik düşünmek abesle iştigaldir. Bir milyon kişiyle konuştum ve bir milyon kişi seçimlerde bana oy vereli. Normal olarak düşünen herkesle televizyonda konuşabilseydim...

SORU: Bir politikacıyla bir yazar arasındaki fark nedir?

V.S.: Neredeyse bütün politikacılar zamanla kokuşurlar. Bu sonu olmayan bir çürümedir. Vuk bir istisna.

V.D.: Edebiyat mutlu kılar, gelişir, siyaset yıkar. Edebiyata dönmek için bu savaşın ve bu rejimin sona ermesinden başka bir şey beklemiyorum.

Tüm evren farklılıkların uyumu üzerine kuruludur. Birbirinin aynı iki yıldız yoktur, dünyanın hiçbir yerinde tek bir tip kuşun öttüğü, özdeş iki nehir yatağına sahip bir orman yoktur. Bu da gösterir ki Tanrı tekbiçimliliğin zıttıdır, etnik anlamda katıksız bir ulus, kültür, evlilik düşünmek abesle iştir. Bir milyon kişiyle konuştum ve bir milyon kişi seçimlerde bana oy verdi. Normal olarak düşünen herkesle televizyonda konuşabilseydim...

V.S.: Beni siyaset yapmaktan alıkoyan bir neden daha var: Çok şüpheliyim ve kendi kendimi idare edemem, şüphe arıyorum, yanılmaz olduğuma inanmam, o halde nasıl başkalarına reçete verebilirim? Ne hakla onlar adına konuşurum? Ben Adem değilim, İncil benim başucu kitabım değil. Romanlardaki kişilerin kersine, yazar bir çok rol oynayamaz.

V.D.: Yazar şüphe eder, politikacı doğrular. Siyaset kiliseden daha güçlü bir dogmadır. Bir kilisede bir fresk gördüğümü hatırlıyorum. Lahitin kapağı açılmıştı ve İsa'nın bedeni içinde yoktu. Etrafında lejyonerler uyuyorlardı. İsa sahiden yeniden dünyaya mı gelmişti? Bedeni sadece çalınmış olamaz mıydı? Mümin inanç sahibi olmak için şüpheyi tanımış olmalıdır. Eğer bu fresk bir politikacı tarafından çizilmiş olsaydı askerleri uyanık bir şekilde silahlarıyla mezarı beklerken çizirdi. Böylece şüpheyi yer bırakmazdı.

SORU: Bu savaşın çıkmasında entelektüelizmin sorumluluğu nedir? Kişisel ya da toplu olarak kendinizi sorumlu

hissediyor musunuz?

V.D.: Belki de ulus, ulusal çıkar, aziz Sırbistan gibi sözcükleri düşünmeden kullandığım için sorumluyumdur. Günümüzde halk bu romantik metaforlardan sert kavramlar çıkarıyor. 15 yıl önce savaşın mümkün olacağına ve bazı terimlerin yanlış anlaşılacağına inanamazdım... Bıçak'ta İkinci Dünya Savaşı sırasında Sırplar'ın toplu halde imhasını anlatıyordum, böyle bir şey bir daha tekrarlanmasın diye. Bugün ya kendi bıçağıyla ihanet etmiş bir hain ya da bazı çılgınları öldüren çılgınları anlatarak suçu yüceltmış bir suçlu olmakla itham ediliyorum. Fakat eski Yugoslavya'da tek bir masum insan öldüğüne bile inanmıyorum. Savaşı yücelten yazarlara gelince, yazar olarak kendilerini yok ettiler. Örneğin silaha sarılıp kameralar önünde ateş eden Edward Limonov bir savaş köpeği, bir paralı askerdir...

V.S.: Yazarların, bilimadamlarının, gazetecilerin çoğu milliyetçilik propagandasını kabul ettikleri için bu anlamda suçludurlar. Konformizm, oportünizm, mitomanlık, kişisel çıkar ya da körleşme. Zaten savaş propagandası yapan yazar ya da politikacıları hemen tanırsınız: hepsi çocukları yurtdışına göndermiştir. Bu anlamda suçun kolektif olamayacağına inanıyorum. Suçlu olan halklar ya da meslekler değil yalnızca bireylerdir. Onları yargılamak ve tanklarla toplardan önce kelimelerin, cinayeti, kini kışkırtan kelimelerin olduğunu unutmamak gerekir. Savaş kendilerini halka aşık ilan eden ve paralarını yabancı bankalara yollayan bir avuç çıkarıcı tarafından yönetilmektedir. Bu pis insanların yürüttüğü ve hiç bir yere varmayacak olan pis bir politikadır.

V.D.: Bu kıyametin sebeplerinden birinin

Yüzyıldır Balkanlarda iki edebiyat anlayışı çarpışır: biri, yazarı halkın bilinci ve rehberi sayar ve ulusal tarihe eğilmesini ister. Bu anlayış yazan ruh mühendisine çeviren Stalinizmin anlayışdır. İkincisi -ki bu benim de anlayışım- yazıyı, becerisini estetik amaçlar için kullanan bir bireyin işi olarak görür. İş bir hikaye anlatmak ya da bir mesaj vermek değil, estetik bir duygu uyandırmaktır.

-belki de en önemlisinin- yalan olduğunu ekleyeceğim. İkinci dünya savaşı sırasında nazilerin yarattığı Bağımsız Hırvat devleti döneminde 700.000'i Bosna-Hersek'ten gelen bir milyon Sırp soykırıma uğradı. Savaşın sonunda komünistler Kızıl Ordu tanklarının üzerinde iktidara geletiler ve aldıkları ilk karar bu suçu saklamak oldu. Onlara göre bu birlikte yaşayabilmek için unutmak gerekliliğinin doğurduğu bir tutumdur. Savaştan onıyedi yıl sonra büyükannem bana bir toplu mezarda amcamın cesedini görmeye gideceğimizi söyledi. Bir amcam olduğunu ve Müslüman Ustaşiler tarafından öldürüldüğünü bilmiyordum. Savaştan sonra toplu mezarlar betonla kapatılmış ve cenazeler yasaklanmıştı. Bıçak bu konuya ayrılmış ilk hikayedir ve Vidosov, Sırp komünistlerin beni yalancılıkla suçlayarak romanı toplattıklarını bilir. Bugün aynı komünistler Sırp halkının bir soykırım kurbanı olduğunu ve bunun öcünü aldıklarını söylüyorlar. Öte yandan Hırvatlar ve Müslümanlar da manipüle ediliyorlar. Onlara Sırplar'ın hegemonyacı ve tehlikeli oldukları söyleniyordu. Nasıl inanmasınlardı ki? Bu savaşa neden olan birikmiş onca yalandır.

SORU: Çok büyük bir Sırp yazarı aynı

zamanda çok ateşli bir milliyetçi olan Dobrica Cosic Federal Yugoslav Cumhuriyetinin Başkanı seçilmişti...

V.S.: Yüzyıldır Balkanlarda iki edebiyat anlayışı çarpışır: biri, yazarı halkın bilinci ve rehberi sayar ve ulusal tarihe eğilmesini ister. Bu anlayış yazarı ruh mühendisine çeviren Stalinizmin anlayışdır. İkincisi -ki bu benim de anlayışım- yazıyı, becerisini estetik amaçlar için kullanan bir bireyin işi olarak görür. İş bir hikaye anlatmak ya da bir mesaj vermek değil, estetik bir duygu uyandırmaktır. Cosic bu birinci kategorinin başını çeker. Sınıf bilincim öne çıkardıktan sonra şimdi ulusal bilinci savunmaya koyuldu. Siyasi taahhüt yeteneğini öldürdü.

V.D.: Bir yazarın özellikle de tarihsel temalara değindiğinde kendini estetikle sınırlamayacağım düşünüyorum. Tolstoy'un Savaş ve Barış'ta yaptığı gibi, insanları tamamen tarafsız olarak inceleyecek bir yüksekliğe ulaşması gerekir. Cosic'in tavrı yıllardır buydu. Fakat şimdi bir partizan futbol takımı taraftarından da beter biri haline geldi. Ölçsüz hırsı öğrencisi Miloseviç tarafından etkisizleştirilmesine neden oldu. Onun başkanlık sıfatı şimdi bir süs sadece.

V.S.: Edebiyatın bağımsızlığı düşüncesini savunmaya önem veriyorum. Bir roman yazmak bir hikayeyi ya da bir gerçeği anlatmak değildir. Bir anlatı kurmak, farklı malzemeleri biçimlendirmek, *katarsise* götüren o denge noktasına ulaşmaktır. Eminim ki -belki Vuk bundan hoşlanmayacak ama- Moskova savaşı Tolstoy'un anlattığı gibi olmamıştır.

SORU: Kar ve Köpekler sırpça-hırvatçadan çevrildi. Bıçak, sırpçadan. Bunun anlamı nedir?

Hatırlıyorum bir toplantıda beş kez domovina (hırvatçada, dom: vatan, ev) ve sadece iki kez otadzbino (sırpçada baba vatan) dedim diye Sırp püristleri bana Hırvat muamelesi yaptılar. Dil de savaşın bir motifi oldu.

V.S.: Bu yayıncıların seçimi. İkimiz de sadece edebi anlamda sırpça ve dilbilimsel anlamda sırpça-hırvatça yazıyoruz. Çünkü sırpça ve hırvatça bazı değişiklikler dışında aynı dilden geliyor. Bu demektir ki savaş sırasında bile eğitimsiz bir Hırvat eğitimsiz bir Hırvatı tamamen anlayabilir. Bazıları buna tahammül edemiyor. 40.000'den fazla sırpça-hırvatça deyimi yok sayan bir sözlük yayınlandı. Bu tamamıyla fantezilerin bir ürünü.

V.D.: Hatırlıyorum bir toplantıda beş kez domovina (hırvatçada, dom: vatan, ev) ve sadece iki kez otadzbino (sırpçada baba vatan) dedim diye Sırp püristleri bana Hırvat muamelesi yaptılar. Dil de savaşın bir motifi oldu.

SORU: Sırp milliyetçiliğine karşı harekete geçen Fransız Entellektüellerinin tutumu hakkında ne düşünüyorsunuz?

V.D.: Neden söz ettiklerini bilmediklerini düşünüyorum. Ben bir Sırp olarak Fransızların sevmeyi ya da nefret etmeyi bilmediklerini, çılgın olduklarını söylemeye cüret edemem. Onlar bunu ne hakla yapıyorlar? Bir entellektüel tüm bir kollektiviteyi suçlu ve şeytan ilan ediyorsa artık gerçekliğe bakmıyor elemektir.

V.S.: Yıllardır süren Tito dönemi boyunca baskıdan bile çok nıanışeizmden rahatsız olduk. Biz iyidik dünyanın geri kalanı kötü.

Oysa bu düşünme biçimi sosyalist ülkelerde Batıya solcular tarafından yayıldı. Sırp rejimiyle sırp halkını birbirinden ayırmak gerek. Sırplar diğerleri gibi bir halktır kendileri de ne iyi ne de kötüdürler. Siyasi ve entellektüel seçkinler onları yönlendiriyor. İşte rejim ve çoğunluk arasındaki bu ayrılık nedeniyledir ki 300.000 Sırp genci asker kaçağıdır.

V.D. Aslında 400.000. Biliyorum çünkü hepsi benim partime üye.

SORU: Sırpçada "barış" nasıl denir?

- Mir.

SORU: Peki, Hırvatçada?

- Mir.

HAYALET GEMİ ile yeni limanlara doğru... Şiddet, Oyun/Masal...

Yazışma adresi:

Hayalet Gemi

Ayazmaderesi cad. Yener ap. 19/9

80260 Gayrettepe İSTANBUL

Tel (212) 288 97 15 Faks (212) 266 84 26

kutupyıldızı

SARI SAYFA

halil ibrahim özcan

rahmeti kalplere dolan tesadüf
avuçiçi çizgilerinden başlayarak
telaşa musallat olan şimdiki zamandır
gözüpek intiharların ilk adreslerinde
alnında yara izleri taşır
mesafesi unutulmuş hatıralardan
malum kusurlarını biriktirir
güneşli kıyının içindeki hülyalı başdönmesi
sislere sarılı o uzak beyaz ölüm
ıstıraplı bir bakışa düşen gölgelerin karnında kalır
seslerin hayat bulduğu sükun

İLİŞKİLERİN SINIR-SIZ-LI-ĞI

zarife biliz

İlişkilerin Sınır-lı-sız-lı-ğı

neredeydik
nereden gelmiştik
neden gelmiştik
nasıl başlamıştık ve ne zaman

kimdik... nasıldık... neydik...

Sevdik dedik.
Birden, güneş kapadı bir temmuz günü.
Yağmur yağmadı ve yağmur suyunda
boğulmadık ama yine de oturup düşündük.
Çünkü, vermiştik.
Bütün soruların yanıtlarını bildiğimizi
sanarak ama aslında sadece "sanarak"
kendimizi vermiştik. Verdiğimizi
söylemiştik. 'Sanmıştık' ve söylemiştik.

suçlu muyduk?
masum muyduk?

Neydik?

Birer birer ve ikişer ikişer, üçer üçer ve
daha çoğalarak 'sayılarla (belki de sadece
sayılarla)'

NEYDİK

Sanki bu soruda hep yanıldık.

II (iki)

Bir uzun süre birlikte biryerlerde
oturmuştuk. Neresi olduğu pek belli değildi.
Loş ve nemliydi. Birbirimizi anca
seçebiliyorduk. Orada, neresi olduğunu pek

bilmediğimiz, sadece azar azar hissettiğimiz
o yerde, bir uzun süre oturmuştuk.
Birlikteydik. Bunu karanlıkta parlayan
ellerimizden ve ellerimizden
anlayabiliyordum. Tek tek hepimizi
ellerimizden tanıyabiliyordum.
Sonra ne zaman kalktık ve nereye gittik?
Hiç hatırlamıyorum. Artık yalnız mıydım, ya
da yanımda kimler vardı ya da yanımda
kimlerin olduğunu "sanıyordum". İşte bunu
hiç hatırlamıyorum (Belki de hiç bilmedim;
bu çok korkunç, bu olasılığa isterseniz
şimdilik hiç girmeyelim.)

Ben kimdim, Siz kimdiniz, Biz kimdik?

Çok konuştuk. Sesi ve sözü olmayan
konuşmalarla öyle çok konuştuk ki, artık
birbirimize ihanet e-de-bi-le-cek kadar çok
şey öğrendik birbirimiz hakkında. Bilgi
ihanetin tek yoluysa...

Biz neydik, nerdeydik.
Birbirimize ne yapıyorduk?

III (üç)

Birbirimize, bildiğimiz tüm zayıf
yönlerimizi gösterdik. Nerden yara alırdık,
nerden ölürdük (ve nereden öldürür...)

kendimizi verdik, birbirimize!
ihanet artık kolaydaydı.

Sonra, bir zeytin ağacının altına gittim ve
oturdum. YALNIZDIM, -işte ben, bunu çok
iyi biliyorum- Üstümde koyu mavi bir
gökyüzü ve karşıda dağlar uzanıyordu.

... aylardan temmuzdu, hava sıcak.
Bir taşın üzerine oturup, akdeniz moru dikenlerinden birini, ikisini, üçünü, dördünü, yüzünü... avucumun içine alıp, ezerek, düşündüm, düşündüm, düşündüm.

-İhanet- neydi ve BİZ... (biz neydik)

Ellerim kanadı mı hiç bilmiyorum. Çünkü hiç gözlerimi eğip ellerime bakmadım.

Tek bildiğim, yüreğimin köşesinde ince bir sızı vardı, birisi arada oturmuş, usul usul ağlıyordu.

Hıçkırıklarının sesi yok.
Gözyaşlarının rengi belli değil.

-Niye ağlıyordu?
-İhanet neydi?

İhanet Diye Birşey Var mıydı
Herkes kendi yazgısına tutsak...

Ya o zaman, 'BİZ' neydi (k)?
'BİZ' diye birşey var mıydı.

IV (dört)

Uzunca bir süre sonra, güneş başını dağa doğru eğmeye başlarken, iki çocuk, yanıma gelip, bana 'niye orada oturduğumu' sordular.

Ben burada niye oturuyordum?
Ancak bir çocuğun sorabileceği denli cevapsız bir soru diye düşündüm.
"Ben orada niye oturuyordum!"
Ancak bir çocuğun sorabileceği denli cevapsız bir soru diye düşündüm.
"Ben orada niye oturuyordum!"
BEN NİYE VARIM

Çünkü olmaktan başka çarem yok-tu.
Orada oturmaktan ve olmaktan öteye VAR OLMAYA çalışmaktan, düşünmekten.
Hareket ettikçe yaralarım öyle çok acıyordu ki ve yaralarım öyle çok

Yalnızdım.
gidebileceğim bir yer yok-tu.
-Kendimden başka-
Kendimi bulmalıy(d)ım.

Ben neydim ki, onca 'BİZ'den sonra?
Bu sınır-lı-sız-lık neydi,
yüreğlerimiz yalnız, yaşamlarımız onca kalabalıkla işgal alüneyken

varoluşumuzun bedelinin bir başka varoluşu yoketmek olduğu zamanlarda:

'BİZ' birbirimize ne yaptık.
kimi seçtik, ne seçilmeliydi, neye gücümüz yetebilirdi.
Bize ne yol gösterdi.

O (sıfır)
Galiba hepimiz kaybolduk...
bir ormanda, önce hep beraber yiteri ve sonra da birbirini yitiren, çocuklar gibi, kaybolduk...

KOKARCA

ergun kocabıyık

Sanırım yaşları benden küçüktü. Kentin ıssız bir köşesinde olmalıydık. Mevsim normallerinin üzerinde seyreden sıcaklıkla yavaş yavaş kavruluyorduk. Kendimi aniden yanlarında buluvermiş ve nasıl olduysa onlarla konuşmaya başlamıştım, tahtakurtlarının sabırla işledikleri ahşap çitin üzerinde oturuyorlardı. Kız, bu yazı ailesiyle birlikte Lawrance'da geçireceğini söylüyordu. Ondan etkilenmiştim. Nedensiz, birdenbire, tutkuyla... O, yanındakiyle konuşurken, ben onu kıskanıyordum. Bu oğlanla yarın da birlikte olup olmayacağı sorusu şimdiden içimi kemiriyordu. Lawrance'ın nasıl bir yer olduğuna ilişkin sorumu yanıtlarken yüzünün ayrıntılarını inceledim. Çok güzel bir kızdı. "Lawrance harika bir sayfiyeliktir ama suları çok bulanık ve paslı. Buna rağmen her yaz yüzlerce kişi geliyor...". Lawrance'ın sularının paslı olmasına karşın neden büyük ilgi uyandırdığını bilmiyordu. Bunun bir metafor olabileceğini söyledim. Mitolojik bir metin üzerinde sesli düşünüyor, simgelerin anlamlarını bulmaya çalışıyordum sanki. Beni dikkatle dinliyordu. Sanırım söylediklerimden etkilendi. "Bak bunu daha önce düşünmemiştim" diyen gözlerle bakıyordu. Beni çok zeki sanmasına neden olabilecek karışık cümleler kuruyordum, ama ne söylediğimin ben de farkında değildim. Ona karşı duyduğum tutkuyla erimiştim ve bir şaman gibi doğaçlama konuşurken satır aralarına, içlerindeki aşk ateşiyle çevrelerine ışınlar saçan haleli sözcükler sıkıştırıyordum. Benim ayinsel bir vurguyla sürdürdüğüm gevezeliklerime hayranlıkla seyirci kalıyordu. Gözlerinden havaya karışan hararetili bakışları, üzerlerinde tüten buğunun da etkisiyle terli "seni seviyorum'lara dönüşüyordu.

Birlikte yolda yürüyoruz. Yanındaki oğlan ortalıkta görünmüyor. Ondan kurtulmuş olmamıza seviniyorum, ama nasıl kurtulmuşuz

onu hatırlamıyorum. Zamanın o bölümü kaybolmuş. Halen iki yabancıyız. Yürürken birbirimize dokunmamaya özen gösteriyoruz. Kazara dokunsak bunu saymıyoruz. Dokunuşlarımız önce belli belirsiz, sivri sinek konması gibi; sonra, sinekler giderek büyüyorlar. Elini daha görmemişim ama ince, bilezikli bileğini; yumuşak, şeffaf parmaklarını tahmin edebiliyorum. Işığa tutulduğunda içinde ne var ne yok görünüyor. Özel bir sıvıyla dolu olan bedeninde hareket eden minik parıltılı taneciklerin saçtıkları ışıktan ve oluşturdukları şekillerden anlıyorsunuz duygularını, düşüncelerini. Onu anlıyorsunuz. Bilmediğiniz bir dili öğreniyorsunuz ya da unuttuğunuz bir dili hatırlıyorsunuz birden bire. Onunla beraberken dudaklar ve dil sadece dudak, sadece dil.

Yürürken konuşmamız hiç kesilmedi. Ne konuştuğumuzun farkında bile değildim. Tamamen farklı birşey düşünürken dudakların kendi başına bir kitabı okuması veya ellerin ve ayakların otomobil kullanması benzeri bir olay gerçekleşiyordu: Konuşuyordum, bilincimse tamamen başka yerlerde sürüyor bazı geceler eve gelmiyordu. Konuşmak ikimizin paravan şirketiydi. Konuşarak aramızı kuştüyü bir yastıkla dolduruyorduk ve birbirimize dokunmak için bu yastığı kullanıyorduk. Orada her yasak uygun bir şekilde yumuşatılıyor, çiğnenebilir kıvama getiriliyordu.

Arkamızda, bir şekilde kurtulduğumuzu sandığım oğlanın sesini duyunca irkildim; kafatasımdan, televizyonun açılıp kapanırken çıkardığı elektronik çıtırtılardan duyuldu, saçlarım manyetik bir alana tutulmuş gibi dikildiler. Öfkeyle geriye döndüm. Kızı çağırıyordu. Çitten fazla uzaklaşmamıştık. Oysa saatlerdir yürüyorduk az önce. Bütün ümitlerim

suya düştü ama kız oğlana, benimle kalacağını ve tek başına eve dönebileceğini söyleyince içime soğuk sular serfildi. Fakat öte yandan havadaki aşırı nem gizli bir el gibi boğazımı sıkıyordu. Buna rağmen dudaklarıma ne kadar yansıdığını bilemediğim bir mutlulukla gülümsedim.

Evlerine doğru yürüyorduk. Sürekli önüme bakıyordum. Ne yanımdaki kızı gördüğüm vardı ne de geçtiğim yerleri. Sadece yürüyordum. Akıntıya kapılmış sürükleniyordum. Toprak yol, adımlarının altından nehir gibi akıyordu. Yolun kenarında bir kokarca gördüm. Kapısı açık kafesin içinde kıpırdamadan duruyordu. Kokarcanın kıza görünmediğini farkettilim. Sessizce yanından geçtik; oturdukları apartmanın önüne geldik. Onu yeniden görüp göremeyeceğimi sormayı düşünürken; beklememi, az sonra döneceğini söyledi. Eşyalarını toplayacak ve benimle gelecekti. Dar ve çok basamaklı bir kapıdan içeri girdik. Giriş sahanlığında onu beklemeye başladım. Bulunduğum yerden çeşitli yönlerde doğru uzanan merdivenler görülüyordu. Otomat söndü. Bulunduğum yerden çeşitli yönlerde doğru uzanan merdivenler artık görünmüyordu. Parmaklarımla duvarda basacak bir düğme aradım ve bulduğum ilk düğmeye bastım. Yapay bir kuş sesi önümdeki kapının tereddütlerle aralanmasına sebep oldu. İçerden gelen ışıla sahanlık belli belirsiz aydınlandı. Kapıyı açan şişman kadına, suçüstü yakalananların uydurdukları türden bir yalan uydurdum. Apartmanda oturan birisini arıyordum acaba nasıl bulabilirdim? Kadın otomatı tekrar yaktı ve apartmanın bir mahalle kadar büyük olduğunu, sadece bir isimle aradığım adresi bulmamın mümkün olmadığını söyledi ve kapı üzerime kapandı. Sözüm ona ocakta yemeği vardı. Kıvrıla kıvrıla yukarıya çıkan geniş merdivenlere baktım; baş aşağı duran deniz minarelerine benziyorlardı, içlerinde uzak denizlerin zayıf uğultuları yankılanıyordu.

Köşedeki sandalyeyi farkedince ayakta durmaktan iyice yorulduğumu anladım. Oturdum. Sandalyenin yanından geçen ve alt katların merdivenlerinden aşağıya doğru uzanan elektrik kablosu tartışmalı huzurumu kaçırdı.

Elektriğe çarpılma korkusuyla onu kendimden uzaklaştırmak istedim. Fakat ayağımın ucuyla her itişimde eski yerine geri geliyordu. Daima şu kurala bağlı kalmışım: "olmuyorsa fazla zorlama". Sandalyeden kalktım ve az ötede, otomat düğmesine yakın bir yerde beklemeye devam ettim. Kaç kez otomat söndü bilmiyorum. Kız gelmedi. Onu düşündüm. Varolduğundan eskisi kadar emin değildim. Yüzüne bir bütün olarak hiç bakmamıştım. Kayıtlarda sadece yüzünün anlık değişimleri, uçucu ayrıntıları üzerine yazılmış denemeler, şiirler ve doçentlik tezleri vardı. Gelmeyecekti. Gelse bile onu tanımam mümkün değildi. Oradan ayrılmaya karar verdim. Dışarı çıktım. Hava kararmıştı. Apartman bir ormanın içindeydi. Geldiğim yoldan geriye doğru yürümeye başladım. Kokarcanın bulunduğu kafesin yanına gelince durdum. Sitemli bir ifadeyle bana bakıyordu. Yanına yaklaşıp yakından görmek istedim. Onu ilk gördüğüm zamanki korku gitmiş yerine bunamış bir beyinle insanın çocuğuna karşı göğüs kafesinin üzerinde hissettiği bir yakınlık duygusu gelmişti. Kafese iyice yaklaştım. Neden kafesin kapısı açık olduğu halde dışarı çıkmıyordu bunu öğrenmek istiyordum. İyice yaklaştım, o hareketsiz duran hayvana ani bir hareketle kıcımı çevirip o iğrenç kokulu sıvımı üzerine püskürttüm. İstemsiz bir kas yardımıyla içimden bir şeyler kopup dışarı çıkmıştı; ani bir sıçrama, insan oluştan kokarca oluşa hızlı bir evrilme.

-kara göründü!-

ŞEYTANLA YARIŞANLAR

nejat aksoy

Klasik, düşünen insan soruları... Ben kimim, ne için yaşıyorum, yaşam nedir, nasıl mutlu olabilirim, insanlık nasıl kurtulur ve benzerleri. En cahilinden en bilgisine kadar herkesin kendince bir yanıtı var. Yanıtlar ise kişisel olanlar dışında çoğunlukla anlamsız ve önemsiz çünkü kolay yollardan elde edilmişler. Kimileri herşeyi bilen ve nasıl yaşanması gerektiğini söyleyen kitaplarda buldukları yanıtları benimsemiş. Kimileri ise başka kitaplardaki yanıtları bazen okuyarak bazen duyarak bazen de nasıl olması gerektiğini sezerek kabullenmişler. Bence bu yanıtların genel gidişe ayak uydurma dışında hiç bir işlevi yoktur. Bu tür yanıtlar, sahiplerini yalnızca bir süre rahat ettirirler. Daha sonraki rahatsızlık ise yaşanan felaketlerin, yıkımın kaynağıdır. Bu yanıtları herkesin akıl ve vicdanını kullanarak bulması ve ona göre yaşamını biçimlendirmesi gerekir. Biçimlendirmenin içerisinde fikirlerini ifade edebilme ve daha doğrusunu buluncaya kadar bu fikirlerin gerçekleşmesi için insanca uğraş verme de yer almalıdır.

Savaşlar, açlık, hastalıklar ve nice bela yalnızca insanlığın değil hemen hemen tüm canlıların sorunudur. Bir çok türün bu doğal yollar ile nesli tükenmiştir. İnsanların diğer canlılardan farkı, yaşam zincirinin basit bir halkası olma ile onu yeniden düzenleme ve hatta yok ederek yeni yaşam zincirleri

yaratma yeteneğindedir.

Evrim var mıdır? Amacı nedir? Bir fitoplankton ile insan yaşamının değerleri karşılaştırılabilir mi? Herkesin barış içerisinde yaşadığı, doğanın katledilmediği bir düzen gerekli mi? İnsanlar günün yarısında avlanıp geri kalan vakitlerini kuş seslerini, su şırıltılarını dinleyerek uyukladıkları çok eski devirlerde kısa yaşamlarına rağmen daha mı mutluydular? Bilim ve teknoloji insanların daha mutlu ve rahat yaşam sürmeleri içinmi vardır? Mutluluğun, rahatlığın sınırları nelerdir? İnsan hangi koşullarda bu kadarı benim için yeterli daha fazlasını istemem diyebilir? Savaşlar ekonominin bir parçası mıdır? Nüfusun azalmasını artmasını iyidir?

Bu tür sorulara Sümerler, Bizanslılar, Kızılderililer ve yok olan bir çokları kendilerince yanıt vermişler ama bu yanıtlar ne kendilerine nede doğaya yaramış.

Çevreciler ve insanlığı yönlendirmeyi kendilerine iş edinmişler tarafından bu tür sorulara yanıt bulunup doğrular için uğraş verilmelidir. Bunları gözardı edenler, yalnızca fikir üretip uygulamayanlar, amaçlarının aksine yıkım ve felaketler için bir katalizör yerine geçerler.

Çevre bilinci sahibi olmak, çevre örgütlerine üye olmak, çevre dostu ürünler kullanmak, çevreci olmayanları lanetlemekle doğanın yitimi durdurmak ne yazık ki olası değil. Bu şekilde yitimi yalnızca geciktirilebilir, lağım mühendisleri, çöp mühendisleri ve çeşitleri gitgide artan çevreci unvanına da sahip bir sürü mühendise iş alam sağlar, çevre dostu ürün satanları zengin edersiniz.

Günümüz insanının büyük bir çoğunluğunun çevrecilik için yapabileceği şeyler yukarıdakilerden ibarettir. Çevrecilik için bir şeyler yapılmıştır ama çevre için yapılanlar çok azdır. Gene de hiç birşey yapmamaktan iyidir. Ama aslında yapılması gereken her bireyin gelecekte nasıl bir dünya istediğini belirleyip bunun için çaba harcamasıdır.

Bir çok insan doğanın yitirilmediği, herşeyin uyum içinde olduğu, rahat, özgür, barış dolu bir dünya ister. Ancak her şeyin bir bedeli vardır. Bu tür bir dünya gerçekleştirmenin yolu uzundur ve fedakarlıklarla doludur. Öncelikle herkesin kendi bedellerini ödediği, kendi çabalarının ödülünü aldığı, bürokratik engellere takılmadan karşı çıkıp haklarını arayabildiği, medya zehirinden

bağımsız düşünebildiği, dinlerden, ideolojilerden uzak, durağan, katılımcı bir yönetime daha sonra ise isteklerin sınırlandırılmasına gereksinim vardır. Bu sınırlandırmanın içerisine bilim ve teknoloji girmelidir.

Çok az sayıda insan eski günlere bilim ve teknolojinin kullanılmadığı, insanın avcı ve av olduğu ama tümüyle doğal olan bir dünyada yaşamak ister. Kanımca dünya büyük bir savaş teknik ya da doğal bir felaket sonrası bu duruma gelebilir. Başta büyük bir doğal yıkım olsada kısa bir süre içerisinde kalan canlılar belli bir denge içerisinde yaşamlarını sürdürebilirler. İnsan ise eski becerilerini kullanamayacak durumda olabilir.

Büyük bir çoğunluğun isteğinin en iyi, rahat ve bolluk içinde mutlu bir şekilde yaşamak olacağı kesindir. Bu yaşamın içinde diğer canlıların olup olmadığı, özgürlüğün sınırlarının ne olacağı onlar için pek önemli değildir. İnsanlar farkında olarak veya olmayarak bunun için çalışmaktadır. En hızlı, en çabuk, en büyük ve daha nice enleri yapabilmek için büyük bir enerji harcanmakta ve bedel olarak daha büyük mutsuzluklar ve doğal yıkım ödenmektedir. Medya eski yöntemi olan farklı, eksik görünümeler sunmak yerine olayları doğrudan yansıtarak insanları vahşete, yozluğa alıştırmaya ile yönlendirmekte. Bilim ve teknoloji sorgulamalardan uzak bir şekilde kendilerine para verenlerin isteği doğrultusunda ilerlemekte. Nükleer silahlardan artık eskisi kadar söz edilmiyor çünkü biyolojik ve kimyasal silahlar çaktırılmadan kullanabilecek düzeye geldiler ve çok daha etkililer. Bu gidişin sonu büyük bir savaş ya da tıpkı köpek sürülerinki gibi halkların savaşları sonunda nüfusun kolaylıkla idare edilebilir, kaynakları tüketmeyen bir sayıya inmesidir.

Tek ve güçlü bir yönetim kendini sonsuza kadar yaşatacak bir düzen kuracaktır. Böyle bir ortamda bilim ve teknolojinin çok ilerleyeceği mutlaktır. İnsanların mutlu olmaları ve isteklerinin giderilmesi için doğrudan beyinlerine ulaşan araçların bulunacağı ve bunların o insanları rahat bir şekilde yönetmek için kullanılacağı da bence kesindir.

İnsanı insan yapan düz mantığı değil yanında kullanması gereken vicdanıdır. Vicdan tanımlanması güç bir şeydir. Yalnız içgüdü ve mantığı ile yaşayan insan, bir canavardır. Günümüz insanların bir çoğu böyledir çünkü vicdanları ya boştur ya da programlıdır.

Hayvanlarda vicdan ne ölçüde vardır bilmiyorum ama içgüdülerine engel oldukları pek nadir görülür. Öldürürler ve ölürler ama canavar değildirler çünkü bunu yaşamak için yaparlar. Avladıkları cins ve sayılar kesindir ve bunu aşmazlar. İnsan yalnızca zevk için yüzlerce hayvanı öldürebilir. Eğer ekmek parası olarak avcılığı seçtiyse ölü hayvan sayıları bol sıfırlıdır. Avlanan hayvanın da yaşam hakkı olabileceği, dünyanın paylaşılması gerektiği gibi şeyler akıllarına gelmez. Bu eğitilmiş bir çok insan için de geçerlidir. Kutuplarda nesli tükenmekte olan beyaz ayıları vurup ölüsü ile resim çektiren ve övünerek bu resmini gazetelerde bastıran iyi eğitilmiş insanlar da vardır. Bu bir canavarlıktır. Yalnızca başka bir cins olduğu için bir canlının yaşamını sona erdirmekle başka bir dinden, ırktan, halktan, sürüden olduğu için bir insanın yaşamını sona erdirmek arasında hiç bir fark yoktur.

Dünyanın iyi bir düzene kavuşması için bilim adamlarına güvenmek en büyük hatadır. Bilim adamları tehlikelidir, kontrol edilmelidirler. Vicdan özüllü bir bilim

adamının yapabileceği kötülükler hayal edilemez boyutlara ulaşabilir. Tarih bunun örnekleri ile doludur. Hem vicdan özüllü hem de paralı bir bilim adamı ise isterse şeytanla yarışabilir. Bir çok bilim adamı ise özel şirketlerde başkalarının istedikleri konularda çalışmaktadır. Genellikle çalıştıkları konuların uygulamaları ve ne için bu parayı aldıklarını umursamazlar. Üniversitelerde ise *hoca* sınıflaması dışında kalan bilim adamları giderek artan ekonomik kriz yüzünden savunma (silah üretim) projeleri alırlar ve bile bile çalışırlar.

Nasıl bir dünyada yaşamak istediğini belirlemesi gereken insanlardır. Her insan kendi isteğini belirlemeli ve mücadele etmelidir. Çifte standartlı kararlar vakit kaybıdır. Çevreci olup deniz kıyısındaki tarlaya ev yapmak, hergün bütün vücut atıklarını denize boşaltıp balıkların azalması konusunda yakınmak, nükleer santrallara, termik santrallara karşı çıkıp elektrik kesintisi istememek yani işine gelince çevreci olmaktansa iyice düşünüp karar vererek bir tür gelecek için çalışmak daha anlamlıdır. Bu önümüzdeki yıllarda başlayıp büyük bir hızla gelişecek olan milletler ve dinler üstü savaş için iyi bir hazırlık olacaktır. Bu savaş insanların, bilinçsiz de olsa diğer tüm canlıların genetik yaratıklara, biyolojik ve kimyasal silahlara, beyin kontrol aygıtlarına, medyaya kısaca vicdan özüllü bilim ve teknolojiye karşı vereceği bir savaştır.

YELDEĞİRMENİ İLE FIRTINA

kayhan kırkkaya

Saat yine haince çalışıyor; gözlerim kapalı olduğu halde düşüncelerimi, harekete geçiriyordu: saat altı, hava soğuk, ayaklarım üşüyor, *ağzım* paslı... Halbuki bu elektronik saati alırken ne kadarda sevinmişim, tik-tak sesi yok, alarm sesi yumuşak, yarım dakika çalıp susuyordu. Hatta bazen uyandırmıyordu!..

Koyu gri gökyüzü altında ve kirli hava içinde kanserli sokağa çıkıp, istasyona gidiyorum. İstasyon dolu, zaten tren de dolu geliyor, ayakta kalacağım ve herkes birbirine değişiyor olacak... Hep hayal ederim; açık bir elektrik kablosu olacak ve biri dokunduğunda bütün vagon başlayacak titremeye, topluluğun etrafında şimşek halesi oluşacak... Neyse, herkes hareketlendi, evet tren geliyor. Dün aldığım dergiyi iç cebimden çıkartıp elime alıyorum, belki okuyabilirim. Şimdi içerideyim. Koltuk köşesinden tavana uzanan demirlerden birine yapıştım ama dergiyi yukarı çıkartamıyorum. Herkes birbirine yapıştı yine...

Gözlerim insanların yüzlerinde, omuzlarında, ellerinde, tavanda dolaşüyor... Cam kenarında oturan ufak çocuk annesine süzülen martıları gösterip "Kanatlarını çırpmadan nasıl uçuyor?" diye soruyor. Annesi "uçar tabii, uçaklarda bu şekilde uçar" diyor... Çocuk "Peki hızlı giden bir araba kapılarım da açsa uçar mı?". Ayakta duran bir adam arkaasma Eminönü'nde satılan yavru köpeklerin 1.5-2 milyon olduğunu söylüyor. Diğeri "Altı üstü bir köpek bu kadar pahalı olur mu?", diyor.

"Altı var tamam da üstü yok" diye devam edip: "Tek katlı" diye sırtıyor... Ben de kendimi tutamayıp gülüyorum... Bir süre sonra herkes susuyor. Gözlerimi tutduğum direğe çeviriyorum. Direğin tavanla birleştiği yerde, direği ortalayan kare bir gözetleme kulesi var. Kuleye çıkmak için rengi solmuş, kahverengine dönmüş ip merdiveni kendime doğru çekip; ayağımı üçüncü oduna bastım ve yavaş hareketlerle yukarı ulaştım.

Birkaç gün evvel tekrar kuleye çıkmış, geminin gittiği yöne doğru bakmıştım: Geleceğe doğru. Gökyüzü ve denizin birlikte oluşturduğu maviliği, ufuktaki erişilmez çizgiyi, uzaklığı, zamanın sonsuzluğunu, dünya ve evrenle ilgili birsürü düşünceyi aklıma getiren kuledeki bu yalnızlığı çok severdim. Bugün hava rüzgarsız ve gün ağarmasına rağmen güneş gözüküyor, biraz ileride sağ çaprazda koyu bir sis bulutu var... Aşağıya seslendim "sis göründü", ellerimi tahta tabana koyup iyice eğildim ve tekrar bağırdım "20 derece sancağa"... Geminin ucu döndü, sise çok yaklaştık.

Sonsuz olmasını istiyorduk bu sisin, uzaklaşalım sonsuzda, kaybolalım, düşünmeyelim, karamsar olmayalım, mutlu olalım. Bir avuç gezgin sise girince sevinçten bağıyor, kahkahalar atıyordu... Aşağısı görünmüyor ama eminim ışık saçan gözleriyle birbirlerini bulup sarılıyorlardır. "Motorları durdurun" diye bağırıp ben de aşağı iniyorum... Şimdi her taraf sessiz. Ne gökyüzü, ne dünya, ne deniz hiçbir şey yok.

Boşluktayız sanki... Evrenin tam ortasındayız, sessizlik neredeyse bizi sağır edecek, çılgına çevirecek.

Evet bir palyaçoym; üzerimde sarı-kırmızı-mavi saten tayt, gözlerimde platin gözyaşları, yüreğimde iyilik losyonu, dudaklarımda tebessüm, gözlerimde bitkinliğin bulutu, düşüncemde duygusal intihar, cennetten kaçmış aptal bir palyaço... Herkes baş güvertede zincirlerin, kalın iplerin arasında oturmuş... Koyu sisin içinde yüzlerimiz seçilemiyor. Anlatıyorlar bir-bir hayallerini. Biri gerçek kaçkını, tek odalı kulübesinde oturmuş okuyor elindeki soluk sayfaları: "Evimdir soğuk dağlar, ne baca var ne duvar, kapı dersin hiç yoktur, tavanı mavi gök. Bomboştur tüm odalar, duvar duvara bakar, ortadaysa hiçlik var. Kimse para istemez hiç, soğuksa yakarım bir ateşçik, acıkırsam ot haşlarım, ne edeyim çiftini-çubuğunu ağanın." Biri yazın sıcaklığı, günün ortasında; buhar fışkıran arazi

üzerinde giden trende oturmuş lokomotifte, kararmış atleti ıslak... Atmış bir kolunu camsız pencereden dışarı, diğeri trenin düdüğüne çalıştıran kolda...

Sağlam bir yelkenli bulmuş kendine biri, 7 tane de anahtar. 7 denizi aşabilip, tropikal cennete varabilmek için. Biri tır şoförü; ekili araziden geçerken batan güneşi ve radyosundaki Texas müziğim anlatan... "Uzayın sırrını çözeceğim, yıldızlara ulaşacağım, bambaşka gezegenler bulacağım" diyor, hangardaki büyük gemiye binen biri, başlığı koltuğunun altında. Tam o anda bir yere çarptık. Sarsılarak ve gürültülü bir şekilde durduk. Trenin makinisti 6. peronun sonunda duramamış ve yol bitimindeki tahta engeli kırıp, sürüklüyerek Sirkeci istasyonuna çarpmıştı. Trenden inerken "belki de hayali uzatmak için durmamıştır" diye düşündüm.

BÖCEK YAĞMURU

murat gülsoy

Bekle bizi İstanbul... Hayır bekleme. Ne biz sana layıgız ne de sen bize. Ne zafer şarkılarıyla geleceğiz sana, ne de sen haramilerinden vazgeçeceksin. Gün onların, dün de onlarındı, söylemeye utanıyorum ama galiba yarın da... Yarın da...

Beşiktaş'taki evde kaldı anlatılamayan şeyler. Tüm saatlerin değişik zamanlara takılı kaldığı evde. Evde üç gölge olarak akşama karışan gövdelerimizden inilti gibi yükselip giden dinsel bir hüznün ve yorgun gözkapaklarımız. Alkolün yarattığı bir yanılısamadan çok çok uzaktaydık, oysa görenler sarhoş diyordu. Karanlık bir haftasonu ile korkunç bir hafta arasına sıkışıp kalmıştık. Birimiz duvar saatlerine vurgun, bir diğeri eski 45'liklere. *Starship 109* ya da bir başka unutulmuş melodi dinlendiriyordu bitkin akşamı. Akşam! Herşeyi bilen akşam. Karanlığını saklamayan akşam.

Telefon ahizesinden gelen uzak arkadaşların kederleri de olmasa kaybolup gidebilirdik açık kalan pencereden. Bir gece önceden verilmiş bir sözü tekrar ediyorduk. Ben gördüğüm düşlerin etkisini boşaltıyordum buzlu bardaklardan. Perçemlerim sivrilip yüzümü kanatıyorlardı. Ve kanatları martıların, gökboşluğuna yayıyordu iniltimizi. Salyasümük bir komanın yolaçtığı utancı kimseyle paylaşamazdık. Çünkü, çünkü.... sanırım utanç yalnızlıktan daha paylaşılmazdı.

Bekle bizi İstanbul... Hayır bekleme. Ne biz sana layıgız ne de sen bize. Ne zafer şarkılarıyla geleceğiz sana, ne de sen

haramilerinden vazgeçeceksin. Gün onların, dün de onlarındı, söylemeye utanıyorum ama galiba yarın da... Yarın da... Ondan sonraki yarın da; sonraki de... Çünkü yapmakla olup bitmiyor hiçbirşey. Hiçbirşey. Biz senin üvey evlatlarıyız. Ama henüz reddetmedin bizi. Bu da birşeydir. Ama ya dünyayı değiştirmek için ölenler? Onları ağzımıza bile almaya hakkımız yok. Değişik ihanet etme biçimleri deneniyor toplu halele... Ve kayıtlara, hava sıcaklığı ile nem oranını gösteren satırdan sonra, yanlış bir not olarak düşölüyor bu ihanetimiz de.

Gövdelerimiz duvar saatiyle ürperiyor, kolaj resimlerde sevişiyor, olmayacak hayallerle esriyor. Ellerimizde buzlu bardaklar. Alkol? Evet bir parça daha. Susuyoruz. Durmaksızın susuyoruz. Suskunluğumuz ıslak ve itici. Korkak ve yanlış. Bitkin ve ümitsiz. Ve sen artık gülümsemiyorsun: karanlık! Susuyorsun. Susma artık. Çıkar muhasebe kayıtlarını, kayıtsızca anlat yaşananları. Uzak fenerlerle aydınlat geçmiş ki kapansın bu defter, kapansın üzerimize aşağılık keder ve şehrin bizim olmayan uğultusu.

Bekle bizi İstanbul... Hayır bekleme. Artık akıllandık, buzlu bardaklara zafer yeminleri kusmuyoruz, artık sıkılı yumruklarımızı birbirimizden saklamıyoruz, hayır utançtan

*Biz birbirimize bile ihanet ederiz.
Hatta önce kendimize ihanet ederiz.
Çok ucuza gideriz çok.
An gelir, paranın satın alabileceği
en iyi tütün kadar değeri kaybolur
insanın.
Avuçlarımızda yaktığımız Mohikan
ateşleri o yüzden sadece acılı bir
dize olarak kalacak, başka bir
anlamı yok.*

ağlamıyoruz. Sadece gözümüze birşey kaçtı. Biz de senin gözünden kaçmaya çalışıyoruz. İroni yapıyoruz. Şakaya alıyoruz. Ya da şakaya alır gibi yapıyoruz. Fakat, hazırlıksız yakalanınca böyle alacakaranlıkta bir Beşiktaş evinde, gözgöze gelince seninle, kendimizi tutamıyoruz. Mış gibi yapamıyoruz...

Herşey bitti mi? Puşt numaraları yapsak da müfettişler yakalar mı bizi? Kırmızı urbalar neredeyse gelecekler mi? Geldikleri gibi gitmezler mi limanlarımızdan? Ne yapsak nafile mi yoksa? Çizgi romanlara, televizyon reklamlarına veya radyo frekanslarına saklansak da işe yaramaz mı? O yüzden mi ellerimiz buzlu bardaklara uzanıyor. Ha ne dersin? Bak, acılı olduğu açıkça anlaşılmayan Dorothy ağlıyor. Yanağını pencere camlarında üşüten kız. Kimbilir neyin hayalini kuruyor. Kimbilir ayakları hangi sahilde yürüyor, elleri nerede kimbilir. Bilmek istemiyor musun? Evet anlıyorum, o yüzden gözgöze gelmek istemiyorsun.

Bekle bizi İstanbul... Hayır, yalan söylüyor o şarkı. O şarkı, öteki, hepsi... Hiçbiri doğru değil. Hiçbiri geri veremeyecek bizim olanı. Eski fotoğraflar gibi özenle kalbimizin kızıl narin karanfillerine sararak sakladığımız anıları geri vermeyecek. Bak kalp atışlarım hızlandı, ellerim daha güçsüz, gövdemden

çıkma istiyor ruhum. Çıkıp şu gökboşluğundaki martılara katılmak istiyor. Çekiyor kendine gök boşluk. Çekiyor. İşte İstanbul budur Dorothy, insanı çiğneyip tükürür. İşte o yüzden hep o kazanır, biz kaybederiz. Biz birbirimize bile ihanet ederiz. Hatta önce kendimize ihanet ederiz. Çok ucuza gideriz çok. An gelir, paranın satın alabileceği en iyi tütün kadar değeri kaybolur insanın. Avuçlarımızda yaktığımız Mohikan ateşleri o yüzden sadece acılı bir dize olarak kalacak, başka bir anlamı yok.

Üç başlı bir gövde gibiyiz karanlıkta. Islaklık ve utanç duygusunu yaratan şehrin gölgesi düşüyor üstümüze. Şehir tutulması. Şehre tutuluyoruz. Ben karşıyım. Gerçekten istemiyorum alacakaranlıkta kolaj bir resme dönüşmeyi. Artık azap çekmek istemiyorum boyalar, bardaklar ve mumlar içinde. Birşeyler söylesene. Susma böyle. Bırak ölümün vahşi hayalini. Çek çıkar gözlerini Boğaz'ın karanlık sularından. Ellerini ara bul lütfen, saçlarını tara, birşeyler yap. Ben istemiyorum böyle bir son, bir bitiş, bir final. Direnmek istiyorum. Yalnız başıma yapamam, biliyorsun. Hayır ağlama! Bırak giden gitsin bozuk paraların ve küçük hesapların dünyasına.

Durdurmalıyız bu böcek yağmurunu. Hem kaç kişiyiz şunun şurasında. Sen ve ben ve aşklarımız ve acılarımız ve ihanetlerimiz... Ve tabii ki İstanbul! O halde beklesin bizi bu korkunç esrarlar ülkesi... Bir gün mutlaka!

İNSAN POSTUNA BÜRÜNMÜŞ KÖPEK/İ. Ambjörnssen

Roman
"Beyaz Zencile? yazar Ingvar Ambjörnssen'den çarpıcı bir roman daha sunuyoruz sizlere... "Köpek efendi istemezdi efendi köpeğin dünyasını yıkmasaydı eğer" diyerek zorunluluğa dönüşmüş sadakatin ikiyüzlülüğüne dikkat çeken Ambjörnssen, bu kez "köpeksi" bir insanı anlatıyor. Ahlak ve değer ölçülerinin silindiği, ölüm ve boşluğun hüküm sürdüğü kentlerde "ilik" peşinde koşan tarihsiz ve yalnız biridir bu. Ne tek başına ne de başkalarıyla "sevgi" ya da başka bir şey yaratmayı başaramamıştır, insanları kullanarak, aşağılayarak, kişiliklerini parçalayarak onlardaki "sahicilik" kalıntılarından beslenir. Yüreğinde gardiyan yaşar. Kadınları avlar, dünyalarını talan eder, ıssızlaştırır... "İnsan Postuna Bürünmüş Köpek", kalplerinde bomba taşıyan, içindeki duvarların dışına çıkamayan, başka insanların da kendisine ulaşmasına izin vermeyen insanlardaki "kötücüllüğün" romanıdır...

GUERNICA'DA AĞAÇ VAR MI?/J.A. Blas

Kara Ayrıntı/Roman

Eskiden Stalinist ve Dekartçı olan, şimdi ise dünyayı çürüten insanlarla uğraşmaktansa balinalarla ilgilenmeyi yeğleyen hayat küskünü bir yazar, bir Bask kenti olan Guernica'ya kitap yazmaya gider. Bask coğrafi ve kültürel konumu yüzünden sürekli siyasi tezgâhlara maruz kalan "aynıksı" bir ülkedir. Guernica ise geçmişte özgürlük ve kimlik vurgusunun çok güçlü olduğu, ama 1937'de Almanların Franko'yı desteklemek için bombalamasından sonra eski büyüsunü yitirmiş bir kenttir. Ve kitap yazmak için uygun bir yer değildir... Artık yalnızca balinalarla, barlarla ve kadınlarla ilgilenmek isteyen yazarımız, talihsiz bir tesadüfle, seçmediği bir savaşın ortasında bulur kendini. Siyasi zorbalıkla milliyetçiliğin birbirine karıştığı bu "çürük savaşın" aktörleri polis, uyuşturucu kaçakçıları, jandarma ve ETA'dır. Antonio de Blas'ın solun tarihine, İspanya İç Savaşı'na ve sinemaya sık sık mizahi göndermeler de yaptığı bu dinamik roman çürümüş siyasete karşı bir tepkidir de. "Kara" bir tepki...

MODERNLİĞİN SONUÇLARI/Anthony Giddens

İnceleme

Anthony Giddens'in *Modernliğin Sonuçları* adlı yapıtı postmodern bir döneme geçildiğini reddetmesiyle ve modernliğin doğasını açığa çıkarmak için bir dizi yeni kavram geliştirmesiyle son derece özgün ve ufuk açıcı bir yerde duruyor. Ona göre postmodern bir dönemde değil modernliğin sonuçlarının radikalleşip evrenselleştiği bir dönemde yaşıyoruz. Modernliğin temel parametreleri olan kapitalizm, endüstriyalizm ve ulus-devlet belirleyici önemlerini hâlâ sürdürüyorlar. Ancak Giddens bu tespitten daha öteye gidiyor. Risk-güven, zaman-uzam uzaklaşması, soyut uzmanlık sistemleri, küreselleşme ve ontolojik güvenlik gibi kavramlar üzerinde durarak modernliğe özgü kurumların insanların dünyayı ve kendilerini algılayış biçimlerini nasıl köklü ve *geri-dönüşsüz* bir biçimde değiştirdiğini gözler önüne seriyor. Modernlik sürecinin çok önemli bir boyutunun, kişinin kendisi hakkında sürekli düşünce üretip bu düşünceleri kendi yapısının bir parçası haline getirmesi, yani *düşünümSELLİĞİ* olduğunu belirtiyor. Modernlik bir yandan insanların çoğu için daha güvenli ve zengin bir hayatın yolunu açarken, bir yandan da karşı çıkılmazsa yeryüzündeki insan hayatının sonunu getirecek global risklere de sahiptir (askeri gücün korkutucu oranlarda büyümesi, çevre felaketi, otoriter yönetim biçimleri vs.), diyor. Bu anlamda modernliğin "ötesine" geçmek için de yeni toplumsal hareketlerin başını çektiği özgürleşme politikalarının yanında, insanların kendilerini birer proje olarak inşa etmelerine dayanan *yaşam politikaları* geliştirme gerekliliğine işaret ediyor, insanlığın içinde bulunduğu durumu ve gelecekte neler umabileceğimizi anlamak için son derece önemli bir kitap.

UTANÇ BİTTİ/Anja Meulenbelt

Basım/Roman

YAKINDA: Demokrasi ve Sivil Toplum/John Keane, Tarih ve Tin/Joel Kovel, Tuhaf Hava/Andrew Ross, Medya, Ulus ve Devlet/Philip Schlesinger, Sağlığın Gaspi/Ivan Illich, Bir Varoluş Estetiği Olarak Etik/Michel Foucault, Geleceğe Bakmak/Michael Albert-Robin Hahnel

Piyer Loti Cad. 17/2 34400 Çemberlitaş/İstanbul Tel: (0 212) 518 76 19 Fax: (0 212) 516 45 77

ayrıntılar önemlidir!...

HAYALET GEMİ

İki Aylık Dergi

Sayı 18 Mart/Nisan 1994

25000 TL KDV Dahil

Sahibi

ALCHEMY

Pazarlama İletişimi ve Danışmanlık Limited Şirketi
adına

Atilâ ÖZTÜRK

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Sedef ERKMAN

Yazı Kurulu

Sedef ERKMAN Murat GÜLSOY

Nazlı ÖKTEN

Pınar TÜREN Halide VELİOĞLU

Katkıda Bulunanlar

Nejat AKSOY Zarife BİLİZ

Coşan BORA Çiğdem ÇALKILIÇ Ayşe DÜZKAN

Işık ERGÜDEN Derya ERKENCİ Feyzan İŞLER

Kayhan KIRIKKAYA Ergun KOCABIYIK Adnan

KURT Ahmet ORTAÇDAĞ Halil İbrahim ÖZCAN

Yasemin SARIKAYA Cemal VAROL

Kaan YAZICIOĞLU

Kapak Tasannu

Yalçın KARACA

Reklam ve Halkla İlişkiler Sorumlusu

Meriç EYÜBOĞLU

Süsen GÜDEKMERDAN

Yazışma Adresi

Hayalet Gemi

Alchemy Pazarlama İletişimi ve

Danışmanlık Limited Şirketi

Ayazmaderesi cad. Yener ap. 19/9

80260 Gayrettepe İSTANBUL

Tel (212) 288 97 15 Faks (212) 266 84 26

**Eğer *Hayalet Gemi* ile
ilişki kurmak
istiyorsanız...**

**Herhangi bir evin loş
odalarından birinde
gözlerinizi kapatın.
Ve karanlıkta bir koltuğa
kendinizi bırakıp,
geçmişi ve geleceği
ve
en önemlisi bugünü
düşünüp sorular sorun.
Sonra
yaklaşmakta olan
Hayalet Gemi 'yi
düşleyin.**

**Ya da
bize yazın.**

METİS YAYINLARI BAHAR 1994

KATİLİN TEMİZLİĞİ

Amelie Nothomb

FACTOTUM

Charles Bukowski

ŞEYLER

Georges Perec

(2. Basım)

BUHURUMERYEM

Lale Müldür

SON İSTANBUL

Murathan Mungan

(3. Basım)

CENK HİKÂYESLERİ

Murathan Mungan

(4. Basım)

TÜMCELER

Oruç Aruoba

SIYASAL İSLAMIN İFLASI

Olivier Roy

Metis Yayınları

Başmusahip Sokak 3/2, Cağaloğlu / İstanbul

